

Województwo
Małopolskie

Bolesław Domański
Krzysztof Gwosdz
Jarosław Działek
Maciej Huculak
Karol Janas
Wojciech Jarczewski
Grzegorz Micek
Agnieszka Sobala-Gwosdz

Inwestycje zagraniczne w Małopolsce 1989 - 2005

Inwestycje zagraniczne w Małopolsce 1989 – 2005

Bolesław Domański
Krzysztof Gwosdz
Jarosław Działek
Maciej Huculak
Karol Janas
Wojciech Jarczewski
Grzegorz Micek
Agnieszka Sobala-Gwosdz

*Publikację przygotował zespół
Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ
pod kierunkiem prof. dr hab. Bolesława Domańskiego*

Skład zespołu:

prof. dr hab. Bolesław Domański
mgr Jarosław Działek
dr Krzysztof Gwosdz
mgr Maciej Huculak
mgr Karol Janas
mgr Wojciech Jarczewski
dr Grzegorz Micek
dr Agnieszka Sobala-Gwosdz

Recenzent:

prof. dr hab. Tadeusz Marszał

Wydawca:

Departament Gospodarki i Infrastruktury
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
ul. Basztowa 22, 31-156 Kraków
tel. +48 12 299 06 60 fax +48 12 299 06 26
www.malopolskie.pl

Skład i druk:

Drukarnia „VACAT”
ul. Petrażyckiego 13
30-399 Kraków
tel.: (012) 264-96-38,
fax: (012) 264-96-39
www.druk-vacat.pl
e-mail: druk-vacat@neostrada.pl

ISBN 83-922869-3-6

Kraków, grudzień 2006

Spis treści

Cel i zakres opracowania	5
1. Wielkość i struktura inwestycji	9
2. Inwestycje według sekcji i działów PKD	17
Przetwórstwo przemysłowe, zaopatrywanie w energię oraz górnictwo i kopalnictwo	17
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	18
Produkcja wyrobów tytoniowych.....	19
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	20
Produkcja metali	21
Produkcja metalowych wyrobów gotowych (bez maszyn i urządzeń).....	21
Produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	22
Produkcja pojazdów mechanicznych.....	23
Działalność wydawnicza i poligraficzna	23
Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej.....	24
Produkcja papieru i wyrobów z papieru.....	24
Produkcja pozostałych wyrobów	24
Zaopatrywanie w energię oraz górnictwo i kopalnictwo	26
Budownictwo.....	26
Handel	27
Handel detaliczny	27
Handel hurtowy.....	30
Sprzedaż paliw, obsługa i naprawa pojazdów samochodowych i motocykli	31
Usługi	33
Pośrednictwo finansowe	33
Obsługa nieruchomości i firm	36
Transport i łączność	40
Hotele i restauracje	42
Pozostała działalność usługowa	43
3. Zatrudnienie w firmach zagranicznych	47
4. Kraje pochodzenia kapitału	55
5. Rozmieszczenie inwestycji zagranicznych według powiatów	63
6. Inwestycje greenfield	71
7. Inwestycje realizowane i planowane	77
8. Czynniki i bariery atrakcyjności inwestycyjnej w regionie	81
9. Wnioski	89
Bibliografia	93
Załącznik 1. Najwięksi inwestorzy zagraniczni w województwie małopolskim w latach 1989-2005	95
Załącznik 2. Największe inwestycje zagraniczne realizowane lub planowane na terenie województwa małopolskiego po 2005 roku	102
Załącznik 3. Źródła i metody opracowania	105
Załącznik 4. Metoda obliczenia wskaźników atrakcyjności inwestycyjnej gmin województwa małopolskiego	107

Cel i zakres opracowania

Celem raportu jest pokazanie wielkości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim, ich dynamiki oraz struktury. Analizie poddano następujące cechy inwestycji:

- rodzaj działalności według sekcji i działów Polskiej Klasyfikacji Działalności
- kraj pochodzenia inwestora
- forma inwestycji, tj. zakup akcji/udziałów lub majątku prywatyzowanych przedsiębiorstw, nakłady w przedsiębiorstwach przejętych lub utworzonych w latach wcześniejszych, nakłady na obiekty budowane od podstaw (*greenfield*) oraz przejęcia istniejących zakładów i firm prywatnych
- okres realizacji inwestycji
- struktura wielkościowa inwestycji i przedsiębiorstw
- miejsce lokalizacji inwestycji.

Podstawowym miernikiem jest wartość inwestycji podmiotów zagranicznych, a miernikiem dodatkowym – liczba pracujących w firmach z udziałem kapitału zagranicznego.

Analiza obejmuje lata 1989-2005. Podstawowe cechy i charakterystyki odnoszą się do skumulowanej wartości inwestycji zagranicznych zrealizowanych do końca grudnia 2005 roku. Równocześnie szczególną uwagę zwrócono na inwestycje zagraniczne, jakie miały miejsce w latach 2004-2005.

Wszystkie inwestycje zostały przypisane do miejscowości, w których były one realizowane. Podstawowymi jednostkami w analizie przestrzennego zróżnicowania inwestycji są powiaty. Rozmieszczenie inwestycji w nowe obiekty (*greenfield*) przedstawiono według miejscowości.

W raporcie zamiennie używane są określenia *województwo małopolskie* i *Małopolska*. Termin *region* odnosi się do województwa małopolskiego w jego aktualnych granicach.

Raport składa się z dziewięciu rozdziałów. W pierwszym przedstawiono tendencje w zakresie napływu kapitału zagranicznego do województwa małopolskiego w latach 1989-2005 oraz ogólną charakterystykę struktury wielkościowej i branżowej inwestycji, a ponadto

porównano wielkość i strukturę inwestycji w Małopolsce z inwestycjami w całym kraju. W rozdziale drugim omówiono szczegółowo inwestycje w przemyśle i budownictwie, handlu oraz różnych rodzajach usług. Kolejne rozdziały raportu poświęcono zatrudnieniu w firmach z udziałem zagranicznym (rozdział 3), pochodzeniu kapitału według krajów (rozdział 4), rozmieszczeniu inwestycji w regionie według powiatów (rozdział 5) oraz inwestycjom w nowe obiekty, wybudowane od podstaw (*greenfield*). Odrębnie przedstawiono inwestycje, znajdujące się w realizacji w 2006 roku oraz inwestycje planowane (rozdział 7). Przeprowadzono także krótką analizę czynników i barier atrakcyjności inwestycyjnej w regionie (rozdział 8). Raport kończy syntetyczna prezentacja najważniejszych prawidłowości, dotyczących inwestycji zagranicznych na terenie Małopolski.

W załącznikach umieszczono listę największych inwestorów zagranicznych w województwie małopolskim o nakładach 10 mln USD i więcej (Załącznik 1) oraz listę największych inwestycji zagranicznych, realizowanych lub planowanych w regionie po 2005 roku (Załącznik 2). Przyjęte definicje, szczegółowe źródła danych oraz metody ich opracowania i analizy przedstawiono w Załączniku 3 i 4 na końcu raportu.

W trakcie prowadzonych badań niektóre przedsiębiorstwa zastrzegły sobie niepodawanie do wiadomości publicznej udostępnionych danych. Informacje te wykorzystano w zbiorczych analizach statystycznych, natomiast podawane w tekście wartości inwestycji dla poszczególnych firm oparte są w tym przypadku na źródłach wtórnych. W sytuacji, gdy różnią się one istotnie od faktycznych nakładów udziałowców zagranicznych, towarzyszy temu odpowiednia adnotacja.

Autorzy raportu pragną w tym miejscu podziękować wszystkim pracownikom i menedżerom firm, którzy zechcieli wziąć udział w przeprowadzeniu badań i poświęcili swój czas na przygotowanie danych dla potrzeb niniejszego raportu.

1. **Wielkość** **i struktura** **inwestycji**

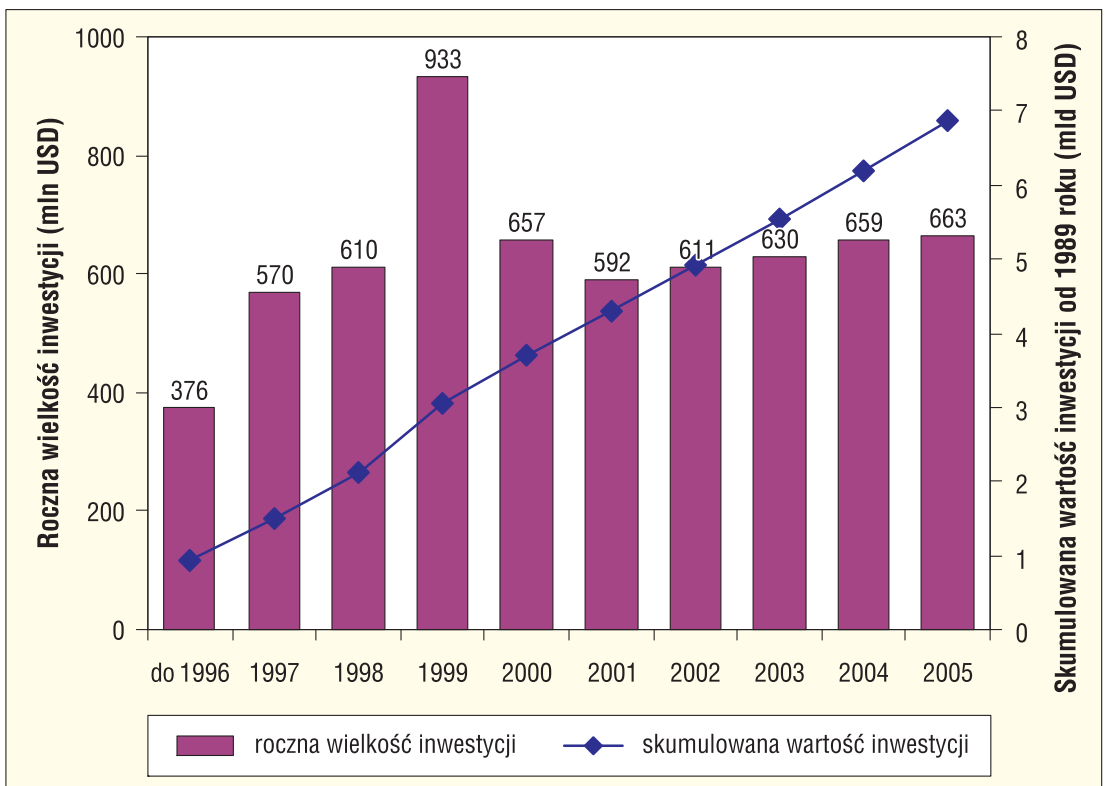

1. Wielkość i struktura inwestycji

Łączną wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych, jakie miały miejsce w województwie małopolskim w latach 1989-2005 oceniać można na około 6.865 mln USD. Napływ kapitału zagranicznego do Małopolski systematycznie rósł do 1999 roku, gdy w wyniku prywatyzacji Banku Przemysłowo-Handlowego osiągnął rekordową wartość 933 mln USD, a następnie ustabilizował się na poziomie między około 590 a 660 mln USD rocznie. W latach 2004 i 2005 nakłady

to prawie dokładnie udziałowi Małopolski w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto, niższy jest natomiast od udziału regionu w liczbie ludności kraju (8,5%). Oznacza to, że wartość kapitału zagranicznego przypadająca na 1 mieszkańca Małopolski jest nieco niższa od średniej krajowej i wynosi 2.104 USD.

Na przestrzeni lat zmieniała się struktura inwestycji zagranicznych. W latach 1990. zdecydowanie dominowały nakłady, pono-

Rys. 1. Wartość inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim do końca 2005 roku

podmiotów zagranicznych wyniosły odpowiednio 659 i 663 mln USD i były wyższe niż w latach wcześniejszych, poza rokiem 1999 (rys. 1). Inwestycje znajdujące się w trakcie realizacji i planowane w roku 2006 wskazują, że może być to rok o najwyższym napływie kapitału zagranicznego do Małopolski.

Udział województwa małopolskiego w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski utrzymuje się od 2000 roku na poziomie około 7,5%. Odpowiada

szone przez podmioty zagraniczne na zakup prywatyzowanych przedsiębiorstw od Skarbu Państwa lub wkład do spółek *joint venture*, tworzonych na bazie istniejących przedsiębiorstw. Równocześnie stopniowo rósł udział inwestycji w obiekty budowane od podstaw (*greenfield*). W ostatnim okresie główną rolę odgrywać zaczynają dodatkowe nakłady, ponoszone przez zagranicznych inwestorów w firmach nabytych lub utworzonych w latach wcześniejszych oraz

na przejęcia firm i zakładów prywatnych (w większości są to transakcje między podmiotami z kapitałem zagranicznym).

W całym okresie 1989-2005 nabycie akcji lub udziałów istniejących przedsiębiorstw w ramach procesu ich prywatyzacji pochłonęło 30% całkowitych nakładów zagranicznych w Małopolsce, na nakłady w firmach nabytych w latach wcześniejszych przypada 13%, na inwestycje *greenfield* około 33%, a na przejęcia prywatnych podmiotów i zakładów – około 24%.

oraz hotelach i restauracjach. Zbliżony jest udział inwestycji w handlu, trochę niższy natomiast w pośrednictwie finansowym i dużo niższy w transporcie i łączności.

W porównaniu do lat wcześniejszych – inwestycje zrealizowane w województwie małopolskim w latach 2004-2005 charakteryzował nieznacznie niższy udział nakładów w przemyśle (43,4%) – rys. 2. Bardzo wysoki był natomiast w ostatnim okresie napływ kapitału do nieruchomości i firm (36,7%), a wyższy niż w latach poprzednich do

Tab. 1. Struktura inwestycji wg działów PKD w województwie małopolskim i w Polsce

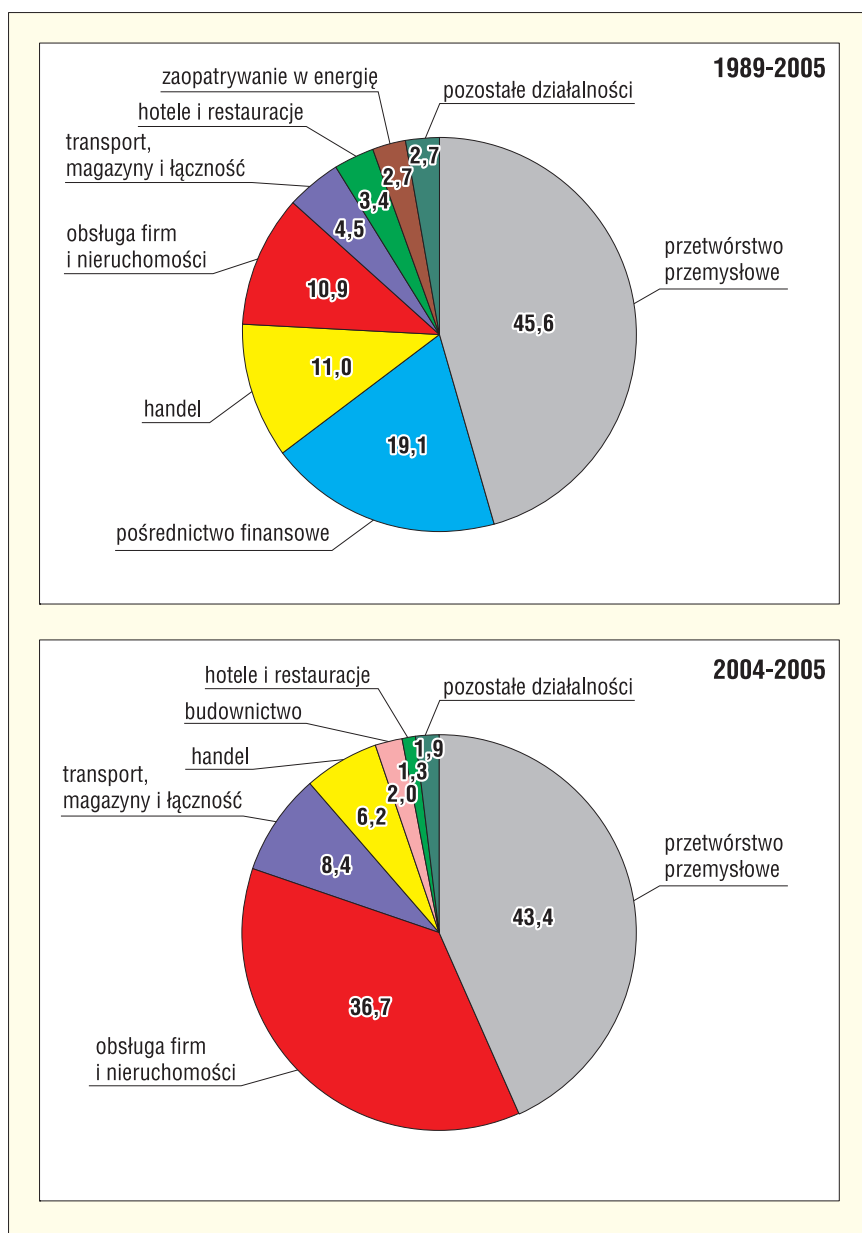
PKD	Sekcja/dział	Małopolska (do końca 2005 roku)	Polska (do końca 2004 roku)
D	przetwórstwo przemysłowe	45,6	39,9
J	pośrednictwo finansowe	19,1	23,4
G	handel	11,0	11,8
K	obsługa nieruchomości i firm	10,9	3,7
I	transport, magazyny i łączność	4,5	9,7
H	hotele i restauracje	3,4	1,1
E	zaopatrywanie w energię	2,7	4,0
F	budownictwo	1,7	2,6
O	pozostała działalność usługowa	1,0	3,4
	Ogółem	100,0	100,0

Nieomal połowa (48,3%) kapitału zagranicznego w regionie trafiła do przemysłu, w tym przede wszystkim do przetwórstwa przemysłowego (45,6%), a w mniejszym stopniu zaopatrywania w energię (2,7%). Na drugim miejscu pod względem wartości inwestycji plasuje się pośrednictwo finansowe (19,1%). Prawie identyczne nakłady miały miejsce w handlu (11,0%) oraz obsłudze nieruchomości i firm (10,9%), względnie mniejsze w zakresie transportu i łączności (4,5%) oraz hoteli i restauracji (3,4%). Pozostałe działalności gospodarcze przyciągnęły zaledwie 2,7% kapitału zainwestowanego w regionie, z tego większość przypada na budownictwo (tab. 1).

Na tle Polski Małopolskę wyróżniają nieco wyższe nakłady zagraniczne w przetwórstwie przemysłowym oraz zdecydowanie wyższe w obsłudze nieruchomości i firm

transportu i łączności (8,4%). Obniżeniu uległ odsetek inwestycji handlowych (6,2%) oraz w inwestycji w hotele i restauracje (1,3%), znikome były nakłady w pośrednictwie finansowym (0,2%). Porównanie udziału wybranych działalności gospodarczych w inwestycjach za okres 2000-2005 względem lat 1989-1999 potwierdza znaczący wzrost nakładów na obsługę nieruchomości i firm oraz duży spadek inwestycji w pośrednictwo finansowe. Zwiększył się ponadto udział inwestycji w handlu oraz transporcie i łączności, jak również w branży hotelarskiej, a nieznacznie obniżył udział przemysłu (rys. 3).

W końcu 2005 roku w województwie małopolskim zarejestrowane były 2.694 spółki z udziałem kapitału zagranicznego, czyli 5% wszystkich firm zagranicznych działających w Polsce. Pod względem liczby owych spółek

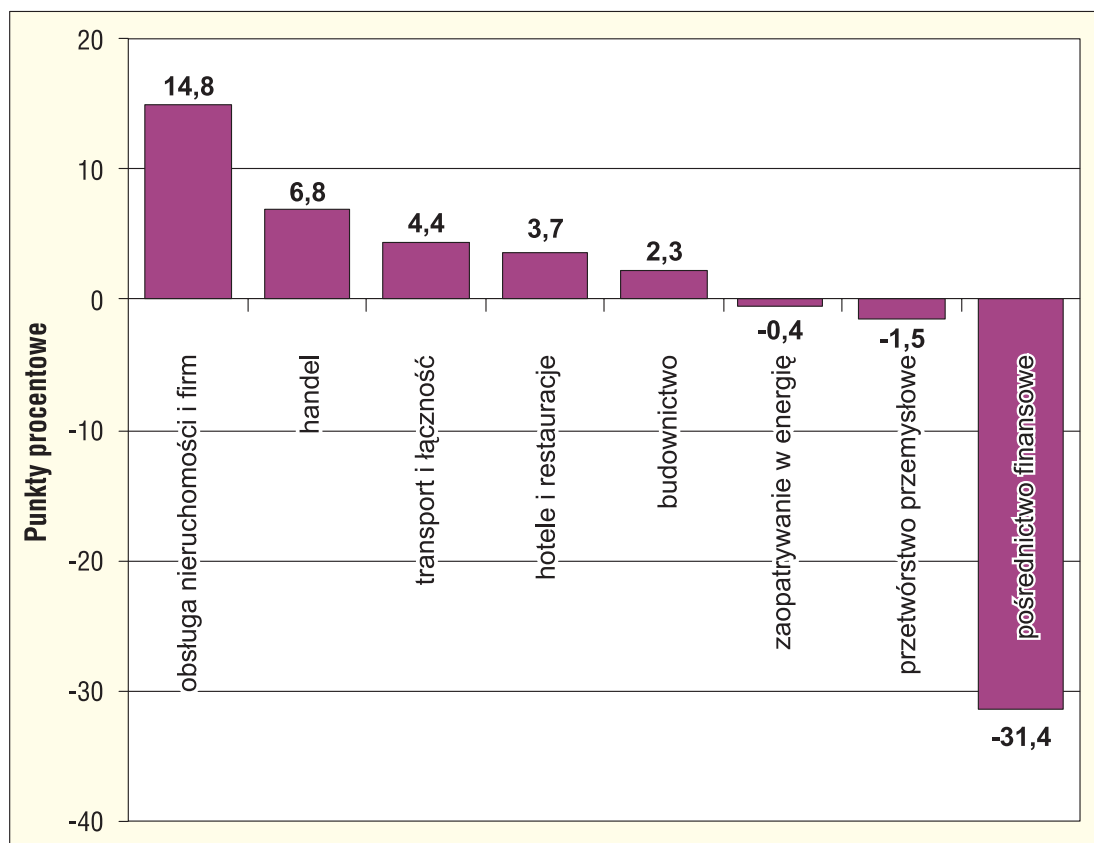

Rys. 2. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w latach 1989-2005 oraz w 2004 i 2005 roku

na 1000 mieszkańców Małopolska plasuje się na dość odległym 10. miejscu w kraju, a w przeliczeniu na mieszkańca liczba firm zagranicznych w regionie jest o 40% niższa niż średnia dla Polski. Wskaźnik ten sytuuje województwo małopolskie obok regionu łódzkiego, a poniżej śląskiego. Na tle sąsiednich województw: świętokrzyskiego (39 firm zagranicznych na mieszkańca) i podkarpackiego (35) – Małopolska wyróżnia się *in plus*, zarówno pod względem liczby spółek na 1 mieszkańca, jak też liczby dużych firm

zagranicznych (rys. 4). Na terenie województwa działają ponadto zakłady i oddziały przedsiębiorstw zagranicznych, których siedziby znajdują się w innych miastach Polski, głównie w Warszawie.

Decydujące znaczenie dla pozycji regionu w sieci globalnych powiązań gospodarczych mają korporacje ponadnarodowe, dla których Małopolska jest jednym z wielu miejsc prowadzenia działalności w Europie, a nawet w świecie. W szesnastu firmach małopolskich zaangażowanie podmiotów

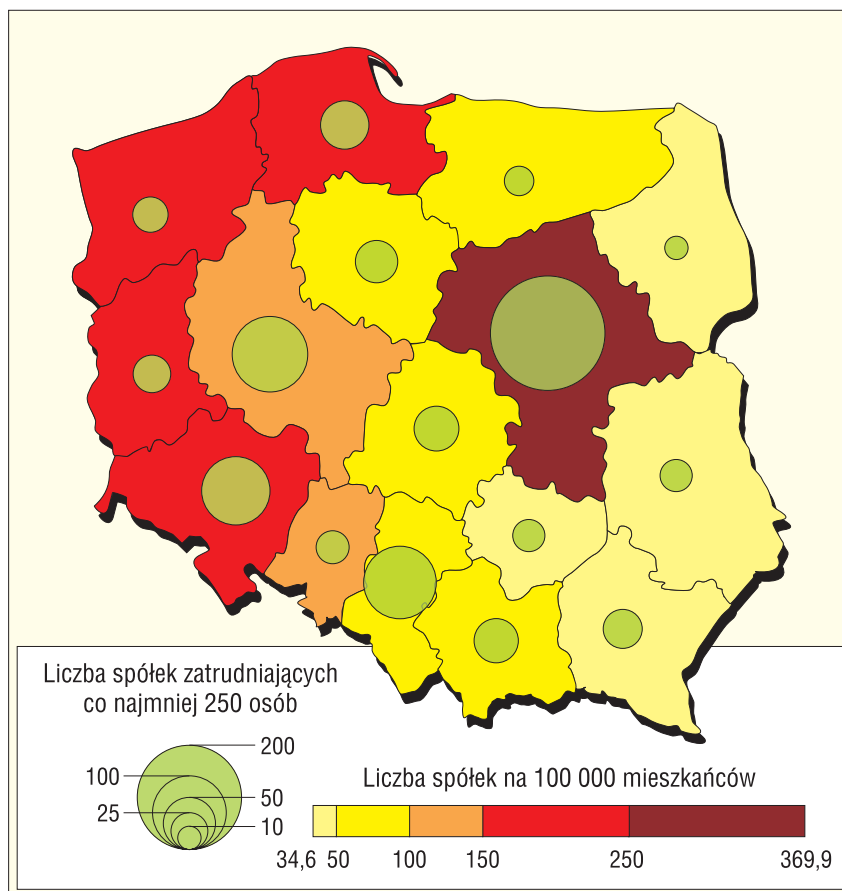
Rys. 3. Zmiany udziału wybranych sekcji PKD w inwestycjach zagranicznych w województwie małopolskim w latach 2000-2005 w porównaniu do lat 1989-1999 (w punktach procentowych)

zagranicznych przekroczyło 100 mln USD, a w dwudziestu siedmiu 50 mln USD. Nakłady o wartości co najmniej 10 mln USD miały miejsce w 116 przedsiębiorstwach, a w blisko 300 co najmniej 1 mln USD (tab. 2). Analiza objęła łącznie aż 1.227 firm i oddziałów firm, będących przedmiotem zagranicznych inwestycji bezpośrednich w województwie małopolskim.

Dziesięciu największych inwestorów jest źródłem 40,6% kapitału zagranicznego, zaangażowanego w województwie małopolskim, dwudziestu największych skupia 54,0% łącznych inwestycji w regionie. Aż 66 podmiotów zagranicznych zainwestowało w Małopolsce co najmniej 20 mln USD, a 104 podmioty 10 mln USD lub więcej (zob. Załącznik 1).

Największym inwestorem pozostaje niemiecki bank HVB Group, który na terenie województwa poniósł nakłady o wartości ponad 1.010 mln USD. Amerykański koncern Philip Morris na kupno oraz rozbudowę fabryki papierosów w Krakowie wydał około

520 mln USD. Wielkie inwestycje, przekraczające 200 mln USD, poniosły chorwacka Pliva (farmaceutyki) oraz Mittal Steel (hutnictwo żelaza i stali), a niewiele mniej (193 mln USD) zainwestował duński Carlsberg (piwo). Francuski koncern Valeo (części samochodowe) oraz amerykańskie Coca Cola (napoje) i Donnelley (drukarnie) są źródłem największych inwestycji w nowe zakłady produkcyjne (124-150 mln USD). Electricité de France (energia) oraz amerykański F&P Holding (opakowania metalowe) zainwestowały w istniejące przedsiębiorstwa przemysłowe. W usługach, obok wcześniejszych inwestorów w sektorze bankowym – niemieckich HVB i Deutsche Banku (120 mln USD) oraz belgijskiego Fortis Banku (97 mln USD), na czoło wysunęły się dzięki dużym nakładom, poniesionym w 2004 i 2005 roku niemieckie firmy HGA Capital i ECE Projektmanagement oraz amerykański Mid Europa Partners (89-94 mln USD). Największymi inwestorami w handlu

Rys. 4. Liczba spółek z kapitałem zagranicznym w Polsce na 100.000 mieszkańców w 2004 roku

są natomiast francuski Carrefour (98 mln USD) oraz brytyjskie Tesco (93 mln USD). Fundusze *venture capital* zarządzane przez

Enterprise Investors zainwestowały w ciągu kilkunastu lat w różne przedsięwzięcia ponad 85 mln USD.

Tab. 2. Liczba firm z kapitałem zagranicznym w województwie małopolskim według wartości inwestycji w latach 1989-2005

Wartość inwestycji w mln USD	Liczba firm	Skumulowana liczba firm
powyżej 100	16	16
50-99,9	11	27
20-49,9	35	62
10-19,9	54	116
5-9,9	40	156
1-4,9	143	299

2.

Inwestycje

według sekcji

i działów PKD

2. Inwestycje według sekcji i działów PKD

Przetwórstwo przemysłowe, zaopatrywanie w energię oraz górnictwo i kopalnictwo

Blisko połowa inwestycji zagranicznych, zrealizowanych w latach 1989-2005 na terenie województwa małopolskiego, koncentruje się w przemyśle. Do końca 2005 roku w wytwórczość przemysłową województwa (sekcje C, D i E) zainwestowano łącznie 3.318 mln USD, z czego 3.131 mln USD przypadło na przetwórstwo przemysłowe a 185,1 mln USD na zaopatrywanie w energię. Należy zwrócić uwagę na duże zróżnicowanie struktury branżowej inwestycji

przemysłowych w regionie. Aż w dziesięciu branżach przemysłu przetwórczego nakłady podmiotów zagranicznych przekroczyły 100 mln USD, a w ośmiu 200 mln USD. Na pierwszym miejscu znajduje się przemysł spożywczy koncentrujący 1/5 ogółu inwestycji, wyprzedzając nieznacznie produkcję papierosów i wyrobów tytoniowych (18,4%). Spośród pozostałych branż należy zwrócić uwagę na produkcję chemiczną (10,8%), metali (8,1%), produkcję metalowych wyrobów gotowych (7,5%), wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych (7,4%), wytwarzanie pojazdów mechanicznych (7,0%) oraz działalność wydawniczą i poligraficzną (6,6%) (tab. 3).

Tab. 3. Struktura inwestycji zagranicznych w przemyśle i budownictwo według sekcji i działów PKD w latach 1989-2005

PKD	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji W mln USD	Odsetek inwestycji w danej sekcji	Odsetek inwestycji ogółem
C,D,E	Przemysł	3 317,8	100,0	48,3
D	przetwórstwo przemysłowe	3 131,2	100,0	45,6
15	produkcja artykułów spożywczych i napojów	629,4	20,1	9,2
16	produkcja wyrobów tytoniowych	574,8	18,4	8,4
24	produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	339,5	10,8	4,9
27	produkcja metali	254,3	8,1	3,7
28	produkcja metalowych wyrobów gotowych	234,1	7,5	3,4
26	produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	232,5	7,4	3,4
34	produkcja pojazdów mechanicznych	219,1	7,0	3,2
22	działalność wydawnicza i poligrafia	208,2	6,6	3,0
31	produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	151,3	4,8	2,2
21	produkcja papieru i wyrobów z papieru	104,3	3,3	1,5
25	produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	51,6	1,6	0,8
30	produkcja maszyn biurowych i komputerów	46,8	1,5	0,7
29	produkcja maszyn i urządzeń	21,4	0,7	0,3
37	zagospodarowanie odpadów	20,7	0,7	0,3
18	produkcja odzieży	14,4	0,5	0,2
36	produkcja mebli, pozostała działalność produkcyjna	11,7	0,4	0,2
20	produkcja drewna i wyrobów z drewna	5,1	0,2	0,1
E	zaopatrywanie w wodę, energię i gaz	185,1	100,0	2,7
C	górnictwo i kopalnictwo	1,5	100,0	0,0
F	Budownictwo	115,5	100,0	1,7

Województwo małopolskie wyróżnia się na tle kraju obecnością dużych inwestycji zagranicznych w wytwarzanie artykułów spożywczych i napojów, wyrobów tytoniowych, metalowych oraz w poligrafię i działalność wydawniczą. Mniejsze znaczenie niż w całej Polsce ma natomiast zaangażowanie podmiotów zagranicznych w produkcję pojazdów mechanicznych, wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, z drewna, z pozostałych surowców niemetalicznych, a także maszyn i urządzeń. Na zmianę struktury branżowej inwestycji w regionie wpływ będzie miała w najbliższym czasie realizacja inwestycji MAN Trucks w Niepołomicach oraz walcowni blach garzących Mittal Steel Poland w Krakowie.

Produkcja artykułów spożywczych i napojów

Inwestycje w przemysł spożywczy w województwie małopolskim osiągnęły z końcem 2005 roku wielkość blisko 630 mln USD, co stawia branżę spożywczą na pierwszym miejscu pod względem wielkości zainwestowanego kapitału spośród wszystkich działów przemysłu. W ramach przemysłu spożywczego 2/3 inwestycji zagranicznych koncentruje produkcja napojów.

Największe inwestycje związane są z przejściem, modernizacją i rozbudową browaru w Brzesku-Okocimiu (255 mln USD). Złożyły się na nie m.in. zakup akcji przez Carlsberga od niemieckiego udziałowca – grupy Bittburger – oraz inwestycje w browar w Brzesku. Nakłady te pozwoliły na wzrost mocy produkcyjnych do 2,6 mln hl w drugiej połowie 2005 roku, co było rezultatem decyzji o przeniesieniu części produkcji z Browarów Dolnośląskich Piast, w których wstrzymano produkcję.

Największą inwestycją *greenfield* w przemyśle województwa małopolskiego (ponad 100 mln USD) i jedną z największych tego typu w przemyśle spożywczym w Polsce jest zakład Coca-Cola Beverages Polska w Staniątkach (gm. Niepołomice). W 2003 roku Coca-Cola odkupiła od Grupy Maspex firmę Multivita z rozlewnią wód w Tyliczu. Na lata 2004-2005 przypadła modernizacja zakładu w Tyliczu, w którym m.in. uruchomiono linię rozlewniczą Kropli Beskidu.

Niespełna 20 mln USD zainwestowała w Krzeszowicach firma Eden Springs Po-

land, wchodząca w skład Eden Springs Europe, *joint venture* notowanej na giełdzie w Tel Awiwie Eden Springs i francuskiej Grupy Danone¹. Profil produkcji firmy z Krzeszowic to woda źródlana w 19-litrowych (5-galonowych) butlach zwrotnych². Firma powstała w 1998 roku w wyniku przejęcia przez inwestorów izraelskich Apii, drugiego wówczas pod względem wielkości producenta tego rodzaju asortymentu w Polsce³.

W spółkę Wosana, wytwarzającą soki owocowe w Andrychowie, zainwestował około 4 mln USD austriacki Raiffeisen CEE Private Equity Fund. Francuska firma Belvedere poprzez spółkę zależną Sobieski Dystrybucja kontroluje od 2002 roku Destylarnię Polmos w Krakowie.

Kolejnymi rodzajami działalności w branży spożywczej są pod względem wielkości zainwestowanego kapitału: produkcja pieczywa i wyrobów ciastkarskich, czekolady i wyrobów cukierniczych oraz przetwórstwo herbaty i kawy. Największa inwestycja to – kontrolowany przez Bahlsen Verwaltung – Bahlsen Sweets w Skawinie oraz Lajkonik Snacks, należący do Lorenz Bahlsen Snack Group. Obie firmy powstały w wyniku podziału przejętych w 1993 roku przez grupę Bahlsena Koncentratów Spożywczych w Skawinie na część, zajmującą się produkcją wyrobów cukierniczych oraz słonych przekąsek⁴. Bahlsen Sweet wybudował również w 2003 roku w Jaworniku (gm. Myślenice) nowy zakład konfekcjonowania pieczywa cukierniczego. W produkcję chleba i ciast o przedłużonej trwałości w Chrzanowie zainwestowała firma Dan Cake Polonia⁵, należąca do Dan Cake, kontrolowanej przez grupę inwestorów, składającą się z niemieckiej

1. Oba podmioty podpisały w 2003 roku umowę o połączeniu działań na europejskim rynku dostaw wody źródlanej w 5-galonowych butlach zwrotnych. Grupa Danone objęła 53,2% udziałów w nowej organizacji (50% głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy) i posiada opcję na zakup 100% kapitału nowej spółki, w drodze wezwania, które może zostać ogłoszone po 1 stycznia 2008 roku.

2. Rynek dostaw wody źródlanej do biur i domów prywatnych określany jest skrótem HOD (*Home and Office Delivery*) i stanowi 32% całego rynku wody butelkowanej na świecie.

3. Polski oddział Eden Springs uznawany jest za największy i najbardziej prężny wśród 12 europejskich oddziałów firmy, obsługując ponad 60 tys. dostaw miesięcznie.

4. Był to rezultat przekształceń grupy Bahlsen na świecie poprzez podział na Bahlsen Group z siedzibą w Hanowerze i Lorenz Bahlsen Snack Group z siedzibą we Frankfurcie nad Menem oraz wyodrębnienie trzeciej firmy, odpowiedzialnej za marki narodowe, należące do Bahlsena w Austrii i Szwajcarii, oraz działalność usługową (usługi finansowe i pośrednictwo nieruchomości) w Niemczech i Francji.

5. Wcześniej Wendeln (dawniej Dahli Kuchen).

firmy Kuchenmeister oraz duńskiej Givisco. Do 2002 roku większościowy pakiet udziałów Zakładów Przemysłu Cukierniczego Skawa posiadał poprzez spółkę zależną Agros francuski koncern Pernod Ricard⁶. Sieć piekarni Flerynka (Kraków, Tarnów, Nowy Sącz, Zakopane) należąca do szwajcarskiej firmy Hiestand została przez nią odkupiona w 2001 roku od Fleury Michon (Francja). Prywatna osoba ze Stanów Zjednoczonych jest właścicielem spółki Christ, która uruchomiła produkcję opłatków (w tym komunikantów) w Czarnochowicach (gm. Wieliczka).

Produkcję czekolady i wyrobów cukierniczych prowadzi firma Wawel, należąca w 49% do niemieckiej Hosta Schokolade International. Obejmuje one zakłady zlokalizowane w Krakowie oraz nowo budowaną fabrykę w dobczyckiej strefie przemysłowej, gdzie docelowo ma zostać przeniesiona cała produkcja. W miejscowości Niedźwiedź (gm. Słomniki) w nowy zakład, produkujący orzeszki ziemne, zainwestowała niemiecka firma Felix. Na krakowskich Rybitwach prywatni inwestorzy z Niemiec wybudowali zakład Uldo-P, produkujący polepszacze do pieczywa.

Największym inwestorem w dziedzinie przetwórstwa herbaty i kawy jest jeden z największych europejskich producentów produktów kawowych, niemiecka firma Kord, należąca do grupy Deutsche Extrakt Kaffee (DEK), która wykupiła w 1999 roku od Lajkonik Snacks wydział zakładów w Skawinie, zajmujący się produkcją kaw zbożowych⁷. Mniejsze inwestycje miały miejsce w należących do kapitału włoskiego zakładach Segafredo Zanetti Poland w Bochni, powstałe przez przejście firmy Cafe Mag, austriackie Teekanne Polska w Krakowie (produkcja herbaty) oraz zlikwidowana wytwórnia Eduscho Polska w Andrychowie, należąca niegdyś do holdingu Tchibo. Niewielka francuska palarnia kawy Polcaf działa w Krakowie.

Najważniejszą inwestycją w branży mięsnej jest tarnowski oddział Zakładów Mięsnych Jarosław (dawny Mięstar), należący do spółki Sokołów. W chwili obecnej większościowy pakiet Sokołowa posiada poprzez spółkę zależną Saturn Nordic Holding, Danish Crown (Dania) wraz z HK Ruokatalo Group (Finlandia). Z grupy Sokołów

wycofała się część poprzednich właścicieli, z których największymi byli Lantbrukarnas Ekonomi ze Szwecji i Conrad Jacobson z Niemiec. W Niepołomicach w produkcję wędlin zainwestowała firma Stastnik Polska, która w 2000 roku uruchomiła nową fabrykę. Do 1999 roku przedsiębiorstwo kontrolowane było przez austriacką firmę Stastnik Wien, po czym większościowy pakiet udziałów nabyła niemiecka Nolke Gruppe. Zbliżone wielkościowo są Zakłady Przetwórstwa Mięsa Baso w Olkuszu, gdzie zaangażowali się inwestorzy z Niemiec.

W nową fabrykę uszlachetniania puchu gęsiego firmy Euro Comfort w Dobczycach zainwestował kapitał japoński. Utylizacją odpadów poubojowych i produkcją mączek mięsno-kostnych zajmuje się Saria Małopolska w Wielkanocy (gm. Gołcza), należąca do niemieckiej firmy Saria-Bi. Firma powstała w wyniku prywatyzacji Zakładu Przemysłu Paszowego Bacutil w Krakowie.

Do średniej wielkości inwestycji zaliczyć należy Polindus, firmę z kapitałem francuskim, produkującą w zakładzie w Bosutowie (gm. Zielonki) kazeinę i kazeiniany oraz mleko w proszku. Przetwórstwem owocowo-warzywnym zajmuje się polsko-francuska spółka Polan w Żabnie koło Tarnowa.

Zakładem, należącym do kapitału zagranicznego, który zaprzestał działalności, były – zajmujące się wytwarzaniem tłuszczów roślinnych – zakłady Unilever w Trzebinii, z których produkcję przeniesiono do fabryki w Katowicach.

Produkcja wyrobów tytoniowych

Dominującą pozycję w produkcji wyrobów tytoniowych w województwie małopolskim utrzymuje największy koncern tytoniowy na świecie, amerykański Philip Morris⁸. Inwestycja, obejmująca zakup akcji dawnych krakowskich Zakładów Przemysłu Tytoniowego oraz modernizację zakładu w Krakowie-Czyżynach, przekroczyła w roku 2005 wartość 520 mln USD. W 2003 roku firma zakończyła siedmioletni program inwestycyjny, obejmujący modernizację oraz wyposażenie w nowe linie produkcyjne fabryki papierosów w Krakowie. Obecnie podjęto budowę nowej hali produkcji filtrów

⁶ Całość udziałów została sprzedana spółce pracowniczej Skawa-Bis.

⁷ Wraz z jedną z najpopularniejszych marek kaw zbożowych w Polsce – Inka.

⁸ Wchodzący w skład Altria Group.

papierosowych. Inwestycja Philip Morris w Krakowie jest największą zagraniczną inwestycją w przemyśle województwa.

Znaczącą inwestycją, chociaż zdecydowanie mniejszą od Philip Morrisa, jest fabryka papierosów Scandinavian Tobacco w Jaworniku koło Myślenic. Większościowy pakiet akcji firmy posiada od 1995 roku House of Prince, należąca do duńskiej grupy Skandinavisk Tobakskompagni. O intensywnym rozwoju firmy świadczą duże nakłady, poniesione w latach 2004-2005.

Kapitał zagraniczny jest ponadto obecny w otwartej w Krakowie w 1999 roku Fabryce Cygar i Cygaretek Merkury, pierwszego producenta cygar w Polsce.

Firma powstała w 1998 roku jako *joint venture* szwajcarskiego koncernu Villiger Söhne (poprzez spółkę niemiecką) i należącej do kapitału polskiego firmy PHP Polski Tytoń z Radomia. W chwili obecnej kapitał polski w firmie reprezentuje znany krakowski przedsiębiorca Tadeusz Likus. Firma pomimo przekształceń własnościowych w dalszym ciągu produkuje licencyjne cygara Villiger.

Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych

Prawie 2/3 inwestycji zagranicznych w branży chemicznej koncentruje się w produkcji wyrobów farmaceutycznych, z czego 205 mln USD przypada na inwestycję chorwackiego koncernu farmaceutycznego Pliva. Krakowskie Zakłady Farmaceutyczne Polfa zostały zakupione przez Plivę w 1997 roku. Dwa lata później Pliva Kraków włączyła w swoje struktury produkującą leki przeciwzapalne i psychotropowe firmę Farmacom, zakupioną od francuskiego inwestora Sanofi (w latach 1991-1996 holenderska spółka Valutaf). Warto zwrócić uwagę na fakt rozbudowy ośrodka badawczo-rozwojowego Plivy w Krakowie, który jest dla niej centrum prac badawczo-rozwojowych w dziedzinie leków odtwórczych⁹ przeznaczonych na rynek krajów UE¹⁰.

9 Leki odtwórcze, zwane generycznymi, to odpowiedniki oryginalnych produktów o ugruntowanym zastosowaniu medycznym, produkowane po wygaśnięciu ochrony patentowej na produkt oryginalny.

10 Jest to jedno z trzech europejskich centrów badawczo-rozwojowych firmy, obok Zagrzebia i Brna.

Obecna w Krakowie od 1994 roku włoska Molteni Farmaceutici Polska, należąca do L. Monteni & C. dei F. Lli Alitti, prowadzi produkcję leków w płynie. Inną inwestycją farmaceutyczną jest należąca do osoby fizycznej z Wielkiej Brytanii firma Farmina w Krakowie, produkująca m.in. czopki, wodę utlenioną i maści.

Wszystkie największe zakłady, produkujące gazy techniczne na obszarze województwa małopolskiego, już w połowie lat 1990. zostały przejęte przez kapitał zagraniczny. BOC Gazy Polska (dawny Praxair Polska), której właścicielem do końca 2005 roku był British Oxygen Corporation (BOC)¹¹ jest właścicielem uruchomionego w 1996 roku Zakładu Gazów Technicznych w Oświęcimiu.

BOC weszło w posiadanie zakładów w Oświęcimiu w wyniku przejęcia zlokalizowanych w Polsce wytwórni gazów technicznych amerykańskiej firmy Praxair.

Linde Gaz Polska, należąca do międzynarodowego koncernu Linde Gas, zainwestował w dawny zakład Polgazu w Tarnowie oraz wybudował nową główną siedzibę firmy w Krakowie, wraz z centrum technologiczno-szkoleniowym¹². Nową instalację do produkcji gazów uruchomiła w Krakowie firma Alpol, należąca do francuskiego koncernu Air Liquide¹³.

Spośród pozostałych inwestycji w branży chemicznej, których nakłady przekroczyły 1 mln USD, wymienić należy Fabrykę Chemii Gospodarczej Gold Drop w Limanowej, posiadającą wśród akcjonariuszy prywatnego przedsiębiorcę z USA, oraz zlokalizowaną na krakowskim Zabłociu Fabrykę Kosmetyków Miraculum. Firma ta wchodzi obecnie w skład łódzkiej Grupy Kolastyna, posiada także mniejszościowego udziałowca rosyjskiego.

Mniejszymi inwestycjami kapitału zagranicznego w produkcję kosmetyków i środków czyszczących są Lakos Laboratorium Kosmetyków FR-POL (Francja), Przedsiębiorstwo

11 W sierpniu 2006 roku akcjonariusze grupy BOC wyrazili zgodę na przejęcie firmy przez niemiecką grupę Linde z siedzibą w Wiesbaden.

12 Oficjalnie przeniesienie siedziby Linde Gaz Polska do nowego obiektu biurowego zlokalizowanego w podstrefie Krakowskiego Parku Technologicznego w Krakowie-Czyżynach nastąpiło w marcu 2006 roku.

13 Zakład w Krakowie specjalizuje się głównie w produkcji tlenu dla Mittal Steel Poland Oddział w Krakowie oraz do zastosowań w medycynie.

Zagraniczne PH Frutaroma (Francja) i Henkel Ecolab (USA), wszystkie z Krakowa.

Produkcja metali

Największą zagraniczną inwestycją w zakresie podstawowego przetwórstwa metali stanowi zakup i modernizacja przez brytyjski koncern LNM dawnej Huty im. T. Sendzimira, funkcjonującej obecnie jako Mittal Steel Poland Oddział w Krakowie (około 190 mln USD). Krakowska huta została przejęta przez LNM w 2004 roku wraz z pozostałymi zakładami wchodzącymi w skład Polskich Hut Stali. Poza działaniami modernizacyjnymi, takimi jak np. remont wielkiego pieca, należy zwrócić uwagę na rozpoczętą pod koniec 2005 roku budowę nowej walcowni gorącej blach, która umożliwi krakowskiemu zakładowi wzrost mocy produkcyjnych i poprawę jakości produkowanych wyrobów, a tym samym poszerzenie grona klientów, głównie z branży samochodowej. Mittal Steel Poland posiada również mniejszościowe udziały w takich firmach z branży, jak producent blach transformatorowych Stalprodukt z Bochni oraz krakowski Metalodlew – producent odlewów żeliwnych. Rus-Stal, należący do ABA USA, producent stalowych rur z Korczyny koło Biecza, znajduje się w chwili obecnej w upadłości.

Liderem w wytwarzaniu kształtowników, rur, prętów i folii aluminiowej w Polsce są Zakłady Metali Lekkich Kęty, posiadające od wielu lat mniejszościowych zagranicznych akcjonariuszy w postaci funduszy *venture capital* i funduszy emerytalnych. Norweski koncern Norsk Hydro uruchomił w 1996 roku w Chrzanowie tłocznię profili aluminiowych dla budownictwa i elektroniki. Proszek aluminium jest najważniejszym wyrobem austriackiej spółki Benda Lutz działającej na terenie Zakładów Metalurgicznych w Skawinie.

Produkcja metalowych wyrobów gotowych (bez maszyn i urządzeń)

Duże inwestycje kapitału zagranicznego charakteryzują produkcję opakowań metalowych. Największą z nich są należące do amerykańskiego F&P Holding dwie wytwórnie Can-Pack w Brzesku, dostarczające alu-

miniowe puszki do napojów oraz zamknięcia koronowe do butelek i wieczka łatwootwieralne do konserw. Zarząd spółki Can-Pack mieści się w Krakowie, a zakłady produkcyjne znajdują się poza Brzeskiem, również w Bydgoszczy i Dębicy¹⁴. Całość produkcji kapsli z krakowskiego zakładu holdingu (d. Artigraph) przeniesiono w 2004 roku do nowo powstałego zakładu w Brzesku, który jest intensywnie rozbudowywany.

W podkrakowskich Niepołomicach zlokalizowane są – należące do kapitału australijskiego – zakłady Amcor White Cap, produkujące wieczka typu *twist-off*. Zakłady te powstały jako nowa inwestycja Continental Can Europe, kontrolowanego przez niemiecki koncern Schmalbach-Lubeca¹⁵. W 1999 roku przeniesiono tu produkcję z likwidowanego zakładu w Krakowie. W 2002 roku wszedł w skład Amcora wraz z częścią Schmalbach-Lubeca, produkującą butelki PET i wieczka typu *twist-off*.

Drugą grupę firm pod względem wartości zainwestowanego kapitału stanowią producenci metalowych elementów konstrukcyjnych. Wśród nich najwięcej zainwestowano w zakłady HMS w Niepołomicach, przeniesione z podkrakowskiego Mnikowa. Firma produkuje kraty pomostowe, podestowe i stopnie schodów. Właścicielem jest niemiecki Stagrid Stapelmann. Innymi firmami, wytwarzającymi konstrukcje metalowe, są m.in. niemieckie wytwórnie Severt Polska w Gorlicach i Stematik z pobliskich Kłęczan, belgijskie firmy ME Polska w Krakowie (Immobo), Hepamos w Opatkowicach koło Proszowic (Drooghmans) oraz Sofegar Polska (w podkrakowskich Wrząsowicach) z mniejszościowym udziałowcem francuskim. W 2006 roku zakończyły działalność produkcyjną zakłady w Woli Filipowskiej koło Krzeszowic, należące do amerykańskiego Saxon Steel Distribution (d. Saxon International Building Systems). Właścicielem Krat Mostostalu Kraków został niemiecki Rietbergwerke, wchodzący w skład Seppeler Gruppe. Grupa ta wybudowała w 2000 roku dużą ocynkownię w Chrzanowie.

Wśród mniejszych inwestycji w branży metalowej wymienić można m.in. węgiersko-niemieckiego producenta blach perforowanych

¹⁴ Firma zamierza w latach 2005-08 podnieść swój udział w europejskim rynku opakowań do napojów z 7% do 15%. Pozwoli to na podwojenie produkcji puszek, będącej w 2003 r. na poziomie 3,5 mld rocznie.

¹⁵ Wchodzącego w skład grupy VIAG.

i wytłaczanych Mevaco (d. S+M Perforblach), niemieckie firmy Gubad-Wzornictwo z Myślenic oraz Bilstein Polska w Olkuszu, specjalizującą się w produkcji noży krążkowych do cięcia papieru, folii, papy. W firmie Kemaz z Krakowa (d. Pfaffenhain PL), produkującej na terenie Krakowskiego Parku Technologicznego¹⁶ systemy zamknięć do drzwi, do 2004 roku obecny był niemiecki udziałowiec Schliessanlagen Pfaffenhain. Fińska wytwórnia blach dachowych Rautaruukki w Olkuszu została zamknięta w 2006 roku, już wcześniej zlikwidowano amerykańską spółkę Narzędzia Stanley w Sułkowicach (pow. myślenicki).

Produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych

Działalność w zakresie produkcji wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych przyciągnęła ponad 230 mln USD. Największą inwestycją w tej branży było przejęcie Cementowni Nowa Huta przez turecką grupę Rumeli. Drugim producentem cementu w województwie małopolskim jest – należąca do włoskiego koncernu Mapei – firma Górka Cement w Trzebini, specjalizująca się w wytwarzaniu ognioodpornego cementu glinowego.

Ponad 20 średniej i małej wielkości inwestycji znajdujemy w produkcji wyrobów betonowych i gipsowych. Do największych należą zakłady Libet w Libiążu, produkujące betonową kostkę brukową. Ich jedynym właścicielem jest brytyjski Tarmac. Producentem dachówek cementowych powlekanych akrylem jest firma Euronit z Olkusza, należąca do belgijskiej Etex Group¹⁷, natomiast inwestorem w spółce Megachemie Technologie Polimerowe (d. Vega) w Krakowie, która specjalizuje się w wyrobach polimerowych wykorzystywanych w budownictwie (posadzki, podłogi, pokrycia dachowe), jest amerykański fundusz inwestycyjny Riverside¹⁸. Nieudaną inwestycją było zaangażowanie się austriackiego Eternit Werke Ludwig Hatschek w produkcję pokryć dachowych w Szczucinie¹⁹.

Firmy z kapitałem zagranicznym zainwestowały w produkcję betonu towarowego w 18 lokalizacjach w województwie małopolskim. Contractor, którego udziałowcem od 1997 roku jest wielki producent cementu – francuska grupa Lafarge – posiada zakłady w Krakowie, Chrzanowie, Tarnowie, Oświęcimiu, Czernichowie i Dębnie. Kapitał włoski reprezentują zakłady Dyckerhoff Transportbeton Kraków, zlokalizowane w Krakowie, Myślenicach i Starym Sączu. Spółka należy do Dyckerhoff Beton Polska, kontrolowanego przez firmę Dyckerhoff z siedzibą w Weisbaden, która od 2004 roku wchodzi w skład Buzzi Unicem²⁰. HeidelbergCement Group, należąca od 2005 roku do niemieckiej firmy Spohn Cement, kontrolowanej przez rodzinę Merckle, zainwestował w Góraźdze Beton, posiadającej zakłady w Krakowie, Nowym Targu i Bochni. Meksykańska firma Cemex, poprzez szereg spółek zależnych jest właścicielem wytwórni betonu towarowego w Krakowie i Myślenicach, należących przed 2005 rokiem do brytyjskiej firmy RMC (Readymix). Włoski General Beton Triventa zainwestował w dwa zakłady, produkujące beton w Krakowie, wchodzące w skład firmy General Beton. Betoniarne w Krakowie posiadają również niemieckie spółki Galicja Beton (grupa Schwenk) i Th-Beton Polska.

Największą inwestycją zagraniczną w produkcję ceramiki budowlanej stanowi firma Leier Tarnów, powstała w wyniku przejęcia w 2000 roku Tarnowskich Zakładów Ceramiki Budowlanej w Woli Rzędzińskiej przez Michaela Leiera z Austrii. Do wielkiego austriackiego producenta cegieł, koncernu Wienerberger, należą spółki Wienerberger Nowy Sącz (d. Biegonice Nowy Sącz), Wienerberger Kraków (d. Cermegad)²¹ oraz Wienerberger Zesławice (d. Biegonice-Zesławice) z zakładami produkcyjnymi w Krakowie i Myślenicach²². Wszystkie ww. zakłady zostały odkupione od poprzednich belgijskich właścicieli – Vandersanden i Briqueteries de Ploegsteert. W zakładach w Nowym Sączu w połowie 2005 roku zaprzestano produkcji, koncentrując się na handlu hurtowym.

16 Podstrefa Kraków-Czyżyny.

17 W Grupie Etex 17% akcji posiada francuski Saint Gobain.

18 Riverside jest funduszem typu *private equity/venture capital* specjalizującym się w inwestycjach w firmy średniej wielkości, działającym na rynkach Ameryki Północnej i Europy.

19 Zakład zamknięto w 2000 roku.

20 Proces przejmowania firmy Dyckerhoff przez inwestorów włoskich rozpoczął się w roku 2001 wraz z podpisaniem przez Buzzi Unicem porozumienia z rodziną Dyckerhoff.

21 Zakład zlokalizowany jest w bezpośrednim sąsiedztwie Elektrociepłowni Kraków i korzysta w procesie produkcyjnym z dostarczanych przez nią popiołów.

22 Produkują one ceramiczne wyroby ścienne i stropowe, w tym pustaki wielkogabarytowe.

Poważne inwestycje skupia kilka wytwórni materiałów ogniotrwałych. Do belgijskiej grupy Vesuvius, kontrolowanej przez brytyjską grupę Cookson, należy firma Vesuvius Skawina Materiały Ogniotrwałe. Większościowym udziałowcem Przedsiębiorstwa Materiałów Ogniotrwałych Komex w Krakowie jest Mittal Steel Poland, a mniejszościowym – austriacka firma Interminex.

W produkcję szkła i wyrobów ze szkła zainwestowały na terenie województwa małopolskiego takie międzynarodowe koncerny, jak brytyjski Pilkington czy francuski Saint Gobain. Pierwszy z nich jest właścicielem zakładu Pilkington IGP na krakowskich Rybitwach, produkującego termoizolacyjne szyby zespolone. Drugi zainwestował w produkcję o podobnym profilu w zakładach Glaspol, zlokalizowanych w Jaroszowcu koło Olkusza i w Niepołomicach. Z kolei Saint Gobain Velimat Polska w Gorlicach produkuje maty z włókien szklanych.

Produkcja pojazdów mechanicznych

Pierwszym dużym inwestorem zagranicznym z branży samochodowej w województwie małopolskim była francuska grupa Valeo. W chwili obecnej posiada ona zakłady w Skawinie (samochodowe systemy chłodzenia i wycieraczki), Chrzanowie (akcesoria oświetleniowe) i Zielonkach (silniki elektryczne do zamków centralnych, silniki do otwierania szyberdachu itp.), zainwestowała w nich łącznie ponad 150 mln USD.

W Wolbromiu TRI Poland, będąca *joint venture* japońskiej firmy Tokai Rubber Industries (grupa Sumitomo Electric) i Fabryki Taśm Transporterowych Stomil, prowadzi produkcję metalowo-gumowych poduszek tłumiących drgania silników samochodowych i elementów układu zawieszenia (ponad 30 mln USD). Fabryka niemieckiej firmy Lenze w Tarnowie produkuje części przekładni mechanicznych oraz podzespoły napędów dla maszyn. Należąca do grupy Daewoo Wytwórnia Silników Wysokoprężnych Andoria znajduje się w chwili obecnej w upadłości.

Działalność wydawnicza i poligraficzna

Drugą po przemyśle tytoniowym działalnością produkcyjną, w zakresie której województwo małopolskie odgrywa wyjątko-

wo dużą rolę w inwestycjach zagranicznych w Polsce, jest poligrafia i działalność wydawnicza. Do firm z kapitałem zagranicznym należą cztery duże, nowoczesne drukarnie w Krakowie, wśród których dwie należą do największych inwestycji w tej branży w całym kraju. W druku kolorowych czasopism (m.in. Reader's Digest, Wprost, Glamour, Avon) i książek telefonicznych wyspecjalizowała się firma RR Donnelley. Amerykański inwestor w 1994 roku uruchomił drukarnię w krakowskiej dzielnicy Podgórze, a w 2001 roku wybudował następny zakład na terenie specjalnej strefy ekonomicznej w Krakowie Nowej Hucie. Łączne nakłady w obu drukarniach przekroczyły 110 mln USD (udziałowcem był początkowo także Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości).

Niemiecki koncern Passauer Neue Presse jest właścicielem dwóch offsetowych drukarni prasowych: Polskapresse (dawna Krakowska Drukarnia Prasowa Drukpress)²³ oraz Centrum Prasowo-Poligraficznego. Obie inwestycje zlokalizowane są w Krakowie. Niemiecki koncern jest jednym z największych podmiotów na polskim rynku prasy codziennej, będąc m.in. właścicielem Gazety Krakowskiej i mniejszościowym akcjonariuszem Wydawnictwa Jagiellonia, do której należy tytuł Dziennik Polski.

W Stanisławicach (gm. Kłaj) w 1997 roku został wybudowany przez austriacką firmę Alfred Wall zakład drukowanych opakowań tekturowych do papierosów marki Wall MM Gravure. Od 2001 roku spółka stanowi *joint venture* amerykańskiego MeadWestvaco i Alfred Wall.

Obraz branży poligraficzno-wydawniczej uzupełniają inwestycje: Eurodruk Polska w Krakowie należąca do Euro-Druckservice oraz Asterias w Zgłobicach (gm. Tarnów), którego mniejszościowym udziałowcem jest obywatel amerykański. W przeszłości wydawane były w Krakowie – posiadające zagranicznych właścicieli – dziennik sportowy Tempo²⁴ (najpierw Passauer Neue Presse, potem szwajcarski Jürgen Marquard) i tygodnik Przekrój (norweska Orkla).

²³ Drukarnia budowana była pierwotnie przez Wydawnictwo Jagiellonia dla druku Dziennika Polskiego. Neue Passauer kupił od Jagiellonii niedokończoną drukarnię i uruchomił ją w 1995 roku.
²⁴ Połączone z Przeglądem Sportowym w 1999 roku.

Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej

Największą zagraniczną inwestycją w przemyśle maszyn i aparatury elektrycznej jest SGL Carbon Polska w Nowym Sączu produkująca elektrody węglowe i grafitowe. Zakładem, w którym zaangażowanie kapitału zagranicznego wynosi kilkadziesiąt milionów dolarów jest Fabryka Silników Elektrycznych Tamel w Tarnowie, której właścicielem jest zarejestrowana w Singapurze grupa Linde-Teves-Jacoberg. Grupa ta przejęła produkcję silników od brytyjskiej firmy Invensys (wcześniej BTR) w 2002 roku. W 1998 roku francuski Schneider Electric zakończył w Bukowni koło Olkusza budowę fabryki miniaturowych wyłączników niskiego napięcia dla sieci elektroenergetycznych, która była rozbudowywana w następnych latach. Wśród mniejszych inwestycji na wymienienie zasługuje norweski producent lamp domowych i ogrodowych Norlys z Nowego Sącza.

Produkcja papieru i wyrobów z papieru

Inwestycje w przemysł papierniczy zdominowane są przez największego producenta chusteczek higienicznych i papieru toaletowego w Polsce, amerykańską firmę Kimberly-Clark Klucze, która powstała w wyniku przejęcia przez amerykański koncern papierniczy w 2003 roku dawnych zakładów International Paper. Zakłady zostały rozbudowane o nową linię do produkcji papieru toaletowego.

Pozostałe inwestycje w tej branży nie przekraczają 5 mln USD. Wyróżniają się wśród nich: fabryka opakowań z tektury falistej VG Polska w Chełmku firmy Van Genechten Nicholas, wytwórnia kopert GHP Direct (dawniej GHP Eurokoperty) w Krakowie, należąca do niemieckiej firmy GHP Pflueger, oraz węgierska spółka BOKK-net Polska w Bukowni, dostarczająca papier toaletowy i artykuły papiernicze.

Produkcja pozostałych wyrobów

Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych przyciągnęła inwestycje zagraniczne o łącznej wartości ponad 50 mln

USD. Wśród licznych, w głównej mierze małych i średnich zakładów, na czoło wysuwa się producent okien, profili okiennych i budowlanych, Thermoplast z Libiąża, należąca do szwajcarskiej firmy Profilplast. Podobny zakres produkcji reprezentuje chrzanowski LB Profile Poland, kontrolowany przez brytyjski LB Plastics, oraz niemiecki Dresdner Fensterbau Polska w Niepołomicach, wytwarzający okna z PCV i importowanych profili. Producent płyt styropianowych Austrotherm z Oświęcimia posiada mniejszościowego udziałowca austriackiego. Kolejni dwaj producenci styropianu to Swisspor Polska (d. Polmar), wchodzący w skład szwajcarskiego KS Holding Hergiswil, oraz krakowska firma Termo Organika, będąca własnością irlandzkiego CRH. Do włoskiej Fondital Group należy Valsir Polska w Skawinie, producent rur kanalizacyjnych wewnętrznych z polipropylenu oraz rur z polietylenu. Alma Polska z Oświęcimia specjalizująca się w produkcji folii wielowarstwowych PS, kubeczków jogurtowych oraz kubeczków do piwa, jest częścią Plasticos Packaging Group, zarejestrowanej w Szwajcarii. Przycinaniem formatek tapicerskich z pianki poliuretanowej zajmuje się Caria w Kalwarii Zebrzydowskiej, należąca do belgijskiego Eurofoam. W strefie przemysłowej w Dobczycach zakłady produkujące wyroby sanitarno-medyczne z tworzyw sztucznych wybudował Albert Polska, będący własnością niemieckiego Albert Hohlkorper. Zlokalizowana w Niepołomicach niemiecka firma Marseille-Polen wytwarza granulaty i regranulaty. Przez kilka lat w dzierżawionej hali w Chełmku działał fiński producent opakowań z tworzyw sztucznych Huhtamaki z Siemianowic Śląskich.

Największy w Polsce wytwórca prezerwatyw Unimil w Dobczycach skupił w 2005 roku większość swoich akcji oraz 40% akcji niemieckiej spółki Condomi, będącej wcześniej jego właścicielem. W Krakowie belgijski Hannecard Polska, produkuje powłoki gumowe, poliuretanowe i kształtki²⁵.

W Optimusie, jednym z czołowych producentów komputerów w Polsce, akcjonariuszami byli w przeszłości amerykański Merrill Lynch Investment Services, a następnie grupa ITI. Do 2003 roku pakiet 48% akcji producenta kas fiskalnych Novitus

²⁵ Mniejszościowy pakiet akcji w firmie (25%) posiadał w 2005 roku Mittal Steel Poland.

z Nowego Sącza (dawny Optimus IC) posiadał BRE Bank, kontrolowany przez niemiecki Commerzbank. Produkcją urządzeń do komputerowej rejestracji czasu pracy, filtry przeciwzakłóceniuowe, autoalarmy i zamki elektroniczne HSK Data z siedzibą w Krakowie powstała w roku 1993 jako inwestycja kapitału austriackiego, a w 2000 roku została przejęta przez inwestora marokańskiego.

W zakład w Chełmku zainwestowała włoska grupa Manuli (Manuli Auto Polska). Firma produkuje węże gumowe w halach byłego Zakładu Urządzeń Technicznych. W Jordanowie w dawną filię krakowskiej Armatury inwestuje od 1994 roku biznesmen z USA Zbigniew Kulig. Jordanowska Fabryka Armatury Valvex produkuje termostatyczne zawory grzejnikowe, zawory gazowe i wodne. Zakład montażu armatury grzewczej Herz Armatura i Systemy Grzewcze w Wieliczce uruchomił austriacki Herz Armaturen. Przedsiębiorstwo Polsko-Austriackie PHU Frapol, produkujące elementy dla potrzeb techniki wentylacyjnej i klimatyzacji jest kontrolowane przez NFI Jupiter (za pośrednictwem Instal Kraków) oraz austriacką firmę Fraba Luft und Klimatechnik. Niemiecki Schwinn Polska w Krakowie wytwarza matryce i formy wtryskowe oraz akcesoria meblowe. Niedawno uruchomiony M&R Printing Equipment Poland z Wojnicza należy do dwóch osób prywatnych pochodzenia amerykańskiego i zajmuje się produkcją maszyn do sitodruku. Wytwórnia Separator produkuje wirówki do oczyszczania oleju w Krakowie. Australijski Novocon Poland w Zabierzowie produkuje i serwisuje maszyny i urządzenia specjalne dla branży maszynowej i budownictwa, inwestorzy niemieccy zostali właścicielami Zakładu Narzędziowego M+R w Gorlicach.

W zakładzie włoskiej PPH Ital-Bike w Nowym Targu uruchomiono w 1998 roku montaż i malowanie rowerów, przeniesione z Białego Dunajca, zaś od 2004 roku firma inwestuje w budowę zakładu utylizacji śmieci. Części do rowerów wytwarza inna firma z kapitałem włoskim, Iscaselle z Chełmka.

Inwestycje w przetwarzanie odpadów są stosunkowo nieliczne, ale ich wartość jest znacząca (21 mln USD). Jest to w głównej mierze zasługa firmy Slag Recycling, zagospodarowującej hałdę krakowskiej huty i produkującej kruszywa hutnicze oraz skrzepowy złom żelaza. Slag Recycling należy do

Central European Recovery Holdings LP²⁶ oraz Mittal Steel Poland. Mniejsze nakłady poniosły Koba Organizacja Odzysku z Wojnicza, wchodząca w skład grupy Can-Pack, oraz włoska firma Lio z Krakowa, zajmująca się przerobem złomu aluminium.

Liczniesze są niewielkie inwestycje w zakłady branży meblarskiej. Meble drewniane produkuje niemiecka firma Oster w Suchej Beskidzkiej i francuski Vobois w Jordanowie (meble dziecięce), a ponadto firmy z mniejszościowym kapitałem zagranicznym J&J Mebelart z Rajska koło Oświęcimia (Holandia) i Celt z Krakowa (Irlandia). Meble metalowe wytwarza J&M Metalart również z Rajska (Holandia). W Czernichowie produkcją blatów, lad i parapetów zajmuje się firma Aquaform, zaś w Krakowie blaty z litego drewna wytwarza francuska Tes Pologne.

Produkcją płyt klejonych zajmuje się należąca do kapitału włoskiego firma Texpol z Bochni, okna i drzwi drewniane wytwarzane są przez niemiecki Kamm-Baumelemente w zakładzie w Woli Batorskiej (gm. Niepołomice).

Największe przedsiębiorstwo odzieżowe województwa – krakowska Vistula – posiada mniejszościowego udziałowca belgijskiego HIP Holding (d. Beleggingsmaatschappij Prista). Dawny oddział Vistuli w Myślenicach działa jako jej spółka zależna Trend Fashion. Szyciem odzieży skórzanej zajmuje się w Krakowie włoska firma De'Medici Europe KZF, należąca do spółki Gualfin z siedzibą w Vaduz. Zakład w Wieliczce posiadała włoska firma Italian Fashion, specjalizująca się w produkcji bielizny (obecnie nieczynny). Ponadto w województwie działa kilka innych zakładów odzieżowych, charakteryzujących się niskimi inwestycjami, przy niemałym zatrudnieniu sięgającym nawet 100-200 osób.

Bardzo skromne są inwestycje zagraniczne w branży włókienniczej w województwie małopolskim. Łączna ich wartość przekracza zaledwie 3,5 mln USD. Najwięcej zainwestował w krakowską firmę Lynka, zajmującą się nadrukiem na podkoszulkach i innych gadżetach reklamowych, amerykański Stone Harbor Holding. Włoska spółka Picchi Qualita z Chrzanowa specjalizuje się w przędzeniu, przewijaniu i tkaniu surowej tkaniny. Mniejszościowy pakiet w firmie

²⁶ Jego udziałowcami są amerykańskie fundusze Advent International oraz Copernicus Capital Partners oraz brytyjski St.Paul's Development.

Marabut z Czernichowa, szyjącej namioty turystyczne, posiada belgijski Marsven.

Zamki błyskawiczne, odlewy ciśnieniowe z metali kolorowych, maszyny czyszczące oraz zabezpieczenia samochodów produkuje w Krakowie Przedsiębiorstwo Zagraniczne Alpha, należące do firmy Marold z siedzibą w Liechtensteinie. Drewniane zestawy do majsterkowania oraz opakowania drewniane wytwarza amerykańsko-brytyjski Krakpol z Krakowa.

Zaopatrywanie w energię oraz górnictwo i kopalnictwo

W 1998 roku większościowy pakiet akcji Elektrociepłowni Kraków nabył od Skarbu Państwa francuski koncern Electricité de France (Edf) i była to pierwsza duża prywatyzacja przy udziale kapitału zagranicznego w polskim sektorze elektroenergetycznym. Łączne nakłady na zakup akcji i późniejszą modernizację elektrociepłowni przekroczyły do chwili obecnej ponad 100 mln USD. Pakiet kontrolny Elektrowni Skawina przejął w 2002 roku amerykański PSEG Global, odsprzedając je w 2006 roku czeskiemu koncernowi ČEZ. Elektrociepłownia w Gorlicach została w 2001 roku zakupiona przez amerykańską FE Clean Energy Group za pośrednictwem spółki EETEK Polska; w następnych latach trwały w niej intensywne prace modernizacyjne.

Właścicielem żwirowni w Jagniówce (gm. Borzęcin) jest Lafarge Beton i Kruszywa, stanowiący część francuskiej grupy Lafarge, W żwirownię w pobliskim Przyborowie (gm. Borzęcin) zainwestował z kolei RMC Polska (d. Readymix Surowce Mineralne Polska), wchodzący obecnie w skład meksykańskiej grupy Cemex.

Budownictwo

Przedsiębiorstwa zagraniczne zaangażowały dotychczas w małopolskie firmy budowlane co najmniej 115,5 mln USD, z czego ponad 2/3 przypada na trzech inwestorów: Mota Companhia z Portugalii, Skanska ze Szwecji i Grupo Ferrovial z Hiszpanii.

Największe nakłady charakteryzują portugalską Mota Companhia, która w Małopolsce działa poprzez spółkę Mota-Engil.

W 2004 roku inwestor rozpoczął restrukturyzację swoich przedsiębiorstw w Polsce, tworząc w listopadzie, na bazie Krakowskiego Przedsiębiorstwa Robót Drogowych (kupionego w 1999 roku) i PBM Lubartów spółkę Mota-Engil Polska z siedzibą w Krakowie. Poza Krakowem Mota Engil posiada na terenie Małopolski oddziały w Tarnowie i Wadowicach.

Konsolidację swoich spółek w Polsce przeprowadziła również szwedzka grupa Skanska, włączając w swe struktury Hydrotest. Szwedzka firma została udziałowcem Hydrotestu w 2000 roku, kiedy to przejęła kielecki Exbud – poprzedniego właściciela krakowskiej firmy. Warto zaznaczyć, że Hydrotest był pierwszą dużą firmą budowlaną z terenu województwa małopolskiego, która posiadała udziałowca zagranicznego. Już w 1993 roku jego akcjonariuszem został Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości.

Mostostal Kraków należy od 2000 roku do grupy Ferrovial. Hiszpański inwestor kupił wówczas Budimex, w skład którego wchodził m.in. Mostostal Kraków. Krakowskie przedsiębiorstwo, posiadające liczne spółki zależne nie tylko w Krakowie, ale m.in. w Oświęcimiu, zostało głównym wykonawcą Budimexu na południową Polskę. Do grupy Ferrovial należy ponadto krakowska spółka Sprzęt Transport, która przejęła sprzęt budowlany przedsiębiorstw, należących do Budimexu.

Krakowskie Przedsiębiorstwo Instalacji Sanitarnych Cracovia po przejęciu go przez niemieckiego inwestora działa obecnie pod nazwą Hochtief Polska Oddział KPIS Cracovia. Większościowy pakiet akcji Instalacji Kraków posiadał do marca 2005 roku NFI Jupiter, kontrolowany przez inwestorów włoskich. Obecnie mniejszościowym udziałowcem krakowskiej firmy jest holenderski ING TFI. W Naftobudowie – innej małopolskiej firmie budowlanej notowanej na GPW w Warszawie – większościowym udziałowcem jest Polimex-Cekop, posiadający udziałowców amerykańskich. W Krakowie działają ponadto niemiecka firma budowlana Re-Bau i austriacka Stalco-Industries, znajduje się tu również jeden z oddziałów kieleckiej spółki Mitex, której właścicielem jest francuski Eiffage Construction.

Na terenie województwa działają ponadto deweloperzy z udziałem kapitału za-

granicznego, np. Skanska-Rezydencje (firma zrealizowała m.in. Osiedla Lubostron i Ojcowska w Krakowie), Novo Marr (Osiedle Europejskie), Angel Invest (apartamentowiec Angel Plaza). W przypadku budowanych przez nich domów i mieszkań nie mamy jednak do czynienia z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi, właścicielami wnoszonych nieruchomości są bowiem ich późniejsi użytkownicy.

Handel

W działalność handlową zagraniczni przedsiębiorcy zainwestowali do końca 2005 roku 756,6 mln USD, czyli 11,0% łącznych

nie poniosła ona większych nakładów na terenie województwa. Około 44 mln USD zainwestowało British Petroleum, a co najmniej 20 mln USD pochłonęły inwestycje brytyjskiej firmy Kingfisher, holenderskiego Aholda, francuskiego Casino oraz sieci stacji paliw Statoil i Shell. Warto zauważyć, że Kingfisher był po Tesco najaktywniejszym inwestorem zagranicznym w handlu w Małopolsce w latach 2004-2005.

Łączna liczba wielkopowierzchniowych obiektów handlowych (o powierzchni sprzedaży ponad 2000 m²) oddanych do użytku przez inwestorów zagranicznych na terenie Małopolski przekroczyła 20 na koniec 2005 roku. Najwięcej z nich, aż 17, działa w Krakowie. Powierzchnia handlo-

Tab. 4. Struktura inwestycji zagranicznych w działalność handlową według sekcji i działów PKD w latach 1989-2005

PKD	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD	Odsetek inwestycji w danej sekcji	Odsetek inwestycji ogółem
G	Handel ogółem	756,6	100,0	11,0
52	handel detaliczny	435,7	57,6	6,3
51	handel hurtowy	178,0	23,5	2,6
50	sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów	143,0	18,9	2,1

nakładów poniesionych w województwie małopolskim. Najwięcej, blisko 3/5 wymienionej sumy skupił handel detaliczny, niespełna 1/4 przypada na handel hurtowy, reszta to nakłady w rozwój stacji paliw i stacji obsługi samochodów (tab. 4).

Listę największych inwestorów w branży otwiera Carrefour. Francuska firma na terenie Małopolski zaangażowała już blisko 100 mln USD. Niewiele mniej – 92,7 mln USD – pochłonęły inwestycje Tesco. W ostatnich dwóch latach zarówno Carrefour, jak i Tesco należały do najaktywniejszych inwestorów, każda z firm na inwestycje w nowe obiekty i przejęcia wydała ponad 11 mln USD. Niemiecka grupa Metro, z inwestycjami rzędu 78 mln USD jest trzecim inwestorem w małopolskim handlu, jednak w okre-

wa, jaka powstała w wyniku aktywności inwestorów zagranicznych w duże obiekty na terenie województwa, sięgnęła 262 tys. m² (tab. 5).

Handel detaliczny

Sklepy należące do firm zagranicznych skupiają 12,3% małopolskiej powierzchni handlowej, chociaż stanowią tylko 1% liczby sklepów w województwie. Udział sklepów zagranicznych, mierzony zarówno powierzchnią sprzedaży jak liczbą placówek, jest w Małopolsce mniejszy niż średnia dla Polski, która wynosi odpowiednio 15,6% oraz 1,4% (*Rynek Wewnętrzny w 2005 roku 2006*).

Tab. 5. Centra handlowe, hipermarkety i inne wielkopowierzchniowe obiekty handlowe, wybudowane przez inwestorów zagranicznych w Małopolsce do końca 2005 roku*

Nazwa	Miejscowość	Powierzchnia Sprzedaży w m ²	Rok uruchomienia
Centrum Handlowe M1	Kraków	42 466	2001
Galeria Kazimierz	Kraków	36 000	2005
Kraków Plaza	Kraków	30 000	2001
Selgros	Kraków	12 000	2002
Tesco	Kraków	12 000	2000
Leroy Merlin	Modlniczka	12 000	2004
Carrefour – Zakopiańska	Kraków	11 074	1998
Makro	Kraków	10 316	1995
Géant	Kraków	10 155	1997
Castorama (ul. Walerego Sławka)	Kraków	10 000	2004
Tesco (d. HIT)	Kraków	9 634	1997
Ikea	Kraków	9 500	1998
Castorama (ul. Zakopiańska)	Kraków	9 000	1998
OBI	Kraków (ul. Wielicka)	8 000	1999
Carrefour – Czyżyny	Kraków	7 800	2002
OBI (d. Stinnes)	Kraków (ul. Bora-Komorowskiego)	7 500	1998
Real	Nowy Sącz	7 000	1999
Carrefour (d. Hypernova)	Tarnów	6 500	2000
Carrefour (d. Hypernova)	Kraków	5 500	1997
Hypernova	Olkusz	3 200	2002
Kaufland	Kraków	2 995	2004

* Uwzględniono tylko obiekty o powierzchni sprzedaży powyżej 2.500 m², bez obiektów przejętych przez inwestorów zagranicznych od firm polskich

Źródło: Raport o Stanie Miasta 2003 (2004), informacje pozyskane bezpośrednio od firm.

Inwestorzy zagraniczni są praktycznie monopolistami w segmencie hipermarketów²⁷ i centrów handlowych²⁸, mają wiodący udział

w przypadku placówek dyskontowych²⁹, relatywnie mniejsze jest ich znaczenie w sieciach placówek typu supermarket³⁰

27 Hipermarket – sklep o powierzchni sprzedaży powyżej 2.500 m², sprzedający żywność oraz inne towary konsumpcyjne i artykuły przemysłowe.

28 Centrum handlowe (*shopping mall*) – budynek lub zespół połączonych budynków, w których mieszczą się liczne sklepy, często oferujące tzw. dobra markowe, a ponadto placówki gastronomiczne i często rozrywkowe. Centra handlowe, chociaż nieraz liczą kilkadziesiąt tysięcy m² powierzchni handlowej, różnią się zasadniczo charakterem i aranżacją od hipermarketu.

29 Sklep dyskontowy – sklep o powierzchni sprzedaży zwykle nie mniejszej niż 300 m², sprzedający w większości żywność oraz często inne produkty chemiczno-kosmetyczne o ograniczonym asortymencie i przy niskim poziomie obsługi.

30 Supermarket – sklep o powierzchni sprzedaży od 300 do 2500 m², najczęściej samoobsługowy, sprzedający w większości żywność oraz inne produkty konsumpcyjne.

i *convenience*³¹. Z wyjątkiem marki Auchan w Małopolsce działają wszystkie sieci hipermarketów obecne na terenie Polski. Najwięcej obiektów posiada Carrefour – cztery, w tym dwa przejęte od holenderskiego Aholda (jeden w Tarnowie). Dwa wielkie obiekty należą do Tesco. Metro prowadzi dwa hipermarkety Real (w Krakowie i Nowym Sączu), pozostałe sieci dysponują po jednym obiekcie: Géant (grupa Casino), Hypernova (Ahold) oraz Kaufland (tab. 5). Pod szyldem Tesco i Kaufland działają ponadto mniejsze obiekty w formacie supermarketu w Oświęcimiu, Chrzanowie i Tarnowie.

Na przestrzeni dziesięciu lat, jakie upłynęły od otwarcia pierwszego sklepu wielkopowierzchniowego w Polsce, widoczne są przemiany strategii działania wielkich inwestorów zagranicznych w handlu. Obecnie w większych miastach rzadkością jest otwieranie wolnostojących hipermarketów o powierzchni przekraczającej 5 tys. m². Ostatnim takim przedsięwzięciem w Krakowie był nowy sklep Carrefour-Czyżyny. Obecnie duże hipermarkety są najczęściej tzw. „kotwicami” dużych centrów handlowych (*shopping malls*). Te ostatnie pojawiły się w Krakowie po 1997 roku (CH Zakopianka). W stolicy województwa funkcjonują obecnie cztery duże centra handlowe – wspomniana Zakopianka, Centrum M1 (Metro), Kraków-Plaza oraz najnowszy obiekt – Galeria Kazimierz. Jesienią 2006 roku dołączyła do nich zdecydowanie największa inwestycja tego typu w województwie małopolskim – Galeria Krakowska.

Wielkie sieci skupiły się obecnie na budowie mniejszych obiektów wolnostojących, tzw. hipermarketów kompaktowych. Przykładem jest otwarty w 2002 roku w Olkuszu sklep holenderskiej firmy Ahold o powierzchni 3.200 m². Większe obiekty wolnostojące, otwarte w latach 2004-2005, oscylują wokół 2.000-3.000 m² powierzchni. Przykładem jest np. nowy sklep Tesco w Chrzanowie czy obiekty Kauflanda w Tarnowie i Oświęcimiu. Obostrzenia prawne, dotyczące budowy obiektów o powierzchni przekraczającej 2.000 m² dodatkowo wzmacniają tę strategię.

Miarą wchodzenia polskiego rynku powierzchni handlowych w etap dojrzałości

jest wzrastająca rola przejęć, połączona z wycofywaniem się niektórych inwestorów. Czas wielkich przejęć rozpoczął francuski Auchan, który w 2001 roku przejął sklepy Billa od niemieckiej firmy Rewe. Placówki te działają obecnie pod marką Elea. Brytyjskie Tesco rok później kupiło sieć niemieckich hipermarketów HIT, w tym obiekt w Krakowie. *Nota bene* krakowski Hit, otwarty w roku 1997, był pierwszym zagranicznym obiektem wielkopowierzchniowym w Krakowie³². Carrefour w listopadzie 2004 roku przejął hipermarkety Ahold m.in. w Krakowie i Tarnowie. Tesco z kolei w sierpniu 2005 roku podpisało umowę kupna wszystkich sklepów od austriackiej spółki Julius Meinl. W rezultacie tej transakcji Tesco stało się właścicielem dużych supermarketów Julius Meinl (wcześniej Major) w Krakowie, Tarnowie i Zakopanem. Zaprzestaniu działalności jednych inwestorów w Polsce (Hit Handelsgruppe, Julius Meinl) towarzyszy szybka ekspansja nowych sieci. Są to niemieckie przedsiębiorstwa Kaufland oraz Lidl. Kaufland posiada już w Małopolsce trzy duże obiekty, z czego pierwszy oddano do użytku w 2004 roku. Lidl od 2003 roku uruchomił już na terenie województwa 8 sklepów, w tym największy – o powierzchni całkowitej blisko 3000 m² – w Krakowie.

W segmencie supermarketów i sklepów dyskontowych liderem pozostaje portugalska firma Jeronimo Martins. Posiada ona na terenie Małopolski 37 sklepów Biedronka, z czego prawie 1/3 w samym Krakowie. Ahold dysponuje 15 sklepami Albert, o jeden obiekt mniej liczy sieć Plus Discount, należąca do niemieckiej grupy Tengelmann. Dynamicznie rozwija się niemiecki Lidl. Duży obiekt Champion prowadzi w Małopolsce Carrefour. Wśród mniejszych sklepów swą liczebnością zwracają uwagę placówki Savia, których właścicielem jest Tesco. Najliczniejszą siecią placówek typu *convenience* na terenie Małopolski są sklepy Żabka; podobnie jednak jak dyskonty Leader Price mamy tu do czynienia zazwyczaj z franczyzą a nie z bezpośrednimi nakładami inwestora zagranicznego.

Szwedzka IKEA pozostaje wiodącym inwestorem w zakresie handlu meblami

31 Sklep typu *convenience* (z ang. „wygodny sklep”, tzw. *c-store*) – niewielki sklep o długim czasie otwarcia i ograniczonym asortymencie artykułów żywn. i innych dóbr konsumpcyjnych, położony najczęściej przy ruchliwych ulicach lub na stacjach benzynowych. Ceny w tego typu sklepach są zwykle nieco wyższe.

32 Rok wcześniej otwarto Billę (obecnie Elea), powierzchnia handlowa tej placówki nie przekraczała 2000 m²

i innymi artykułami wyposażenia domu. Obiekt inwestora przy ulicy Conrada w Krakowie o powierzchni blisko 10.000 m² jest od 1998 roku największym sklepem tego typu w województwie. Osiem placówek, oferujących głównie meble, posiada na terenie Małopolski firma Abra, która od kilku lat należy do południowoafrykańskiej JD Group. W Modlnicy działa duży supermarket odzieżowy firmy Nico. Niemiecka sieć Rossmann prowadzi w Krakowie i Tarnowie supermarkety z artykułami kosmetycznymi. Sklepy z telefonami komórkowymi i akcesoriami rozwija grecka firma Germanos. Wraz z otwieraniem kolejnych galerii handlowych w Krakowie zwiększa się liczba placówek markowych producentów odzieży i obuwi. Ogólnopolska sieć sklepów ze sprzętem sportowym i turystycznym firmy Maks z centralą w Krakowie (dawniej w Brzeziu pod Krakowem) działa od 2005 roku pod marką niemieckiego Intersportu.

Handel hurtowy

Największe nakłady pochłonęła budowa nowych dużych hipermarketów budowlano-dekoracyjnych oraz obiektów samoobsługowych typu *cash & carry*. Wysokością nakładów wyróżniają się inwestorzy niemieccy – Metro, Otto Versand i Rewe, OBI Systemzentrale a ponadto brytyjski Kingfisher.

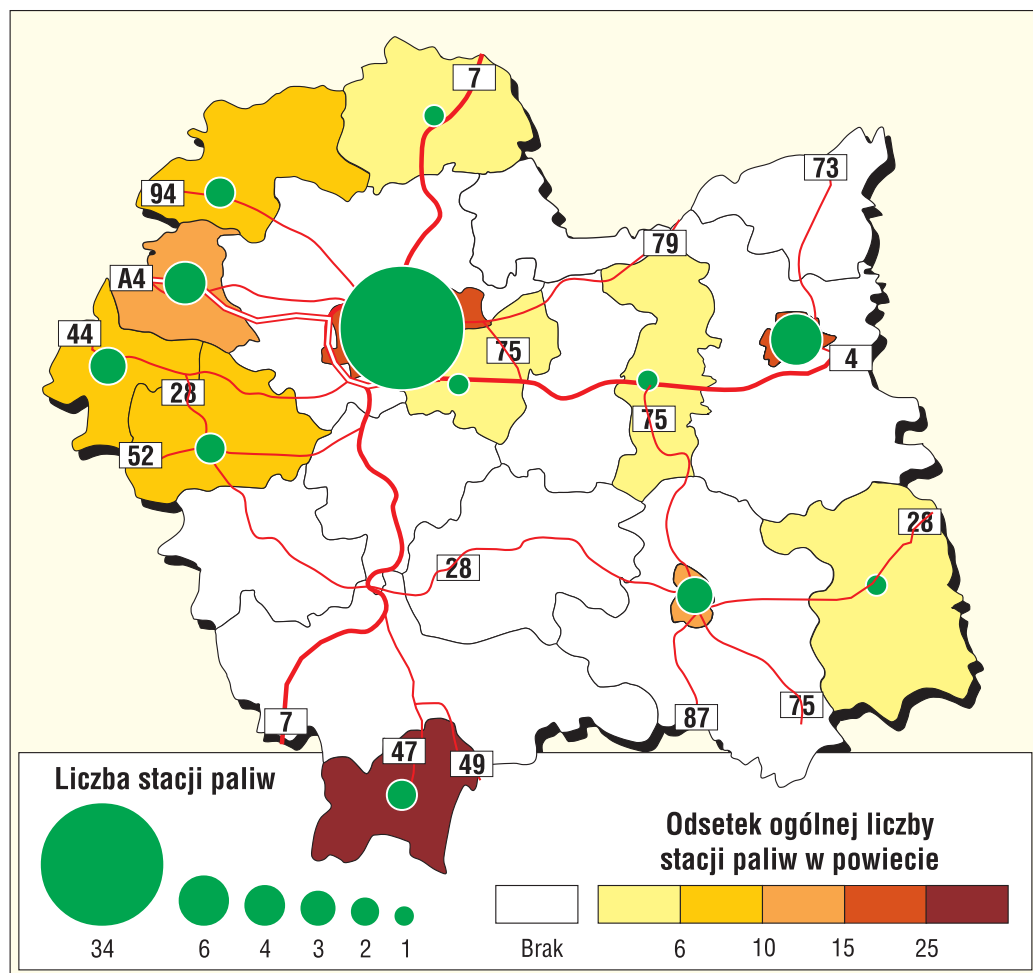
Każde z wymienionych przedsiębiorstw zainwestowało w województwie co najmniej 10 mln USD. Należąca do grupy Metro firma Makro Cash & Carry Poland prowadzi w Krakowie duże samoobsługowe Centrum Zaopatrzenia Hurtowego. Podobny obiekt otworzyła inna niemiecka spółka Selgros, w której udziałowcami są Rewe i Otto Versand. Ponad 20 mln USD wydała w Krakowie na 3 duże placówki firma Castorama, kontrolowana od 2002 roku przez kapitał brytyjski (Kingfisher). Dwa z tych obiektów zostały wybudowane od podstaw (ul. Walerego Sławka oraz Zakopiańska), a trzeci – funkcjonujący dawniej pod szyldem Dom-Hobby-Ogród – został kupiony od krakowskiej spółki giełdowej Alma w 2004 roku. O połowę mniejsze nakłady charakteryzują firmę Nomi, którą kontrolują amerykań-

skie fundusze Enterprise Investors. Spółka ta posiada trzy duże sklepy w Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie. Dwa hipermarkety budowlano-dekoracyjne prowadzi w Krakowie niemiecka OBI Systemzentrale – w tym jeden przejęty od innego niemieckiego przedsiębiorstwa Stinnes. Dwa duże obiekty zrealizowała już firma Leroy Merlin. Francuski inwestor w porównaniu do swych konkurentów wszedł na teren województwa stosunkowo późno – pierwszą placówkę oddano do użytku w listopadzie 2004 roku w Modlniczce pod Krakowem, a drugą otwarto w czerwcu 2006 roku w Krakowie.

Brytyjska firma IMI w Olewinie pod Olkuszem uruchomiła w 2001 roku centrum dystrybucji na Europę Wschodnią. Rok później nowe centrum dystrybucyjne w Modlnicy oddała niemiecka firma Tobacco Trading (papierosy, tytoń). Nowy, duży obiekt oddała do użytku w 2003 roku w Krakowie niemiecka firma Kärcher (urządzenia czyszczące). Na uwagę zasługują inwestycje holenderskiej spółki Pam-Gas, obecnej m.in. w Nowym Targu, a zajmującej się dystrybucją gazu. W Niepołomicach, Szaflarach i Tarnowie działają centra dystrybucji piwa Żywiec Trade, natomiast w Krzeszowicach funkcjonuje duże centrum dystrybucyjne żywności firmy Jago, w której udziałowcami są amerykańskie fundusze inwestycyjne.

Nakłady przewyższające 1 mln USD poniosło kilkanaście innych firm – m.in. Actaris (urządzenia pomiarowe), Merloni Termosanitari (kotły grzewcze), Mercator Papier (papier i artykuły biurowe), Office Centre (materiały biurowe), Rieker (obuwie).

Poza wymienionymi wyżej przejęciami, dokonanymi przez firmy OBI i Castorama, do większych transakcji w handlu hurtowym zaliczyć należy kupno w 2003 roku przez włoskie Del Monte za ponad 5 mln USD dystrybutora owoców i warzyw Expans z Krakowa. Luis Manuel Conceição do Amaral (Portugalia) w ramach wykupu menadżerskiego stał się właścicielem ogólnopolskiej sieci hurtowni Eurocash, która z kolei w 2005 roku przejęła obiekty polskiej firmy MHC. Koncern Mittal Steel wraz z kupnem większości udziałów w Polskich Hutach Stali stał się również właścicielem spółki dystrybucyjnej HTS-Stal Handel.

Rys. 5. Zagraniczne stacje benzynowe w województwie małopolskim na tle sieci głównych dróg

Sprzedaż paliw, obsługa i naprawa pojazdów samochodowych i motocykli

Pod szyldem zagranicznych koncernów działa obecnie w Małopolsce 69 stacji benzynowych (rys. 5). W 61 z nich mieliśmy do czynienia z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi, a pozostałe działają w oparciu o umowy franczyzy. Udział zagranicznych stacji paliw w stosunku do liczby wszystkich stacji w Małopolsce sięga 9,1%, nieco więcej niż średnia dla Polski, która wynosi 7,0% (*Rynek Wewnętrzny w 2005 roku*, 2006).

Zdecydowanie największym inwestorem zagranicznym w branży na terenie Małopolski jest firma British Petroleum, która posiada w Krakowie swą ogólnopolską centralę. Sieć stacji BP liczy obecnie 29 placówek, przy czym w części z nich, w tzw. placówkach partnerskich, nie mieliśmy do

czynienia z nakładami bezpośrednimi inwestora. Piętnaście stacji posiada norweski koncern Statoil, tyle samo brytyjsko-holenderski Shell. W regionie obecne są ponadto sieci holendersko-amerykańskiego ConocoPhillips (stacje Jet), fińskiej Fortum (stacje bezobsługowe Neste) oraz węgierskiej grupy Mol (stacje Slovnaftu), która jednak w roku 2006 sprzedała swoje obiekty.

Od kilku lat trwa w Polsce proces konsolidacji rynku stacji paliw. W lutym 2001 roku Shell wykupił udziały koncernu Texaco w Polsce. Pod koniec stycznia 2002 roku podpisano umowę pomiędzy Shell a niemiecką DEA Mineraloel, w następstwie której holendersko-brytyjska korporacja przejęła 50 stacji należących do DEA w Polsce (m.in. obiekty w Krakowie i Chrzanowie). Pod szyldem BP od 2002 roku działają też dawne stacje Aral w związku z przejęciem przez brytyjskiego inwestora udziałów Veba Oil,

właściciela Aral. Rok później sieć stacji Pre-em kupił Statoil. Zniknęła ponadto marka Esso po wykupieniu sieci stacji amerykańskiego koncernu przez grupę Lotos w drugiej połowie 2005 roku.

Charakterystycznym zjawiskiem jest rozwój placówek franczyzowych dużych sieci zagranicznych w postaci tzw. stacji partner-

skich lub stowarzyszonych. W tym przypadku mamy do czynienia z bardzo ograniczonymi nakładami inwestora zagranicznego. Nowością są ponadto samoobsługowe stacje, otwierane przez operatorów sklepów wielkopowierzchniowych – w Krakowie taką placówkę prowadzi Carrefour. Według ekspertów z Polskiej Organizacji Przemysłu

Tab. 6. Struktura inwestycji zagranicznych w usługi według sekcji i działów PKD w latach 1989-2005

PKD	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD	Odsetek inwestycji w danej sekcji	Odsetek inwestycji ogółem
	Usługi	2674,5	100,0	39,0
J	pośrednictwo finansowe	1 312,0	100,0	19,1
K	obsługa nieruchomości i firm	751,6	100,0	10,9
70	obsługa nieruchomości	609,2	81,0	8,9
72	informatyka i działalność pośrednia	78,0	10,4	1,1
74	pozostała działalność związana z prowadzeniem interesów	41,3	5,5	0,6
73	prowadzenie prac badawczo-rozwojowych	22,6	3,0	0,3
I	transport i łączność	309,1	100,0	4,5
64	poczta i telekomunikacja	284,4	92,0	4,1
60	transport lądowy	13,8	4,5	0,2
63	działalność wspierająca i pomocnicza dla transportu	9,3	3,0	0,1
H	hotele i restauracje	231,4	100,0	3,4
O	pozostała działalność usługowa	67,0	100,0	1,0
92	usługi związane z rekreacją, kulturą i sportem	59,8	89,3	0,9
90	wywóz śmieci, usługi sanitarne i pokrewne	6,8	10,1	0,1
N	usługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej	3,0	100,0	0,0
M	usługi w zakresie edukacji	0,3	100,0	0,0

i Handlu Naftowego, będzie to najszybciej rozwijający się rodzaj stacji paliw, o dużej konkurencyjności wobec tradycyjnych sieci (*Polski Rynek Paliwowy* 2006).

Kanadyjska firma Nesky poniosła największe nakłady w zakresie handlu częściami samochodowymi. Warsztaty samochodowe i stacje serwisowe prowadzą na terenie województwa firmy Carman (kapitał amerykański), francuski Feu Vert (Groupe Monnoyer) oraz Eurogum, w której udziały posiada inwestor niemiecki.

Usługi

Do końca 2005 roku wartość inwestycji zagranicznych w sektorze usługowym w województwie małopolskim osiągnęła ponad 2,6 mld USD, co stanowiło 39% ogółu inwestycji w regionie (tab. 6). W ciągu dziewięciu lat sumaryczna wartość inwestycji zagranicznych w usługach wzrosła osiemnastokrotnie (ze 142,5 mln USD na koniec 1996 roku). Wzrost ten nie przebiegał jednak równomiernie. Rekordowe inwestycje miały miejsce w roku 1999 i związane były z bardzo dużym napływem kapitału zagranicznego do sektora bankowego. Łączne inwestycje w sektorze usługowym wyniosły wówczas ponad 775 mln USD i stanowiły aż 83% ogółu inwestycji zagranicznych, poczynionych w 1999 roku. W kolejnym – 2000 roku, inwestycje zagraniczne w usługach spadły poniżej 300 mln USD, a w roku 2004 zbliżyły się do poziomu 200 mln USD. Dopiero w roku 2005 notujemy ponowny, znaczący wzrost do poziomu 429 mln USD.

W istotny sposób zmienia się także struktura branżowa inwestycji. Inwestycje zagraniczne z zakresu pośrednictwa finansowego stanowiły w latach 1989-2000 gros inwestycji w sektorze usługowym. W latach 2004-2005 nakłady w sektorze finansowym odgrywały marginalną rolę, a ponad 75% stanowiły inwestycje związane z obsługą nieruchomości i firm (36,7% ogółu inwestycji w Małopolsce w tym okresie).

Największym inwestorem zagranicznym w województwie małopolskim nie tylko w sektorze usługowym, ale również w ogóle, jest niemiecka grupa Bayerische Hypo- und Vereinsbank (HVB Group), która do końca 2005 roku, głównie w sektor bankowy, ale także w nieruchomości, zainwestowa-

ła ponad miliard dolarów. Kolejni najwięksi inwestorzy w usługach również związani są z sektorem bankowym. Drugie miejsce zajmuje Deutsche Bank, przy czym skumulowana wartość inwestycji na koniec 2005 roku (120 mln USD) była niemal 10 razy mniejsza od inwestycji HVB Group. Na trzeciej pozycji znalazł się belgijski Fortis Bank z inwestycjami ok. 97 mln USD. Dzięki dużym inwestycjom, poczynionym w sektorze usług w latach 2004-2005, do grona największych inwestorów zagranicznych w Małopolsce weszły niemieckie firmy HGA Capital (NSH Nordbank) oraz ECE Projektmanagement, które łącznie zainwestowały w budowę Galerii Krakowskiej ponad 185 mln USD do końca 2005 roku. Inwestycje wysokości ponad 88 mln USD (z czego większość przypadła na rok 2005) poczynił amerykański fundusz inwestycyjny Mid Europa Partners, kupując sieć telewizji kablowej Aster City Cable. Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju z kapitałem międzynarodowym zainwestował łącznie ponad 75 mln USD, głównie w sektor bankowy jako mniejszościowy udziałowiec banków BPH oraz Banku Gospodarki Żywnościowej; jak również w inwestycje związane z wynajmem nieruchomości. Ponadto do grupy największych inwestorów w dziedzinie usług należały francuskie firmy: Klepierre (wynajem nieruchomości – Kraków Plaza) oraz Accor (branża hotelarska). Powyżej 50 mln USD zainwestowała również izraelska Kardan Group (centrum biurowe GTC, Galeria Kazimierz) oraz potentat w branży telekomunikacyjnej – ITI Group z Luksemburga, właściciel grupy Onet.pl, Multikina Polska oraz telewizji TVN.

Pośrednictwo finansowe

Dzięki potężnej inwestycji, jaką było zakupienie przez niemiecki Bayerische Hypo- und Vereinsbank 86% akcji Banku Przemysłowo-Handlowego w latach 1998-2000 za sumę 984 mln USD³³, pośrednictwo finansowe ma nadal duży udział w strukturze branżowej ogółu inwestycji zagranicznych. Śledząc skumulowane wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w działalnościach z zakresu pośrednictwa

³³ Jest to jak do tej pory największa inwestycja z udziałem kapitału zagranicznego na terenie Małopolski. Do końca 2005 roku łączna suma inwestycji w Banku Przemysłowo-Handlowym przekroczyła 1 mld USD.

Tab. 7. Banki z udziałem kapitału zagranicznego działające w Małopolsce w 2005 roku

Nazwa banku	Kraj pochodzenia głównych udziałowców	Udział kapitału zagranicznego ogółem w %	Rok wejścia kapitału zagranicznego	Liczba placówek w Małopolsce grudzień 2003	Liczba placówek w Małopolsce wrzesień 2006	Siedziba zarządu
Bank Przemysłowo-Handlowy S.A.	Włochy	75	1995	81	81	Kraków
Bank Pekao S.A.	Włochy	58	1999	45	43	Warszawa
ING Bank Śląski S.A.	Holandia	88	1994	33	31	Katowice
Bank Millennium S.A.	Portugalia	70	1998	21	21	Warszawa
Bank Gospodarki Żywnościowej S.A.	Holandia	50	2004	23	19	Warszawa
Kredyt Bank S.A.	Belgia	81	1996	24	16	Warszawa
Deutsche Bank PBC S.A.	Niemcy	100	1997	10	11	Kraków
Bank Zachodni WBK S.A.	Irlandia	70	1995	10	10	Wrocław
Lukas Bank S.A.	Francja	98	2001	7	10	Wrocław
Bank Ochrony Środowiska S.A.	Szwecja	47	2000	7	9	Warszawa
Bank Handlowy S.A.	USA	89	2000	6	6	Warszawa
Santander Consumer Bank S.A.	Hiszpania	100	2003*	-	5	Wrocław
Raiffeisen Bank Polska S.A.	Austria	100	1991*	5	5	Warszawa
Fortis Bank Polska S.A.	Belgia	100	1991*	4	4	Warszawa
Multibank	Niemcy	70	2001	-	4	Warszawa
GE Money Bank S.A.	USA	95	1991*	3	2	Gdańsk
Nordea Bank Polska S.A.	Szwecja	98	1999	1	1	Gdynia
AIG Bank Polska S.A.	USA	100	1992*	1	1	Warszawa
Société Générale S.A.	Francja	100	1992*	1	1	Warszawa
BRE Bank S.A.	Niemcy	72	1995	1	1	Warszawa
Rheinhyp-BRE Bank Hipoteczny S.A.	Niemcy	100	1999	1	1	Warszawa

* banki działające od początku jako firmy z kapitałem zagranicznym

finansowego zauważymy, że ich udział w ogóle inwestycji, począwszy od rekordowego roku 1999, systematycznie maleje i w całym analizowanym okresie obniżył się do 19%. Bezwzględna wartość inwestycji w tej sekcji wyniosła zaledwie 1 mln USD w 2004 roku i 1,5 mln USD w roku 2005. Na niewielkie inwestycje w ostatnich latach składają się głównie koszty otwierania, doposażenia lub renowacji istniejących oddziałów banków i towarzystw ubezpieczeniowych. Należy przy tym zwrócić uwagę, że liczba nowo otwieranych placówek jest niewielka i dotyczy głównie banków, które niedawno rozpoczęły swoją działalność na rynku małopolskim. O ile jeszcze w roku 2003 banki komercyjne, działające w Małopolsce, prowadziły strategię specjalizacji, polegającą m.in. na wydzielaniu pionów bankowości detalicznej, co jednocześnie prowadziło do zwiększenia liczby placówek bankowych (Kawa 2004), o tyle po 2003 roku zauważyć można tendencję odwrotną. Większość działających na terenie województwa małopolskiego banków z kapitałem zagranicznym nie otworzyła żadnej nowej placówki, a 5 banków zmniejszyło ich ilość w porównaniu z rokiem 2003 (tab. 7). Dążenie do minimalizacji kosztów działalności osiągane jest w wyniku likwidacji nierentownych oddziałów jak również poprzez fuzje z innymi bankami³⁴.

W 2001 roku doszło do fuzji Banku Przemysłowo-Handlowego z warszawskim bankiem PBK, wynikającej z połączenia się strategicznych inwestorów tych firm – Bayerische Hypo- und Vereinsbank z Bankiem Austria. Centrala banku pozostała jednak w Krakowie. Tutaj zlokalizowane jest również Centrum Bankowości Bezpośredniej, w którym Bank Przemysłowo-Handlowy od 2001 roku posiada 98% udziałów. Dzięki fuzji nowy bank stał się trzecim co do wielkości bankiem w Polsce. Bank Przemysłowo-Handlowy posiada największą liczbę placówek na terenie województwa małopolskiego (81). W 2005 roku Bayerische Hypo- und Vereinsbank został przejęty przez włoski bank UniCredito. Ponieważ przejęcie to miało charakter globalny nie jest traktowane jako inwestycja zagraniczna w Małopolsce.

Swą siedzibę w Krakowie posiada także znacznie mniejszy Deutsche Bank PBC

(wcześniej Deutsche Bank 24) powstały w 2000 roku po przejęciu przez niemieckiego inwestora Banku Współpracy Regionalnej za ponad 90 mln USD. Siedzibę zarządu do Warszawy w 2000 roku przeniósł natomiast belgijski Fortis Bank po zakupieniu dawnego Pierwszego Polsko-Amerykańskiego Banku w Krakowie, założonego pierwotnie przez Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości w 1991 roku. Była to pierwsza zagraniczna inwestycja w sektor bankowy na terenie Małopolski. Pomimo przeniesienia się zarządu Fortis Banku do Warszawy, znaczna część działalności związanych z jego obsługą (tzw. *back office*) pozostała w Krakowie.

Poza wyżej wymienionymi, większość banków działających obecnie na terenie województwa małopolskiego ma udziałowców zagranicznych, w tym posiadające największą po BPH liczbę placówek w województwie: Pekao (43 placówki) oraz ING Bank Śląski (31 placówek). W 2004 roku udziałowcem Banku Gospodarki Żywnościowej, który posiada w Małopolsce 19 oddziałów, poprzez zakup 35,3% jego akcji stał się holenderski Rabobank. Nowym bankiem, który w województwie małopolskim uruchomił 5 placówek jest hiszpański Santander Consumer Bank. Wyjątkowym przypadkiem jest dawny Górnośląski Bank Gospodarczy, którego akcje w większości należące do Banku Przemysłowo-Handlowego zostały w 2004 roku kupione przez polską spółkę Getin Holding. Po połączeniu z Bankiem Przemysłowym w Łodzi oraz Wschodnim Bankiem Cukrownictwa (również nabytymi przez Getin Holding) powstał Getin Bank z kapitałem w 100% polskim. Powstanie GE Money Banku w wyniku połączenia GE Capital Banku z GE Bankiem Mieszkaniowym wpisuje się w tendencję do fuzji, podyktowanych dążeniem do oszczędności.

W Małopolsce istnieją również liczne oddziały firm ubezpieczeniowych i leasingowych z udziałem kapitału zagranicznego. Należą do nich m.in.: AIG Polska (USA), Allianz Polska (Niemcy), Amplico Life (USA), Compensa (Niemcy), Commercial Union (Wielka Brytania), Europejski Fundusz Leasingowy (Francja), Gerling Polska (Niemcy), Nationale Nederlanden (Holandia), Prumerica (USA), Sampo (Finlandia), Zurich Handlowy (Szwajcaria), a także PZU, w którym 32% udziałów posiada holenderskie Eureka. W udzielaniu pożyczek wyspecjalizował się

³⁴ Znaczącej redukcji placówek bankowych można się spodziewać w wyniku fuzji banków BPH PBK i Pekao.

brytyjski Provident posiadający 4 oddziały na terenie województwa. W przypadku tego typu firm zazwyczaj trudno mówić o znaczących bezpośrednich inwestycjach zagranicznych, ponieważ żadna z nich nie posiada swojej siedziby na terenie województwa małopolskiego, a ponoszone koszty organizacji biura są relatywnie niewielkie. Stąd ich udział w strukturze bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest znikomy.

Działalność z zakresu pośrednictwa finansowego wykazuje tendencję do skupiania się w ośrodkach, znajdujących się wysoko w hierarchii osadniczej. Prawdopodobnie ta znajduje odzwierciedlenie także w przypadku rozmieszczenia firm z kapitałem zagranicznym w przestrzeni województwa małopolskiego. Bardzo wyraźnie widoczna jest koncentracja placówek bankowych w największych ośrodkach miejskich. Trzy miasta na prawach powiatu skupiały w 2003 roku ponad 65% ogółu placówek bankowych w Małopolsce. Jedynie Kraków oferuje dostęp do wszystkich obecnych w województwie banków z udziałem kapitału zagranicznego. Również wyłącznie w stolicy województwa znajdują się oddziały banków, specjalizujących się w obsłudze zamożnych klientów oraz klientów korporacyjnych. W Tarnowie dostępne są usługi dwóch trzecich ogółu banków, a w Nowym Sączu nieco ponad połowy (Huculak, Micek 2006). Ponadprzeciętne skupienie banków charakteryzuje ponadto lepiej rozwinięte powiaty w zachodniej części województwa – oświęcimski, chrzanowski i olkuski, a także powiat nowotarski. Najslabiej pod względem dostępności usług bankowych przedstawiają się powiaty rolnicze: proszowicki, dąbrowski, miechowski oraz suski.

Placówki firm ubezpieczeniowych wykazują nieco mniejszą koncentrację niż placówki bankowe. Niemniej ponad połowa zlokalizowana jest w powiatach grodzkich, a dominacja Krakowa jest również w tym wypadku bezsporna.

Obsługa nieruchomości i firm

Działalność związana z obsługą nieruchomości i firm stała się w ostatnich latach dominującą sekcją pod względem zaangażowania kapitału zagranicznego w sektorze usługowym. Od roku 1999 systematycznie wzrasta jej udział w ogóle inwestycji zagranicznych, osiągając blisko 11% w ca-

łym okresie 1989-2005. Roczne nakłady inwestycyjne w obsłudze nieruchomości i firm w latach 1997-2003 nie przekraczały 70 mln USD, a w roku 2003 wyniosły 40 mln USD. W roku 2004 nastąpił gwałtowny wzrost do ponad 160 mln USD, a w rekordowym roku 2005 – w działalnościach związanych z obsługą firm i nieruchomości zagraniczni inwestorzy ulokowali blisko 315 mln USD. W ciągu dwóch lat suma inwestycji zagranicznych w tej sekcji wzrosła niemal trzykrotnie, osiągając łącznie 752 mln USD na koniec 2005 roku. Najbardziej obfite jeśli chodzi o inwestycje zagraniczne w obsłudze nieruchomości i firm są ostatnie dwa lata. W latach 2004-2005 na tego typu działalności przypadło 37% inwestycji ogółem, przy czym w samym tylko 2005 roku była to blisko połowa wszystkich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim.

O wysokiej wartości zagranicznych nakładów inwestycyjnych w sekcji obsługi nieruchomości i firm w ostatnim czasie decydują przede wszystkim wielkie inwestycje poczynione przez firmy obsługujące i wynajmujące obiekty pod działalność handlową. Budowa Galerii Krakowskiej, która ma stanowić główną część kompleksu tzw. Nowego Miasta, była największą inwestycją zagraniczną w 2005 roku w ogóle. Przedsięwzięcie to finansuje niemiecka firma ECE Projektmanagement, której partnerem finansowym jest inicjator zamkniętych funduszy inwestycyjnych HGA Capital Grundbesitz und Anlage z siedzibą w Hamburgu. Ze współfinansowania inwestycji wycofała się natomiast amerykańska firma Tishman Speyer Properties, która w 1998 wygrała przetarg na zagospodarowanie okolic Dworca Głównego i miała być głównym inwestorem Nowego Miasta. Narastające trudności wokół tej inwestycji uniemożliwiły jednak szybkie rozpoczęcie i ostatecznie wpłynęły na decyzję o stopniowym odstąpieniu udziałów niemieckiemu inwestorowi. Kapitał zainwestowany przez ECE od momentu rozpoczęcia budowy w 2004 roku do końca 2005 roku przekroczył 180 mln USD (szacunkowe zaawansowanie inwestycji). Całkowita wartość inwestycji, której zakończenie ma nastąpić we wrześniu 2006 roku, oceniana jest na około 300 mln USD. Powierzchnia Galerii to 60 tys. m², gdzie znaleźć mają miejsce 273 obiekty handlowe i 12 restauracji.

Konkurencją dla Galerii Krakowskiej są trzy inne obiekty. W 2005 roku firma GTC, kontrolowana przez izraelską Kardan Group, oddała do użytku centrum handlowo-rozrywkowe Galeria Kazimierz. Inwestycja ta pochłonęła blisko 87 mln USD. Duże

Tab. 8. Najważniejsze inwestycje zagraniczne w wynajem powierzchni biurowej w Małopolsce

Nazwa budynku / parku biurowego	Istniejąca powierzchnia biurowa (tys. m ²)	Powierzchnia biurowa planowana (tys. m ²)	Klasa	Wielkość inwestycji zagranicznych (mln USD)*	Lokalizacja
Cracovia Business Centre	19,0	-	A	25,0	Kraków, al. Pokoju
Centrum Biurowe Euromarket	16,0	-	A	24,0	Kraków, ul. Jasnogórska
Centrum Biurowe Lubicz	16,0	-	A	40,8	Kraków, ul. Lubicz
Centrum Biurowe Globe Trade Center	10,0	35,0	A	10,0	Kraków, al. Armii Krajowej
Kraków Business Park	9,0	100,0	A	4,0	Rząska k/Krakowa
Centrum Biurowe Zwierzyniecka	2,7	-	B	b.d.	Kraków, ul. Zwierzyniecka
Nowe Miasto	-	22,0	A i B+	-	Kraków, ul. Pawia

* Suma zainwestowanego kapitału zagranicznego do końca 2005 roku.

inwestycje w 2005 roku poczynił również francuski Klepierre, wydając niemal 68 mln USD na zakup Kraków Plaza. Z kolei rok wcześniej amerykańskie firmy Apollo Real Estate Advisors oraz Rida Development w ramach największej transakcji na polskim rynku nieruchomości odkupiły od niemieckiego właściciela Metro m.in. Centrum Handlowe M1 za sumę ponad 71 mln USD oraz nowosądecki hipermarket Real za blisko 18 mln USD.

Znaczące nakłady zagraniczne z zakresu obsługi nieruchomości dotyczyły również obiektów biurowych (tab. 8). Do niedawna największą inwestycją w tym zakresie był 20-piętrowy biurowiec przy Rondzie Grzegórzeckim w Krakowie, oddany do użytku w roku 1997 przez spółkę zależną szwedzkiej IKEA. Był to pierwszy w mieście nowoczesny biurowiec klasy A, oferujący pomieszczenia o najwyższym standardzie. Biurowiec kosztował 25 mln USD. Cała jego powierzchnia (19 tys. m²) wynajmowana jest obecnie na siedzibę centrali banku BPH. Największą inwestycją, związaną z wynajmem przestrzeni biurowej, było na koniec 2005 roku Centrum Biurowe Lubicz, zakupione przez fundusz nieruchomości Polonia Property Fund LP za sumę ponad 38 mln USD. Obiekt o powierzchni 16 tys. m², zlokalizowany w centrum Krakowa przy ul. Lubicz, został wzniesiony w 2000 roku przez Mostostal Kraków, przy współudziale kapitału Banku Przemysłowo-Handlowego.

Spośród wcześniejszych dużych inwestycji należy wspomnieć zakup biurowca Euro-market w 2002 roku przez Bayerische Hypo- und Vereinsbank za sumę 24 mln USD. W tym samym roku ukończono budowę pierwszego z biurowców Kraków Business Park w Rząsce (gmina Zabierzów koło Krakowa), w której to inwestycji mniejszościowe udziały posiada grupa amerykańskich i brytyjskich inwestorów. Przestrzeń biurowa Krakowa w roku 2003 wzbogacona została o Centrum Biurowe Globe Trade Center (biurowiec Galileo). Większościowy pakiet akcji należy tu do Kardan Group, izraelskiego inwestora, który zaangażował swój kapitał także w budowę Galerii Kazimierz. Obecnie trwa rozbudowa Centrum Biurowego GTC o nowy wieżowiec Newton o powierzchni około 10 tys. m² klasy A. Większa jej część została zarezerwowana przez najemców jeszcze przed rozpoczęciem inwestycji. Krakowska firma GD&K Group działająca na rynku nieruchomości odkupiła od Węgłozbytu w 2005 roku niedokończony szkielet 24-piętrowego wieżowca Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT) wznoszący się nieopodal Ronda Mogińskiego w Krakowie. Obecny właściciel zamierza przebudować istniejący obiekt i w ramach projektu TreiMorfa wspólnie z partnerem ze Szwajcarii – firmą Verity Development – wznieść na jego miejscu

22-piętrowy wieżowiec o funkcjach biurowo-apartamentowych.

Inwestycje zagraniczne w działalność, związaną z obsługą nieruchomości, koncentrują się niemal w całości w stolicy województwa małopolskiego. Jedynym wyjątkiem jest tu Kraków Business Park, położony na terenie gminy Zabierzów. Obszar ten graniczy jednak bezpośrednio z Krakowem i jest z nim dobrze skomunikowany (w pobliżu znajduje się zjazd z autostrady). Dzięki inwestycjom w latach 2002-2003 nastąpił duży wzrost przestrzeni biurowej klasy A i B. Kraków – posiadając już blisko 150 tys. m² nowoczesnej przestrzeni biurowej – zajmuje drugą lokatę w kraju (*Raport Agencji Nieruchomości Ober-Haus 2005*), przy czym ponad połowa (76 tys. m²) powstała przy udziale kapitału zagranicznego. Ambitne plany inwestorów pozwalają sądzić, że krakowska przestrzeń biurowa w najbliższych latach może ulec nawet podwojeniu. W samym 2006 roku ma przybyć 22 tys. m² nowoczesnej powierzchni biurowej (*Real Estate Market Report 2006*).

W ostatnich latach zagraniczne firmy zaczęły tworzyć w Polsce centra księgowo, informatyczne oraz ośrodki badawczo-rozwojowe. Według rankingu A.T. Kearneya – pod względem atrakcyjności do lokowania inwestycji offshoringowych Polska zajmuje dziesiąte miejsce w świecie, a spośród krajów Europy Wschodniej, wyprzedzają nas jedynie Czechy. Szczególnie dynamiczny rozwój sektora usług typu *Business Process Offshoring* (BPO)³⁵, w którym międzynarodowe koncerny zlecają realizację wybranych działań wspierających firmom zewnętrznym, obserwujemy w województwie małopolskim.

Bezpośredni wpływ na intensyfikację napływu inwestycji typu BPO miały z pewnością zmiany w ustawie o działalności Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE). Zasadniczą zmianą charakteru polskich SSE, dotąd wyłącznie przemysłowych, było wprowadzenie w marcu 2005 roku zmian, dopuszczających zwolnienia dla przedsiębiorców w sektorze usług, działających w ramach tzw. centrów usługowych. Objęcie preferencjami działalności typu BPO jest szczególnie korzystne dla stref, zlokalizowanych w dużych ośrodkach

miejskich. Ośrodki BPO powstają bowiem w atrakcyjnych dla firm zagranicznych wielkich skupiskach ludzkich, gdyż warunkiem koniecznym dla pomyślnego ich funkcjonowania jest duży potencjał pracowników o wysokich umiejętnościach komunikacji, znajomości języków obcych oraz o wykształceniu z zakresu międzynarodowych standardów rachunkowości i księgowości (Gwosdz i in. 2005).

Warunki te z pewnością spełnia krakowska SSE. Małopolska, a w szczególności jej stolica dysponują wykwalifikowaną siłą roboczą, a zwłaszcza dużą liczbą młodzieży kończącej studia przy wciąż niskich w porównaniu z krajami zachodnioeuropejskimi kosztach pracy. Kraków jako ośrodek uniwersytecki gwarantuje nie tylko odpowiednią liczbę wykształconych pracowników, ale – zwłaszcza w przypadku działalności badawczo-rozwojowej – stwarza możliwość kooperacji na polu nauki i działalności innowacyjnej. Niestety krakowskie uczelnie nie są jeszcze do takiej współpracy wystarczająco przygotowane, choć poczynione zostały w tym kierunku pierwsze kroki³⁶.

Mimo iż w przypadku inwestycji typu BPO nie mamy najczęściej do czynienia z wielkimi nakładami finansowymi, są one bardzo pożądane, ponieważ tworzą dużo nowych miejsc pracy dla wysokokwalifikowanej kadry, przyczyniając się do wzrostu innowacyjności, transferu *know-how* i nowych technologii; tym samym znacząco podnosząc konkurencyjność regionu.

Największym przedsięwzięciem z zakresu BPO w ostatnich latach jest europejskie centrum usług IT i outsourcingu Cap Gemini. Uruchomione w roku 2003 jako Centrum Księgowości, świadczące usługi m.in. dla amerykańskiej centrali International Paper i zatrudniające wówczas 180 osób, systematycznie rozszerza zakres swojej działalności. W 2005 roku firma zatrudniała już ponad 600 osób, a w roku 2006 zatrudnienie zostało niemal podwojone.

Ponadto w Krakowie znajduje się wiele innych firm outsourcingowych, w tym działające od 2003 roku Centrum Księgowości Lufthansy, obsługujące w zakresie rachunkowości finansowej i rachunkowości

35 Do BPO zaliczamy usługi z dziedziny finansów i księgowości (*back-office*), centra telefoniczne tzw. *call centres* (*front-office*), zarządzania zasobami ludzkimi, administracji, technologii teleinformatycznych oraz badań i rozwoju.

36 W 2004 roku działalność rozpoczęło Centrum Innowacji, Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu (CITTRU), które stawia sobie za cel promocję przedsiębiorczości akademickiej związanej z rynkowym wdrażaniem wyników badań naukowych.

sprzedaży przedstawicielstwa pasażerskie spółek Lufthansy w Europie. Do znaczących pracodawców należy także uruchomione w 2005 roku holenderskie Ahold Back Office Service. Firma świadczy usługi związane z przetwarzaniem transakcji gospodarczych, przygotowuje również sprawozdania finansowe na rzecz 13 spółek Aholda w Polsce, Czechach i na Słowacji. Krakowskie centrum księgowo zatrudnia ponad 200 specjalistów z dziedziny księgowości i finansów. Podobną skalę zatrudnienia osiągnęła niemiecka firma Communication Factory z branży telemarketingowej, która w 2005 roku ulokowała w Krakowie swoje przedstawicielstwo na Polskę. Krakowski oddział stanowi centrum usług telefonicznych dla klientów polskich i niemieckich. Docelowo firma planuje zatrudnić 500 osób z biegłą znajomością języka niemieckiego. Również w 2005 roku swą działalność finansowo-księgową z kilkunastu oddziałów w całej Europie do Krakowa przeniósł szwedzki Electrolux, zatrudniając 150 osób.

Pierwszym zlokalizowanym w Małopolsce ośrodkiem badawczo-rozwojowym wielkiego koncernu ponadnarodowego stało się centrum badawcze szwajcarsko-szwedzkiego koncernu Asea Brown Boveri (ABB). Do jego zadań należy m.in. pomoc polskim spółkom ABB w adaptacji technologii, opracowanych za granicą, oraz uczestnictwo w międzynarodowych programach badawczych. Firma podpisała umowę o współpracy z Akademią Górniczo Hutniczą w Krakowie. Największą inwestycją z zakresu działalności badawczo-rozwojowej, przekraczającą 20 mln USD, było uruchomienie w 2000 roku Centrum Technicznego amerykańskiego koncernu Delphi, specjalizującego się w projektowaniu konstrukcji i technologii zawieszni samochodowych. W 2004 roku centrum stworzyło największą liczbę nowych miejsc pracy w sektorze badań i rozwoju w skali kraju. Do końca 2005 roku zatrudnionych zostało tu ok. 560 osób i liczba ta stale rośnie. Od 1996 roku na bazie dawnego Bipronaftu działa niemiecka firma Lurgi, zajmująca się projektowaniem i realizacją inwestycji w przemyśle chemicznym w tym rafineryjnych i petrochemicznych. Wymienić należy również otwarte w 2001 roku Centrum Projektowe amerykańskiej firmy CH2M HILL na Europę Środkową i Wschodnią (m.in. projekty oczyszczalni ścieków) zrea-

lizowane za sumę 2 mln USD i zatrudniające w 2005 roku 40 osób. Docelowo inwestycja może sięgnąć 6 mln USD.

W stolicy Małopolski posiadają swe biura największe światowe firmy audytorskie i doradcze: PricewaterhouseCoopers, Deloitte & Touche, KPMG, a w roku 2006 w Krakowie pojawił się oddział amerykańskiej firmy doradztwa strategicznego – Hewitt Associates, specjalizującej się w rozwiązaniach z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi oraz w projektowaniu i wdrażaniu zmian, ukierunkowanych na wzrost wartości firmy. Siedzibę ma tu także szereg mniejszych firm doradczych, projektowych oraz reklamowych.

Pod względem wielkości zainwestowanego kapitału w ramach pozostałej działalności, związanej z prowadzeniem interesów, największe inwestycje poniosła firma Aspen, zajmująca się cateringiem i utrzymaniem obiektów. Firma ta należy do Zehnacker z Niemiec i posiada 19 oddziałów na terenie Małopolski, m.in. w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu i Oświęcimiu. Kolejne miejsca zajmują wspomniane już Lurgi Polska z nakładami inwestycyjnymi rzędu blisko 5 mln USD oraz amerykańsko-polsko-izraelska spółka Internet Investment Fund. Nie wiele mniej wyniosły inwestycje w firmie Huzar, zajmującej się konwojowaniem pieniędzy. Podobną kwotę przeznaczyła duńska Group 4 Falck na inwestycje w firmy ochroniarskie: Group 4 Securicor, BWR Serwis oraz Karderros.

Cieszy systematyczny wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych w szczególnie innowacyjnym sektorze, jakim jest działalność związana z informatyką. Kraków – bo to on przyciąga większość inwestycji tego typu – wyrasta powoli na drugie po Warszawie centrum rozwoju oprogramowania i doradztwa informatycznego w Polsce. Największą inwestycją w tej dziedzinie do końca 2005 roku (blisko 15 mln USD) było centrum oprogramowania³⁷ amerykańskiego koncernu telekomunikacyjnego Motorola, działające na terenie krakowskiej SSE. Koncern, zatrudniający w Krakowie na koniec 2005 roku 731 osób, w tym wielu absolwentów krakowskich wyższych uczelni takich kierunków jak

³⁷ Przez centrum (rozwoju) oprogramowania rozumie się firmę tworzącą lub testującą oprogramowanie.

informatyka, elektronika, telekomunikacja, fizyka, matematyka, automatyka czy robotyka, planuje dalsze inwestycje rzędu kilkunastu milionów USD w rozbudowę swej siedziby (obecnie część pomieszczeń jest wynajmowana) oraz w budowę laboratorium, testującego najnowsze rozwiązania telekomunikacyjne. W 2005 roku firmą z udziałem kapitału zagranicznego stał się małopolski ComArch. Ponad 10% jego akcji zakupiła irlandzka firma BZ WBK AIB Asset Management za kwotę 14,5 mln USD. Od 2000 roku udziałowcem spółek grupy Onet.pl³⁸ jest zarejestrowany w Luksemburgu holding ITI. Natomiast należąca wcześniej do Onet.pl spółka, świadcząca usługi informatyczne, DRQ została w 2004 roku przejęta przez w polską firmę ABG Ster-Projekt. Z kolei nowością na krakowskim rynku informatycznym jest zawiązana w kwietniu 2006 roku spółka DreamLab Onet.pl z siedzibą w Krakowie, będąca centrum badawczo-rozwojowym grupy ITI. Przedmiotem jej działalności będzie projektowanie i wdrażanie nowoczesnych technologii internetowych i mobilnych oraz wytwarzanie oprogramowania, przede wszystkim z myślą o potrzebach Onet.pl. Właściciela zmienił specjalizujący się w płatnościach internetowych Billbird – wspólne przedsięwzięcie Internet Investment Fund i funduszy BRE Banku. W 2005 roku 100% jego akcji nabył Gtech Global Services Corporation (USA), zwiększając tym samym sumę dotychczasowych inwestycji zagranicznych w Billbird do kilkunastu milionów dolarów. W 2004 roku swoje zaangażowanie kapitałowe zwiększył także amerykański koncern Sabre Holdings, zajmujący się produkcją rozwiązań technologicznych dla firm z branży turystycznej i lotniczej, jednocześnie zwiększając zatrudnienie do 180 osób i stając się tym samym największym zagranicznym biurem firmy na świecie. Firma współpracuje z krakowskimi uczelniami – Uniwersytetem Jagiellońskim i Akademią Górniczo-Hutniczą – skąd pozyskuje absolwentów do pracy. Poza wyżej wymienionymi dużymi firmami funkcjonują w Krakowie przedsiębiorstwa niszowe i innowacyjne. Jednym z przykładów jest firma FQS Poland, należąca do koncernu Fujitsu, podejmująca

prace nad oprogramowaniem, służącym do modelowania chemicznego i molekularnego. Do podobnych firm zaliczyć należy też podkrakowskie Pecaso, skupiające kilkunastu krajowej klasy konsultantów SAP-a. W sumie w Krakowie pod koniec 2005 roku działało co najmniej 19 zagranicznych centrów rozwoju oprogramowania (Micek 2006).

Spośród innych działających na małopolskim rynku firm branży IT z udziałem kapitału zagranicznego wymienić należy Qumak-Sekom, zajmujący się integracją systemów informatycznych. Firma powstała w 2002 roku z połączenia firm Qumak International i Sekom (NFI Magna Polonia) oraz zlokalizowanej w Rzęsce firmy Advanced Technology Systems International. Wśród innych firm informatycznych z kapitałem zagranicznym w Małopolsce działają m.in. szwedzka firma IFS, francuskie przedsiębiorstwa Intergraph oraz Robobat, amerykańskie Apriso i Metrosoft oraz szwajcarskie Deltavista i Innovation Factory. Dużą firmą, zajmującą się przetwarzaniem danych, zlokalizowaną poza Krakowem i jego najbliższą okolicą, jest Zakład Efektywnych Technik Obliczeniowych Zeto w Tarnowie, w którym udziały posiada F&P Holding poprzez firmę Can-Pack.

W najbliższym czasie można się spodziewać znaczących inwestycji, związanych z planami amerykańskiego koncernu IBM, który otworzył w grudniu 2005 roku w Krakowie swoje centrum badawczo-rozwojowe. Jest to pierwsza tego typu inwestycja IBM w Europie Środkowo-Wschodniej. W 2005 roku podpisane zostały już odpowiednie umowy pomiędzy firmą a polskim rządem i rozpoczęto rekrutację wysokokwalifikowanych pracowników. Docelowo zatrudnienie ma wynieść ok. 200 osób.

Transport i łączność

W dziedzinie transportu i łączności inwestycje zagraniczne do końca 2005 roku wyniosły 309 mln USD, co daje 4,5% ogółu inwestycji zagranicznych w Małopolsce. W samym 2005 roku zainwestowano ponad jedną trzecią (105 mln USD) wartości sumarycznych inwestycji w tym zakresie. Przebieg rocznych nakładów inwestycyjnych poczynionych przez zagranicznych inwestorów jest bardzo nieregularny. Poza rokiem

38 M.in. Optimus Dystrybucja, Optimus Systemy, Optimus IC Soft, Optimus Direct Marketing, DreamLab Onet.pl.

2005, z większym napływem inwestycji w sekcji transport i łączność mieliśmy do czynienia w roku 2002 (82 mln USD). W roku 1999 i 2003 roczna wartość inwestycji wynosiła około 35 mln USD.

Tak znaczący przyrost inwestycji zagranicznych w 2005 roku w sekcji *transport i łączność* zawdzięczamy przede wszystkim jednej dużej inwestycji, jaką było przejęcie przez amerykański fundusz inwestycyjny Mid Europa Partners spółki Aster City Cable, dostarczającej na terenie Krakowa i Skawiny telewizję kablową oraz usługi internetowe i telefoniczne. Na małopolską część inwestycji przypada około 88 mln USD. Na terenie aglomeracji krakowskiej oraz w Olkuszu, Zakopanem i Suchej Beskidzkiej działa największy w Polsce operator telewizji kablowej – UPC (dawniej Polska Telewizja Kablowa), będący własnością wiodącego amerykańskiego operatora kablowego Liberty Global³⁹. Do końca 2005 roku suma inwestycji w UPC wyniosła około 45 mln USD.

Swoją działalność rozwija również kanadyjska Stream Communications, oferując w Krakowie i Bochni dostęp do szerokopasmowego internetu. W Oświęcimiu z kolei działa spółka Vectra, która w 2003 roku przejęła Telewizję Kablową Dami. W roku 2005 holenderska firma UNP Holdings odkupiła od kontrolowanej przez fundusze amerykańskie spółki Emerita pakiet akcji spółki Multimedia Polska – Brzesko (dawnie Telefony Brzeskie), będącej operatorem telefonii przewodowej na terenie powiatów bocheńskiego, brzeskiego, gorlickiego i tarnowskiego. W samym Tarnowie działa ponadto inna firma telefoniczna, zależna od UNP Holdings, mianowicie Multimedia Polska – Dębica. Nakłady przekraczające 20 mln USD poniosła także szwedzka Netia. Na małopolskim rynku telekomunikacyjnym obecne są ponadto spółki Tele2 (właściciel ze Szwecji), Energis (kapitał brytyjski), a od 2005 roku również Air Bites (kapitał szwajcarski).

W Krakowie oraz w mniejszym stopniu również w Tarnowie i Nowym Sączu prowadzą działalność międzynarodowe firmy kurierskie. Należą do nich DHL (własność Deutsche Post), który w 2002 roku przejął Servisco, holenderski TNT Express Worldwide, amerykański UPS (Polkurier), szwedzki

Masterlink Express oraz General Logistics Systems (dawna Szybka Paczka), należący do holenderskiej grupy Raben. Firma Raben Spedycja zbudowała w Brzeziu koło Zabierzowa jeden z kilkunastu magazynów, jakie posiada na terenie kraju. Ponadto w Krakowie swoje siedziby mają niemieckie firmy spedycyjne: Schenker (w 2004 roku miała miejsce jego integracja ze szwedzko-polskim Spedpolem), Kuhne & Nagel, a także Polska Spedycja Międzynarodowa, należąca obecnie w większości do włoskiego właściciela. Międzynarodowe przewozy autobusowe oferuje francuski Intercars. Przedsiębiorstwo Państwowa Komunikacja Samochodowa w Gorlicach zostało kupione w 2005 roku za sumę blisko 2 mln USD przez francuskiego przewoźnika Connex (grupa Veolia Environnement), który od paru lat jest już obecny w Polsce, m.in. w województwie opolskim i podkarpackim.

W roku 2003 doszło do pierwszej inwestycji zagranicznej w dziedzinie towarowych przewozów kolejowych na terenie Małopolski. Firma Rail Polska, kontrolowana przez Rail World z siedzibą w Chicago, zakupiła 100% akcji dwóch polskich spółek kolejowych, w tym firmy Kolex z Włosienicy koło Oświęcimia, działającej w ramach Zakładów Chemicznych Dwory. Przejęcie to było możliwe dzięki nowej ustawie o transporcie kolejowym, która otworzyła prywatnym firmom dostęp do rynku. Rail World, która w całości należy do Amerykanina Edwarda Burkhardta specjalizuje się w prywatyzowaniu towarowych przewoźników kolejowych. Spółka należy m.in. do konsorcjum, które dwa lata temu sprywatyzowało towarowy transport kolejowy w Estonii. Do końca 2005 roku firma zainwestowała w Małopolsce ponad 10 mln USD.

Nowością są także inwestycje w transporcie lotniczym. W 2004 roku Kraków stał się jedną z czterech europejskich baz dla dynamicznie rozwijających się tanich linii lotniczych SkyEurope Airlines. Korzyści dla regionu, wynikające z tej inwestycji, są znacznie wyższe niż wartość bezpośrednich inwestycji, która nieznacznie przekroczyła 1,5 mln USD. Firma planuje jednak dalszy rozwój bazy w Międzynarodowym Porcie Lotniczym im. Jana Pawła II w podkrakowskich Balicach. Zainteresowanie otwarciem swojej bazy w Krakowie wykazuje również brytyjski przewoźnik EasyJet, deklarując inwestycje wysokości ponad 50 mln USD. Problem

³⁹ Liberty Global powstał z połączenia w 2005 roku Liberty Media International z UnitedGlobalCom.

Tab. 9. Największe hotele wybudowane w Krakowie przez inwestorów z kapitałem zagranicznym

Nazwa hotelu	Liczba miejsc	Sieć	Kraj pochodzenia inwestora	Standard	Rok uruchomienia	Lokalizacja
Ibis Chopin	440	Accor	Francja	**	1994	Kraków, ul. Przy Rondzie
Holiday Inn	256	Holiday Inn	USA	****	2001	Kraków, ul. Wielopole
Campanile	212	Envergure Hotels	Francja	***	2001	Kraków, ul. Św. Tomasza
Ibis Centrum	350	Accor	Francja	**	2002	Kraków, ul. Syrokomli
Novotel Centrum	242	Accor	Francja	****	2002	Kraków, ul. Kościuszki
Radisson SAS	156	Carlson Hotels	USA	****	2003	Kraków, ul. Straszewskiego
Sheraton	359	Starwood Hotels & Resorts	USA	*****	2004	Kraków, ul. Powiśle

stanowi jednak brak odpowiednich terenów w okolicach krakowskiego portu lotniczego, współużytkowanego przez Agencję Mienia Wojskowego.

Hotele i restauracje

Zagraniczne nakłady inwestycyjne na hotele i restauracje w województwie małopolskim do końca 2005 roku przekroczyły 230 mln USD, co stanowiło 3,4% ogółu inwestycji zagranicznych w regionie. Trzy czwarte inwestycji w tym zakresie przypadło na lata 2000-2003. Roczna wielkość inwestycji w tym okresie wahała się od 30 do ponad 50 mln USD w rekordowym roku 2003. W okresie przed 2000 rokiem i po roku 2003 średnia roczna wartość inwestycji w sekcji hoteli i restauracji oscylowała wokół 5 mln USD.

Gros inwestycji, blisko 83%, przypada na obiekty hotelowe, przede wszystkim w samym Krakowie (tab. 9), z czego większość stanowią inwestycje, związane z budową nowych obiektów (2/3 ogółu inwestycji w sekcji hotele i restauracje). Restauracje stanowią 17% inwestycji w tej sekcji, a kawiarnie zaledwie ułamek procenta.

Największą zagraniczną inwestycją hotelarską pod Wawelem było wzniesienie przez amerykańską sieć Starwood Hotels & Resorts pięciogwiazdkowego hotelu Sheraton, o wartości ponad 43 mln USD.

Otwarcie pierwszego w Krakowie tak dużego hotelu najwyższej klasy (359 miejsc noclegowych) nastąpiło w 2004 roku. Rok wcześniej do użytku oddany został czterogwiazdkowy hotel Radisson SAS, należący do innej amerykańskiej sieci – Radisson Hotels & Resorts (własność grupy Carlson). Inwestycja ta wypełniła wolną działkę naprzeciwko Filharmonii Krakowskiej, u zbiegu ulic Straszewskiego i Zwierzynieckiej. Kolejne duże inwestycje należą do największej europejskiej firmy hotelarskiej – francuskiego Accor. Posiada ona w Krakowie 3 hotele: dwugwiazdkowy Ibis Chopin działający już od 1994 roku oraz znajdujące się *de facto* pod jednym dachem hotele Ibis Centrum i Novotel Centrum, uruchomione w 2002 roku. Łączny koszt tych inwestycji to 34 mln USD. Poza inwestycjami w nowe budynki, Accor posiada ponad 35% udziałów w firmie Orbis, będąc w ten sposób współwłaścicielem krakowskich hoteli Francuski, Cracovia, Continental (obecnie Novotel) i Wanda, jak również hoteli Giewont i Kasprowy w Zakopanem oraz Beskid w Nowym Sączu. W sumie inwestycje Accora w Małopolsce wyniosły około 66 mln USD.

W 2001 roku inna francuska firma Envergure oddała do użytku trzygwiazdkowy hotel Campanile, zagospodarowując jedną z nielicznych niezabudowanych działek w obrębie Plant. W tym samym roku powstał hotel marki Holiday Inn, na którego budowę amerykańska firma Global Hotels Develop-

ment wydała 25 mln USD. Hotele Rezydent, Galicya oraz Monopol należą do spółki RT Hotels, kontrolowanej przez Narodowy Fundusz Inwestycyjny Magna Polonia z mieszanym kapitałem międzynarodowym.

W ostatnich latach brak większych zmian jeśli chodzi o obecność kapitału zagranicznego w gastronomii. Największymi inwestorami pozostają American Restaurants (sieć KFC i Pizza Hut), dysponujące 14 obiektami w Krakowie i Zakopanem oraz McDonald's, posiadający w Małopolsce sieć 16 obiektów, z których 10 znajduje się w Krakowie, po 2 w Tarnowie i Zakopanem oraz po jednym w Nowym Sączu i Olkuszu. W regionie działają ponadto restauracje *fast food*, należące do sieci franczyzowych New York City Pizza i Telepizza. Zagraniczni inwestorzy powoli pojawiają się także w renomowanych krakowskich restauracjach. Wspomnieć należy także o szczególnie licznych, choć niewielkich pod względem nakładów, restauracjach i barach, należących do właścicieli pochodzących z krajów azjatyckich. W 2006 roku firma Sfinks Polska, w której jedną trzecią udziałów posiada amerykański inwestor, zakupiła 7 restauracji grupy Chłopskie Jadło wraz z prawami do znaku firmowego.

Pozostała działalność usługowa

Inwestycje zagraniczne w pozostałą działalność usługową w województwie małopolskim wynosiły na koniec 2005 roku 67 mln USD, co stanowiło niespełna 1% ogółu inwestycji. Blisko 90% nakładów w tej sekcji stanowiły inwestycje związane z kulturą, rekreacją i sportem, a pozostały odsetek przypada na usługi komunalne.

Największe zaangażowanie inwestorów zagranicznych w działalność z zakresu rozrywki i rekreacji miało miejsce w roku 2001, kiedy to amerykańska spółka UCI Multiplex i grupa ITI uruchomiły pierwsze w Krakowie multikino (12 sal kinowych pod jednym dachem) kosztem 12 mln USD. W 2004 roku grupa ITI odkupiła udziały od UCI, stając się jedynym właścicielem Multikina. Kolejne dwa tego typu obiekty powstały także w 2001 roku za sprawą izraelskiego inwestora, firmy Cinema City International (wówczas działającej pod nazwą International Theatres). Jeden z obiektów zlokalizowany jest w centrum handlowo-rozrywkowym Kraków Plaza, drugi powstał przy Centrum Handlowym Zakopianka. W 2005 roku Ci-

nema City pojawiło się także w Galerii Kazimierz. Łączne inwestycje izraelskiej spółki w Małopolsce przekroczyły 30 mln USD. Swoje studio w Krakowie posiada telewizja TVN24 (Grupa ITI).

Szczególnie prestiżowymi inwestycjami są pola golfowe Royal Kraków Golf & Country Club w Ochmanowie koło Niepołomic (powiat wielicki) oraz Golf Kraków Valley w Paczółtowicach koło Krzeszowic (powiat ziemski krakowski). Pierwsze z nich otwarte zostało w 1999 roku przez holenderskiego inwestora Development Facilities, drugie wybudowane zostało przez szwajcarsko-luksemburską spółkę Green Investment, na jego terenie znajduje się również obiekt konferencyjno-hotelowy.

Wśród pozostałych inwestycji na uwagę zasługuje zaangażowanie kapitału zagranicznego w działalność komunalną. W 2002 roku udziały w Sądeckim Zakładzie Obsługi Komunalnej w Nowym Sączu kupił szwajcarski Asmabel (Sita). Gospodarką odpadami zajmuje się również spółka Sita Kraków. Do przedsiębiorstwa Ital-Bike należy Zakład Oczyszczania Podhala w Nowym Targu, gdzie trwa obecnie budowa sortowni śmieci. Najnowszą inwestycją jest nabycie od gminy Olkusz w 2004 roku przez niemiecką firmę Alba 75% udziałów Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania za sumę 0,5 mln USD. Spółka zobowiązała się do zainwestowania w firmę ponad miliona USD w ciągu kolejnych 5 lat. Holenderska grupa Van Gansewinkel (kompleksowa gospodarka odpadami) posiada w Krakowie swoją ogólnopolską siedzibę oraz jeden z pięciu oddziałów regionalnych. Drugi znajduje się w Tarnowie.

Pojawiają się pierwsze większe inwestycje w usługi w zakresie ochrony zdrowia. W Krakowie działają przychodnie spółki Medycyna Rodzinna, kontrolowanej przez amerykańskie fundusze Enterprise Investors, oraz Medicovert, zarządzanej przez inwestora szwedzkiego. W stolicy Małopolski uruchomiono również dwie stacje dializ: szwedzkiej firmy Gambro Healthcare i izraelskiego International Nephrology Center.

W Krakowie działa również kilka firm z kapitałem zagranicznym, świadczących usługi w zakresie edukacji. Są to głównie firmy szkoleniowe, takie jak m.in. holenderska European Conferences United, zajmująca się organizowaniem kongresów, seminariów oraz szkoleń w zakresie marketingu; czy Francusko-Polski Instytut Zarządzania Przemysłowego, szkolący kadry zarządzające przedsiębiorstwami.

3.

**Zatrudnienie
w firmach
zagranicznych**

3. Zatrudnienie w firmach zagranicznych

Firmy z udziałem kapitału zagranicznego, działające na terenie województwa małopolskiego, zatrudniały na koniec 2005 roku 87,3 tys. osób, z tego przedsiębiorstwa z większościowym udziałem inwestora zagranicznego – 72,5 tys. osób (czyli 83%). Oznacza to, że liczba miejsc pracy w firmach z kapitałem zagranicznym wzrosła o 17,3% w porównaniu ze stanem na koniec 2003 roku.

Szczególnie duży wzrost zatrudnienia nastąpił w 2004 roku, kiedy to wzrosło ono o 12 tys. osób. W roku tym w wyniku przejmowania lub tworzenia nowych miejsc pracy przez inwestorów zagranicznych przybyło ich w Małopolsce 15 tys., a ubyło na skutek likwidacji miejsc pracy lub przejmowania firm przez kapitał rodzimy – 3 tys. Wzrost zatrudnienia w firmach zagranicznych był w głównej mierze wynikiem przejmowania firm z kapitałem polskim przez udziałowców zagranicznych (około 60% odnotowanego wzrostu). Największy udział miało w tym nabycie przez Mittal Steel Huty im. Sendzimira oraz spółek zależnych i powiązanych. Inwestor stał się bezpośrednim lub pośrednim pracodawcą dla około 9 tys. osób. Z drugiej strony wzrost liczby miejsc pracy w 2004 roku związany był również z utworzeniem blisko 6 tys. nowych miejsc pracy w już istniejących lub w nowo otwieranych zakładach produkcyjnych, placówkach usługowych i handlowych. W kolejnym 2005 roku wzrost zatrudnienia był zdecydowanie niższy i wyniósł niespełna 1.000 osób (pojawiło się 4,7 tys. miejsc pracy, a ubyło 3,8 tys.).

Spośród osób zatrudnionych w firmach z kapitałem zagranicznym w 2005 roku w przemyśle pracowało 40,5 tys. (46,3%), w budownictwie – 4,2 tys. (4,8%), w handlu – 16,8 tys. (19,2%), a w usługach – 26,0 tys. (29,7%). W działalności usługowej największy udział miały: pośrednictwo finansowe – 9 tys. pracowników (10,3%) oraz obsługa nieruchomości i firm – 8,1 tys. (9,3%). Porównując udział poszczególnych branż w zatrudnieniu i inwestycjach, za najbardziej pracochłonne należy uznać budownictwo i handel, a za najmniej – pośrednictwo finansowe (tab. 10).

Zatrudnienie w firmach z kapitałem zagranicznym stanowi 10,6% ogółu pracują-

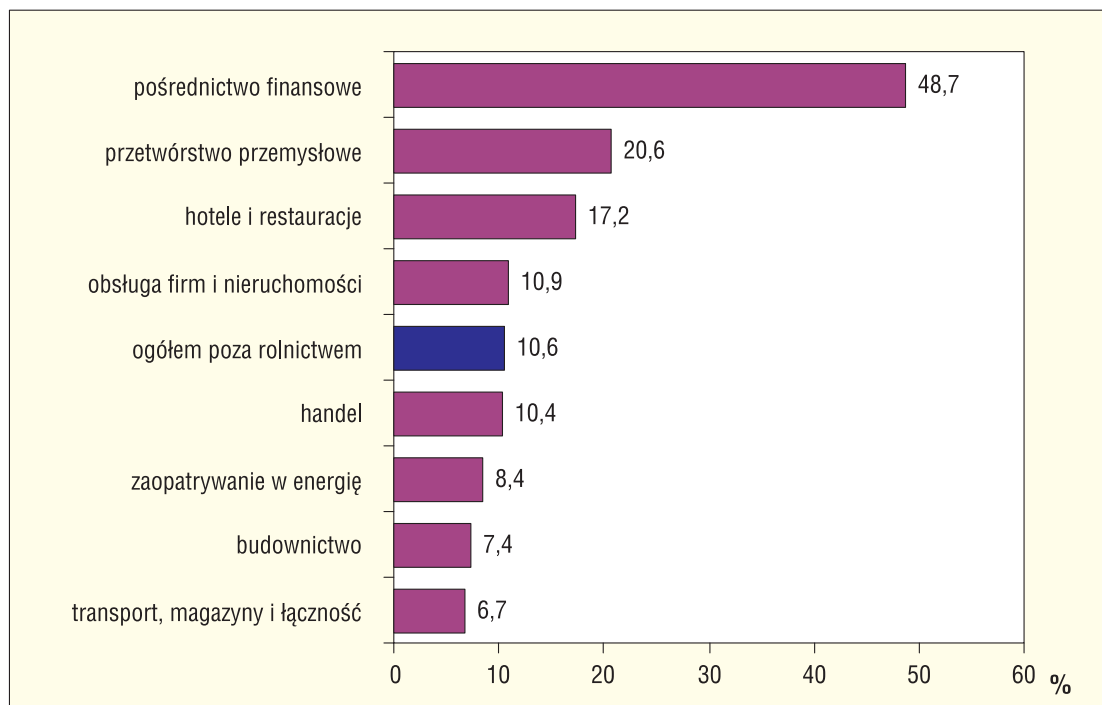
cych w województwie małopolskim (z wyłączeniem sektora rolniczego). Udział tych firm na regionalnym rynku pracy zwiększył się tym samym o 1,5 punktu procentowego w stosunku do 2003 roku, a o 2,6 punktu procentowego w stosunku do 2000 roku. Nadal najwyższy odsetek zatrudnionych w firmach z kapitałem zagranicznym występuje w pośrednictwie finansowym (rys. 6). W sekcji tej blisko połowę z ponad 18 tys. pracujących osób zatrudniają firmy z kapitałem zagranicznym. Dalej mieszczą się sekcje D (przetwórstwo przemysłowe) oraz H (hotele i restauracje), gdzie zatrudnienie w firmach z kapitałem zagranicznym w stosunku do zatrudnienia w całej sekcji wynosi odpowiednio 20,6% i 17,2%. W pozostałych sekcjach udział kapitału zagranicznego w zatrudnieniu jest niższy: w obsłudze nieruchomości wynosi on 11%, w handlu 10%, a w pozostałych branżach poniżej 9%. Ochrona zdrowia i edukacja są dziedzinami, gdzie zatrudnieni w firmach zagranicznych nie sięgają 0,5% pracujących. W porównaniu z 2000 rokiem udział kapitału zagranicznego w strukturze zatrudnienia najbardziej wzrósł w małopolskim pośrednictwie finansowym (o 14,8 punktu procentowego), a także w przemyśle przetwórczym, w zaopatrywaniu w energię, wodę i gaz oraz w obsłudze nieruchomości i firm (o około 4 punkty procentowe). Udział tej grupy firm uległ zmniejszeniu jedynie w sekcji transport, magazyny i łączność.

W trzech sekcjach o dużym zaangażowaniu kapitału zagranicznego (pośrednictwo finansowe, przetwórstwo przemysłowe oraz hotele i restauracje) największe zmiany w zatrudnieniu w porównaniu z 2003 rokiem zaszły w przetwórstwie przemysłowym, w którym zatrudnienie wzrosło o 1/4. Trzeba mieć jednak na uwadze, że za ponad 2/3 tego wzrostu odpowiedzialne jest przejęcie w 2004 roku Huty im. T. Sendzimira w Krakowie. Z drugiej strony – część małopolskich firm przemysłowych z kapitałem zagranicznym po okresie znacznych inwestycji zwiększyła również liczbę miejsc pracy. Widoczne jest to przede wszystkim w branżach produkcji maszyn i urządzeń, papieru i wyrobów z papieru, wyrobów tytoniowych oraz działalności wydawniczej i poligrafii.

Tab. 10. Struktura zatrudnienia w firmach zagranicznych w 2005 roku według sekcji i działów PKD

PKD	Sekcja/dział	Liczba zatrudnionych w tys.	Odsetek zatrudnienia w danej sekcji	Odsetek zatrudnienia ogółem
D	przetwórstwo przemysłowe	39,0	100,0	44,7
27	produkcja metali	6,9	17,6	7,9
15	produkcja artykułów spożywczych i napojów	6,2	15,9	7,1
26	produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	3,3	8,5	3,8
34	produkcja pojazdów mechanicznych	3,0	7,6	3,4
28	produkcja metalowych wyrobów gotowych	2,5	6,5	2,9
22	działalność wydawnicza i poligrafia	2,4	6,1	2,7
31	produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	2,3	5,9	2,7
16	produkcja wyrobów tytoniowych	2,1	5,4	2,4
29	produkcja maszyn i urządzeń	2,0	5,0	2,3
24	produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	1,8	4,5	2,0
18	produkcja odzieży	1,7	4,4	2,0
25	produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	1,3	3,4	1,5
36	produkcja mebli, pozostała działalność produkcyjna	1,1	2,8	1,2
21	produkcja papieru i wyrobów z papieru	0,8	2,1	1,0
30	produkcja maszyn biurowych i komputerów	0,5	1,3	0,6
G	Handel	16,8	100,0	19,2
52	handel detaliczny	9,6	57,5	11,0
51	handel hurtowy	5,7	33,9	6,5
50	sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów	1,4	8,6	1,6
J	pośrednictwo finansowe	9,0	100,0	10,3
65	pośrednictwo finansowe z wyjątkiem ubezpieczeń	7,8	86,6	8,9
66	ubezpieczenia i fundusz emerytalno-rentowy	1,1	12,2	1,3
K	obsługa nieruchomości i firm	8,1	100,0	9,3
74	pozostała działalność związana z prowadzeniem interesów	4,4	54,8	5,1
72	informatyka i działalność pośrednia	2,8	34,3	3,2
73	prowadzenie prac badawczo-rozwojowych	0,7	8,0	0,7
70	obsługa nieruchomości	0,2	2,6	0,2
F	Budownictwo	4,2	100,0	4,8
H	hotele i restauracje	4,0	100,0	4,6
I	transport, magazyny i łączność	3,5	100,0	4,0
64	poczta i telekomunikacja	2,7	76,2	3,1
60	transport lądowy	0,5	13,9	0,6
E	zaopatrywanie w energię	1,4	100,0	1,6
O	pozostała działalność usługowa	1,3	100,0	1,5
92	usługi związane z rekreacją, kulturą i sportem	0,7	71,6	0,8
	Ogółem	87,3	100,0	100,0

Rys. 6. Udział firm z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie pracujących w wybranych działalnościach w województwie małopolskim

Zdecydowanie najbardziej widoczny wzrost zatrudnienia w firmach zagranicznych – prawie dwukrotny – miał miejsce w obsłudze nieruchomości i firm: w 2003 roku pracowało tam 4,9 tys. osób, a w 2005 – 8,0 tys. osób. Wiąże się to z dynamicznym rozwojem w Krakowie zachodnich firm, wyspecjalizowanych w outsourcingu procesów biznesowych (Cap Gemini, IBM) i telemarketingu (Communication Factory) oraz laboratoriów badawczo-rozwojowych (Delphi), ośrodków informatycznych (Motorola) i centrów finansowo-rachunkowych zagranicznych koncernów (Lufthansa, Ahold, Electrolux, Philip Morris). W związku z planowanym wzrostem zatrudnienia w istniejących firmach oraz z informacjami o otwarciu nowych (Affiliated Computer Services, Hewitt, Shell) można prognozować dalszy wzrost zatrudnienia w tym w dziale usług. Do pracochłonnych sektorów należy również handel, gdzie w ciągu ostatnich dwóch lat pojawiło się ponad 2 tys. nowych miejsc pracy. Wzrost zatrudnienia związany był tu głównie ze zwiększeniem zatrudnienia w handlu hurtowym, gdzie pracuje obecnie o 1/3 więcej osób niż w 2003 roku. Wynika to m.in. z otwarcia w ostatnich dwóch latach czterech hipermarketów budowlano-dekoracyjnych sieci

Castorama i Leroy Merlin, z których każdy zatrudnia blisko 200 osób. W pozostałych branżach usługowych wzrost zatrudnienia w firmach z kapitałem zagranicznym był niższy. Jedyną sekcją, w której odnotowano spadek zatrudnienia w firmach z kapitałem zagranicznym było budownictwo.

Największą pod względem liczby zatrudnionych firmą z kapitałem zagranicznym jest Mittal Steel Poland oddział w Krakowie (dawny HTS), który wraz ze spółkami zależnymi zatrudnia około 5,8 tys. osób. Pięciu zagranicznych pracodawców zatrudnia w Małopolsce ponad tysiąc osób. Są to: Valeo, z głównymi zakładami w Skawinie (1,9 tys.), tarnowski Tamel (1,4 tys.), działające w Krakowie Philip Morris (1,2 tys.) i Donnelley (1,2 tys.) oraz Stalprodukt (1,0 tys.) z Bochni, przy czym w tej ostatniej firmie inwestor zagraniczny ma mniejszościowe udziały. Kolejnych jedenaście firm produkcyjnych zatrudnia powyżej 500 osób – są wśród nich krajowi liderzy niektórych branż, m.in. producent farmaceutyków Pliva w Krakowie, browar Carlsberg i producent opakowań Can-Pack w Brzesku, producent armatury Valvex z Jordanowa, producent wyrobów z papieru Kimberly-Clark w Kluczbach, czy produkujący części do silników

samochodowych i elementy układu zawieszania TRI Poland z Wolbromia. W tej grupie są również dwa krakowskie zakłady z mniejszościowym udziałem kapitału zagranicznego: producent wyrobów cukierniczych Wawel oraz producent ubrań męskich Vistula. Zatrudnienie na poziomie około 650 osób utrzymują Elektrociepłownia Kraków i Elektrownia Skawina. Wśród firm budowlanych najwięcej osób zatrudniają Mota-Engil Polska, Mostostal Kraków oraz Instal Kraków.

W sektorze usługowym do niedawna największym pracodawcą była – posiadająca mniejszościowego udziałowca zagranicznego – Telekomunikacja Polska, która dokonała w ostatnim okresie w całym kraju znacznej redukcji miejsc pracy. Również w województwie małopolskim liczba zatrudnionych w TP S.A. znacznie spadła w tym okresie i wynosiła około 1,6 tys. na koniec 2005 roku⁴⁰. W sektorze bankowym spośród podmiotów zagranicznych dominuje Bank Przemysłowo-Handlowy (3 tys.) oraz Bank Pekao (1 tys.), które po fuzji ich zagranicznych właścicieli stworzą wkrótce jeden bank. Około 600-700 osób zatrudniają banki ING Bank Śląski oraz Kredyt Bank, a blisko 1.000 osób firma ubezpieczeniowa PZU (z mniejszościowym udziałowcem zagranicznym). Wiele instytucji finansowych również zmniejszyło w ostatnich latach zatrudnienie w skali całego kraju, co dotknęło też ich małopolskie oddziały. Fuzja dwóch największych banków w regionie doprowadzi zapewne do dalszej redukcji miejsc pracy w firmach zagranicznych w tym sektorze.

W handlu największym pracodawcą jest niemiecka grupa Metro, która zatrudnia blisko 2.300 osób, z czego w samym Centrum Handlowym M1 w Krakowie około 1,5 tys. Brytyjska sieć handlowa Tesco daje pracę około 1,8 tysiącowi osób, niewiele mniej zatrudnia Carrefour (1,6 tys.). Inni duzi pracodawcy w handlu z udziałem kapitału zagranicznego to: Jeronimo Martins (dyskonty Biedronka), Ahold (sklepy Albert i hipermarkety Hypernova), Casino (hipermarkety Géant i dyskonty Leader Price) oraz Plus Discount. W handlu hurtowym do największych pracodawców należą: Castorama, Makro Cash & Carry, Selgros Cash & Carry

i Leroy Merlin. W sekcji hotele i restauracje najwięcej osób zatrudniają sieć hotelowa Orbis (razem z kasynami 1,5 tys.) oraz sieć *fast food* McDonald's Polska (0,9 tys.).

W obsłudze firm i nieruchomości liderem zatrudnienia pod koniec 2005 roku była firma ochroniarska Group 4 Securicor – ponad 1.000 osób. W niedalekiej przyszłości pierwsze miejsce w tej branży należeć będzie zapewne do Cap Gemini, które od otwarcia w 2003 roku systematycznie zwiększa zatrudnienie. Ponad 500 wysokokwalifikowanych miejsc pracy zapewniają centra badawczo-rozwojowe Motorola i Delphi. Ważnym pracodawcą jest również producent oprogramowania Comarch (900 osób), który jednak dopiero od 2005 roku posiada mniejszościowego udziałowca zagranicznego. Wiele miejsc pracy dla mniej wykwalifikowanej kadry zapewnia niemiecka spółka Aspen, specjalizująca się w sprzątaniu obiektów i cateringu.

Częstym zjawiskiem w firmach przejętych przez podmioty zagraniczne jest zmniejszenie zatrudnienia przy jednoczesnym wzroście produkcji. Wynika to z wprowadzania nowocześniejszych technologii, zwiększania wydajności pracy oraz wyboru węższej specjalizacji produkcji. Niekiedy zdarza się, że zwalniani pracownicy przechodzą do wydzielonych spółek, współpracujących z zatrudniającą ich wcześniej firmą (zob. np. Sobala-Gwosdz 2000). Takie działania nie dotyczą wyłącznie firm z kapitałem zagranicznym, czego przykładem może być np. wieloletnia restrukturyzacja zatrudnienia w Polskich Hutach Stali jeszcze przed przejęciem przez kapitał zagraniczny. Obserwowane obecnie zmniejszenie zatrudnienia po kupnie firmy przez koncern Mittal Steel stanowi kontynuację rozpoczętego wiele lat wcześniej procesu restrukturyzacji huty.

Działania dążące do poprawy sytuacji firmy po jej prywatyzacji poprzez zwiększenie nakładów inwestycyjnych oraz zmniejszenie liczby miejsc pracy podejmowane były w województwie małopolskim przez wielu inwestorów, niezależnie od rodzaju działalności. Wiele firm, które zredukowały swoje zatrudnienie, znajduje się w czołówce największych inwestorów województwa małopolskiego. Trzeba również zwrócić uwagę, że większość z przejętych w ciągu ostatnich lat firm przeszła już najbardziej dotkliwe dla pracowników procesy restrukturyzacji. Takie działania podejmowane są jeszcze jedynie w przypadku nowych prywatyzacji lub gdy

40 Dane przybliżone, firma odmówiła udzielenia informacji dotyczącej wielkości zatrudnienia w województwie małopolskim.

dochodzi do połączenia spółek, czego przykłady znaleźć można w sektorze bankowym. W ostatnich dwóch latach największej redukcji zatrudnienia dokonała wspomniana już Telekomunikacja Polska. Znacznie zredukowano także zatrudnienie w Mostostalu Kraków, z około 950 do 550 osób⁴¹. Warto też dodać, że niektóre z wcześniej sprywatyzowanych firm, korzystając z dobrej koniunktury, zwiększyły w ciągu ostatnich 2 lat zatrudnienie nawet o kilkanaście procent, np. Kimberly-Clark w Kluczach, Bahlsen Sweet w Skawinie czy Leier w Tarnowie.

Zwolnienia, a nawet zagrożenie całkowitą likwidacją miejsc pracy, dotyczyły również firm, które działają w tradycyjnych branżach przeżywających obecnie kryzys. Dotyczyło to, w różnych okresach, zakładów przemysłu odzieżowego, obuwniczego (likwidacja firm Royce i Nowe Podhale, powstałych na bazie upadłej fabryki obuwia w Nowym Targu). Szczególnym przypadkiem była sytuacja w andrychowskiej Andorii, która popadła w kłopoty na skutek problemów spółki-matki w Korei Południowej. W związku z upadłością koncernu Daewoo – Andoria musiała zlikwidować 1.100 miejsc pracy i obecnie zatrudnia około 100 osób. W wyniku restrukturyzacji powstała jednak Grupa Kapitałowa Andoria-Mot, już bez udziału inwestora zagranicznego, która przejęła dużą część pracowników. Kłopoty właściciela krakowskiej Cementowni (turecka grupa Rumeli) również przełożyły się na dużą redukcję zatrudnienia.

Kolejną grupę działań, podejmowanych przez inwestorów w niektórych przejmowanych firmach, stanowią zamknięcia zakładów i oddziałów, wchodzących w skład większej grupy. Likwidacja produkcji w województwie małopolskim oznacza najczęściej jej przeniesienie do innego miejsca w kraju (niekiedy za granicę). W skali kraju nie musi temu towarzyszyć znacząca redukcja zatrudnienia, ale w konkretnym miejscu oznacza to utratę miejsc pracy, a czasem również problemy dla lokalnych dostawców i kooperantów. W ostatnich dwóch latach jedynym poważniejszym przypadkiem było zaprzestanie w 2005 roku produkcji materiałów budowlanych w nowosądeckim

oddziale firmy Wienerberger (d. Biegonice) i likwidacja blisko 100 miejsc pracy (pozostał jedynie dział handlowy). Poza tym nie odnotowano w ostatnim okresie zamykania średnich i dużych zakładów przez zagranicznych inwestorów. We wcześniejszych latach zlikwidowano palarnię kawy Eduscho w Andrychowcu w 1998 roku po przejęciu austriackiego inwestora przez niemiecki koncern Tchibo, posiadający już dużą palarnię w Markach pod Warszawą; przeniesiono produkcję tłuszczów roślinnych z fabryki Unilevera w Trzebini do Katowic-Szopienic w 2001 roku; zlikwidowano spółkę Narzędzia Stanley w Sułkowicach na rzecz zakładu w Czechach; zamknięto browar przy ul. Lubicz w Krakowie przez koncern Carlsberg Okocim, czy wreszcie przeniesiono produkcję opakowań z tworzyw z Chełmka do Siemianowic Śląskich przez fińską firmę Huhtamaki.

Szczególną grupę stanowią firmy zagraniczne, inwestujące w zakłady przemysłowe i placówki usługowe typu *greenfield*, które powiększają pulę miejsc pracy. Łączna liczba miejsc pracy we wszystkich inwestycjach typu *greenfield*, zrealizowanych od 1989 roku w województwie małopolskim, wynosiła na koniec 2005 roku 27,5 tys. osób, co stanowiło 31,5% ogółu zatrudnionych w firmach z kapitałem zagranicznym. W inwestycjach *greenfield*, podjętych w 2004 i 2005 roku zatrudnienie znalazło blisko półtora tysiąca osób.

Zwiększa się ponadto liczba miejsc pracy w starszych zakładach *greenfield*. W istniejących przed 2004 rokiem zakładach tego typu zatrudnienie w ostatnich dwóch latach wzrosło łącznie o 3 tys. osób (przybyło 3,3 tys. miejsc pracy, a ubyło 300). Wśród firm zwiększających w ostatnim okresie zatrudnienie w swoich zakładach były takie spółki jak Motorola, Valeo, Scandinavian Tobacco, Delphi, Donnelley czy TRI Poland⁴².

Ostatnią kwestią, którą warto poruszyć w tym miejscu jest jakość miejsc pracy w spółkach z kapitałem zagranicznym. Opierając się na prowadzonych wcześniej badaniach oraz danych GUS-u, można stwierdzić, że płace w firmach z kapitałem zagranicznym, zwłaszcza w przemyśle, są wyższe niż

41 Zmniejszenie się zatrudnienia w dużych i średnich firmach budowlanych jest typowym zjawiskiem w ostatnich kilku latach (*Construction Sector in Poland 2004*).

42 Więcej informacji o nowych miejscach pracy utworzonych w wyniku inwestycji *greenfield* znaleźć można w rozdziale 6 raportu.

średnie płace w gospodarce i zwykle wyższe niż przeciętne wynagrodzenia na lokalnym rynku pracy. Wynika to ze zwiększenia wydajności pracy w tych zakładach. Dodatkowo większość zagranicznych pracodawców przeznaczają znaczne nakłady na podnoszenie kwalifikacji swoich pracowników oraz poprawę warunków pracy (Cukrowski, Jakubiak 2004). W firmach, w których dokonała się już restrukturyzacja, perspektywy długotrwałego

zatrudnienia wzrastają, choć nie oznacza to zawsze pewności zatrudnienia pojedynczego pracownika. Mimo to, opinie pracowników firm z kapitałem zagranicznym o swoim miejscu pracy są raczej pozytywne. Naszkicowany tu obraz może się jednak różnić w zależności od wielkości firm (w małych i średnich firmach warunki pracy bywają często gorsze niż w dużych), a sytuacja w poszczególnych branżach lub zakładach może od niego odbiegać.

4. **Kraje** **pochożenia** **kapitału**

4. Kraje pochodzenia kapitału

Znajomość krajów, z których pochodzą najwięksi inwestorzy wydaje się ważna z kilku powodów. Po pierwsze jest ona istotna z punktu widzenia budowania strategii przyciągania dużego kapitału zagranicznego. Po drugie, interesującym problemem jest pytanie o istnienie branż, zdominowanych przez inwestorów z jednego kraju. Po trzecie, warto rozważyć, w jakim stopniu kapitałochłonność inwestycji zależy od kraju pochodzenia inwestora, a w jakim od specyfiki branży. W końcu interesująca wydaje się być odpowiedź na pytanie o istnienie małopolskiej specyfiki w zakresie krajów pochodzenia inwestycji zagranicznych. Z jakich krajów pochodzą inwestorzy, którzy ponoszą w Małopolsce większe nakłady w porównaniu z resztą Polski?

Zróźnicowanie stopnia i charakteru aktywności inwestycyjnej w zależności od kraju pochodzenia kapitału było przedmiotem badań polskich i zagranicznych. Podkreślano zwykle wagę czynników ekonomicznych, geograficznych i kulturowych (Thomas, Grosse 2001). Dużą wagę przykładano do odległości i związanych z nią kosztów transportu i łączności (Austin 1990, Woodward, Rolfe 1993). Często przyjmuje się tezę o wpływie bliskości geograficznej kraju pochodzenia kapitału na wielkość inwestycji. Analizy statystyczne wpływu odległości od kraju pochodzenia na wartość inwestycji wskazują na istotne znaczenie bliskości geograficznej w przypadku, np. Stanów Zjednoczonych (Grosse, Trevino 1996) i Polski (Błuszkowski, Garlicki 2000). Zależność ta jest szczególnie widoczna wśród małych i średnich firm. Dobrze ilustrują ją na przykład zachowania mniejszych inwestorów niemieckich w Polsce (Domański 2001). Czasem jednak opór odległości jest mniejszy i najwięksi inwestorzy pochodzą z kraju bardzo odległego, tak jak w przypadku inwestorów japońskich i europejskich w Meksyku (Thomas, Grosse 2001). Determinantą inwestycji jest tu bliskość rynku amerykańskiego i korzystanie z tańszych zasobów siły roboczej. W rozdziale postawiono więc także pytanie o wpływ odległości na wielkość napływu kapitału z poszczególnych krajów.

Największymi inwestorami w Małopolsce są firmy z Niemiec i Stanów Zjednoczonych,

które skupiają razem 56,3% ogółu inwestycji w regionie (tab. 11). O ile duże znaczenie inwestycji niemieckich wynika z ponad 50% udziału zakupu BPH przez Bayerische Hypo- und Vereinsbank Group wśród ogółu inwestycji naszego zachodniego sąsiada, to inwestycje amerykańskie są bardziej rozproszone. Czterech największych inwestorów ze Stanów Zjednoczonych (Philip Morris, F&P Holding, Coca-Cola i Donelley) wydało w sumie ponad 843 mln USD, co stanowi mniej niż połowę ogółu inwestycji amerykańskich w Małopolsce.

Kolejne dwa miejsca w strukturze inwestycji zajmują firmy francuskie (652 mln USD) i brytyjskie (486 mln USD). Ponad 200 mln USD zainwestowały przedsiębiorstwa duńskie (264 mln USD) i chorwackie (212 mln USD), wielkości te wynikają w dużej mierze jednak z aktywności pojedynczych przedsiębiorstw: Carlsberga i Plivy. Do 200 mln USD zbliżyły się wydatki kapitału, pochodzącego z Izraela. Bardziej zróżnicowane niż inwestycje duńskie i chorwackie jest grono przedsiębiorców z czterech innych krajów (Belgia, Holandia, Austria, Szwecja), na które przypadają inwestycje o wartości od 116 do 142 mln USD. W porównaniu z inwestycjami holenderskimi w pozostałej części kraju, gdzie do końca 2004 roku dominowały wydatki na produkcję artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych (*Lista największych* 2005), główne inwestycje w Małopolsce (Ahold, Gaspol, Multimedia Polska-Brzesko, tj. dawne Telefony Brzeskie) mają charakter pozaprodukcyjny. Również główne inwestycje belgijskie (Fortis), szwedzkie (Cracovia Business Center, Netia, Skanska, Ikea) oraz międzynarodowe miały miejsce w sektorze handlu i usług. Znikome są w Małopolsce nakłady inwestorów rosyjskich oraz z innych krajów Europy Środkowej i Wschodniej (z wyjątkiem Chorwacji), co zresztą znajduje potwierdzenie w trendach ogólnopolskich.

W strukturze zatrudnienia nie zaznacza się widoczna w przypadku inwestycji silna dominacja amerykańska i niemiecka (tab. 12). Ponad 10 tysięcy osób pracuje w firmach amerykańskich (17,2% ogółu pracujących w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego w Małopolsce), niemieckich (16,8%),

Tab. 11. Struktura inwestycji zagranicznych w latach 1989-2005 według krajów pochodzenia oraz rodzaju działalności

Lp.	Kraj	Inwestycje ogółem		Przemysł i budownictwo		Handel		Usługi	
		mln USD	%	mln USD	%	mln USD	%	mln USD	%
	Europa	4 525,8	65,9	1 965,4	57,2	715,1	94,5	1 845,4	69,0
1.	Niemcy	2029,8	29,6	456,8	13,3	208,8	27,6	1364,3	51,0
2.	Francja	652,1	9,5	370,7	10,8	154,7	20,4	126,7	4,7
3.	Wielka Brytania	486,4	7,1	296,4	8,6	179,5	23,7	10,5	0,4
4.	Dania	263,9	3,8	252,3	7,3	0,4	0,1	11,3	0,4
5.	Chorwacja	211,8	3,1	211,8	6,2	0,0	0,0	0,0	0,0
6.	Belgia	141,7	2,1	42,8	1,2	0,0	0,0	98,9	3,7
7.	Holandia	138,4	2,0	18,1	0,5	64,2	8,5	56,1	2,1
8.	Austria	133,9	2,0	80,8	2,4	22,3	2,9	30,8	1,2
9.	Szwecja	115,8	1,7	27,8	0,8	26,1	3,5	61,9	2,3
10.	Włochy	61,2	0,9	48,8	1,4	7,2	1,0	5,3	0,2
11.	Luksemburg	58,6	0,9	13,1	0,4	0,0	0,0	45,5	1,7
12.	Portugalia	44,8	0,7	32,2	0,9	12,7	1,7	0,0	0,0
13.	Norwegia	41,1	0,6	17,3	0,5	22,7	3,0	1,1	0,0
14.	Szwajcaria	40,8	0,6	35,3	1,0	1,8	0,2	3,7	0,1
15.	Hiszpania	31,4	0,5	29,4	0,9	0,7	0,1	1,4	0,1
16.	Finlandia	27,2	0,4	21,2	0,6	6,0	0,8	0,0	0,0
17.	Irlandia	24,5	0,4	1,7	0,0	0,2	0,0	22,6	0,8
	pozostałe kraje	22,4	0,3	8,9	0,3	7,9	1,0	5,4	0,2
	Ameryka Północna	1 840,6	26,8	1242,8	36,2	31,0	4,1	566,8	21,2
1.	USA	1829,9	26,7	1242,4	36,2	27,0	3,6	560,5	21,0
2.	Kanada	10,8	0,2	0,4	0,0	4,0	0,5	6,4	0,2
	Azja	391,1	5,7	209,1	6,1	0,8	0,1	181,3	6,8
1.	Izrael	199,8	2,9	18,6	0,5	0,2	0,0	181,0	6,8
2.	Turcja	79,1	1,2	79,1	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0
3.	Japonia	50,4	0,7	49,5	1,4	0,6	0,1	0,3	0,0
4.	Singapur	45,5	0,7	45,5	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0
5.	Korea	16,4	0,2	16,4	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
	Pozostałe kraje	13,5	0,2	8,5	0,3	5,0	0,7	0,0	0,0
1.	Australia	8,2	0,1	8,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
2.	RPA	5,0	0,1	0,0	0,0	5,0	0,7	0,0	0,0
	Institucje międzynarodowe	72,9	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	72,9	2,7
	Brak informacji o kraju pochodzenia	20,4	0,3	7,6	0,2	4,7	0,6	8,2	0,3
	Ogółem	6 864,4	100,0	3 433,4	100,0	756,5	100,0	2 674,5	100,0

Tab. 12. Zatrudnienie w spółkach z udziałem zagranicznym według krajów pochodzenia kapitału

Lp.	Kraj	Liczba zatrudnionych w tys.	%	Inwestycje w tys. USD na 1 zatrudnionego
	Europa	67,2	76,9	67,4
1.	Niemcy	14,6	16,8	138,7
2.	Wielka Brytania	11,8	13,6	41,1
3.	Francja	11,3	12,9	57,8
4.	Włochy	6,4	7,4	9,5
5.	Holandia	5,0	5,7	27,7
6.	Dania	3,3	3,8	80,7
7.	Szwecja	2,1	2,4	56,3
8.	Portugalia	1,9	2,2	23,3
9.	Austria	1,8	2,0	75,1
10.	Belgia	1,7	1,9	84,5
11.	Szwajcaria	1,6	1,9	25,1
12.	Irlandia	1,3	1,5	18,4
13.	Hiszpania	1,0	1,2	30,9
14.	Chorwacja	1,0	1,1	221,3
	pozostałe kraje	2,3	2,6	x
	Ameryka Północna	15,1	17,3	122,1
1.	USA	15,0	17,2	122,1
	Azja	3,1	3,6	124,5
1.	Korea	1,4	1,5	12,1
2.	Japonia	0,7	0,8	71,3
3.	Izrael	0,5	0,5	442,9
	Pozostałe kraje	0,6	0,7	x
	Brak informacji o kraju pochodzenia	1,3	1,5	15,2
	Ogółem	87,3	100,0	78,6

brytyjskich (13,6%) i francuskich (12,9%). Struktura zatrudnienia w firmach amerykańskich jest dość zrównoważona – dziesięć największych firm ze Stanów Zjednoczonych zatrudnia ponad 500 osób, w tym trzy największe (Donnelley, Philip Morris i Can-Pack) pomiędzy 1.000 a 1.200 osób. Największym pracodawcą niemieckim jest Centrum Handlowe M1 (około 1500 osób), a następnie Aspen, nieco powyżej 500 pracowników zatrudniają zakłady Bahlsena. Wśród zatrudniających powyżej 500 osób pracodawców francuskich znaleźć można dawne firmy państwowe (Telekomunikacja Polska, Orbis i Elektrociepłownia Kraków), sieci handlowe (Carrefour, Géant) oraz pojedyncze nowe zakłady (Valeo). Zatrudnienie w przedsiębiorstwach, należących do kapitału brytyjskiego, sięgnęło na koniec 2005 roku 11,8 tys. pracowników, z czego blisko 6 tysięcy osób pracowało w spółkach należących do koncernu Mittal Steel. Pozostałymi dużymi pracodawcami brytyjskimi były sieci handlowe (Tesco i Castorama – razem ponad 2,3 tys. osób) oraz stacje benzynowe (British Petroleum).

Zmiany, które zaszły w latach 2000-2005 w strukturze inwestycji według kraju pochodzenia, są dość znaczące. Wysoki (ponad 40%) udział kapitału niemieckiego w strukturze inwestycji, który wynikał z ponadmiliardowej inwestycji Bayerische Hypo und Vereinsbank Group w zakup akcji Banku Przemysłowo-Handlowego, zmalał 6 lat później do poziomu poniżej 30%. Równocześnie ośmiokrotnie wzrosły w analizowanym okresie inwestycje brytyjskie, a ich udział podniósł się z 2% do 7%. Zaobserwowany wzrost wynika między innymi z nabycia w 2004 roku Polskich Hut Stali przez koncern Mittal Steel. Do pozostałych znaczących wydatków firm brytyjskich w latach 2000-2005 należą: nabycie oświęcimskiego zakładu separacji powietrza BOC Gazy i krakowskiego supermarketu Hit, inwestycje poniesione przez przedsiębiorstwo handlowe Kingfisher i producenta kostki brukowej Tarmac.

Mniejszy niż w przypadku kapitału brytyjskiego wzrost udziałów zaobserwowano u inwestorów francuskich, amerykańskich i duńskich. Od 2001 roku obserwujemy napływ inwestycji izraelskich, głównie w nieruchomości i obiekty rozrywkowe (GTC, Cinema City). Zaznaczył się on w strukturze kapitału zwłaszcza w ostatnich dwóch

latach. W 2005 roku wydatki kapitału izraelskiego stanowiły 3% ogółu inwestycji zagranicznych w Małopolsce. Łączne nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw z krajów azjatyckich reprezentowały do końca 2005 roku już niemal 6% ogółu inwestycji. Analizowane powyżej dane pokazują, że rośnie znaczenie kapitału, pochodzącego z krajów relatywnie odległych od Polski (Wielka Brytania, Izrael), a maleje lub nie zmienia się rola państw-sąsiadów (Niemcy, Słowacja, Czechy⁴³).

W przypadku Małopolski sprawdza się teza stawiana przez P. Dickena (2003), że liczba krajów, z których pochodzą znaczący inwestorzy zagraniczni wzrasta. Wynika to z pojawienia się w ostatnich kilku latach kapitału pochodzącego z Izraela i Singapuru.

Do końca 2005 roku zainwestowało w Małopolsce 104 dużych inwestorów (ponad 10 mln USD nakładów), pochodzących z 23 krajów (por. Załącznik 2 *Lista największych inwestorów*). W sumie wartość ich inwestycji wyniosła 6.031 mln USD, co stanowiło 87,9% ogółu nakładów przedsiębiorców zagranicznych w regionie.

Firmy z czterech najaktywniejszych krajów (Niemiec, USA, Francji i Wielkiej Brytanii) poniosły 75,7% ogółu nakładów dużych inwestorów. Duży inwestorzy francuscy i brytyjscy skupiają około 95% inwestycji ogółem z tych krajów, przy analogicznym 89-91% udziale dużych inwestorów w przypadku Stanów Zjednoczonych i Niemiec. Opór odległości powoduje, że w Małopolsce nie funkcjonują mali i średni inwestorzy z krajów azjatyckich (poza Japonią). Brakuje również małych i średnich inwestorów z Portugalii i Hiszpanii. Z drugiej strony, stosunkowo znaczące nakłady ponieśli drobni inwestorzy z Austrii, Szwajcarii i Finlandii, dla których nakłady dużych firm nie przekraczają 50% ogółu wydatków inwestycyjnych w Małopolsce.

Podsumowując, wydaje się, że szczególne wysiłki powinny skupić się na przyciąganiu inwestorów z czterech najaktywniejszych krajów (Niemiec, USA, Francji i Wielkiej Brytanii) – nie zaniedbując przy tym dużych przedsiębiorstw japońskich oraz włoskich, których obecność w Małopolsce jest stosunkowo ograniczona.

⁴³ Rola Czech znacznie wzrosła w 2006 roku, wraz z nabyciem przez ČEZ Elektrowni Skawina (zob. rozdział 7 *Inwestycje realizowane i planowane*).

Tab. 13. Pochodzenie kapitału w poszczególnych branżach

PKD	Sekcja	Kraj nr 1	Kraj nr 2	Kraj nr 3
		(% ogółu inwestycji w sekcji)		
J	Pośrednictwo finansowe	Niemcy (84%)	Belgia (8%)	międzynarodowy (4%)
I	transport, magazyny i łączność	USA (69%)	Szwecja (10%)	Holandia (6%)
E	zaopatrywanie w energię	Francja (66%)	USA (34%)	-
N	ochrona zdrowia i pomoc społeczna	Szwecja (63%)	USA (28%)	Izrael (8%)
C	górnictwo i kopalnictwo	Niemcy (61%)	Francja (39%)	-
H	hotele i restauracje	USA (59%)	Francja (24%)	Austria (9%)
O	pozostała działalność usługowa	Izrael (49%)	Luksemburg (19%)	USA (15%)
D	Przetwórstwo przemysłowe	USA (37%)	Niemcy (14%)	Wielka Brytania (9%)
K	obsługa nieruchomości i firm	Niemcy (36%)	Izrael (22%)	USA (13%)
F	Budownictwo	Portugalia (28%)	Hiszpania (25%)	Szwecja (15%)
G	Handel	Niemcy (25%)	Wielka Brytania (21%)	Holandia (16%)

Analiza pochodzenia kapitału w poszczególnych branżach wskazuje, że sekcją najbardziej zdominowaną przez firmy z jednego kraju były pośrednictwo finansowe oraz transport i łączność (tab. 13). Dominacja kapitału niemieckiego w pośrednictwie finansowym wynika z prywatyzacji banku BPH i inwestycji Deutsche Banku. Przewaga kapitału amerykańskiego w transporcie i łączności wiąże się z działalnością aż 9 dużych i średnich inwestorów. Duże znaczenie dla pozycji kapitału amerykańskiego ma w tym względzie zakup przez fundusz Mid Europa Partners akcji Aster City. Bez tej transakcji udział kapitału amerykańskiego w inwestycjach w tej sekcji spadłby poniżej 50%. W wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę oraz górnictwo i kopalnictwo inwestowały przedsiębiorstwa tylko z dwóch krajów. Przewagę w przetwórstwie przemysłowym osiągnęły wydatki firm amerykańskich, które stanowią ponad 1/3 ogółu inwestycji w branży. Takie nakłady wynikają w dużej mierze z inwestycji czterech firm (Philip Morris, Coca-Cola, Donelley, F&P Holding), które w sumie zainwestowały blisko 3/4 ogółu środków zaangażowanych przez amerykańskie przedsiębiorstwa

w małopolskim przemyśle. Najbardziej wyrównaną strukturę inwestycji wykazują wydatki w budownictwie i handlu – udziały pierwszych trzech krajów są do siebie zbliżone. Wiąże się to z brakiem ponadprzeciętnie dużych inwestycji w firmy budowlane i hipermarkety poniesionych przez firmy z jednego kraju.

Podsumowując, poza łącznością i transportem nie istnieją branże zdominowane przez firmy z jednego kraju. Przewaga pozostałych krajów w poszczególnych sekcjach wynika z inwestycji pojedynczych przedsiębiorstw.

Przeciętna wielkość inwestycji przypadająca na jednego zatrudnionego w firmach zagranicznych w Małopolsce wyniosła 79 tys. USD (tab. 12). Generalnie przedsiębiorstwa europejskie należą do pracochłonnych – zatrudniając 77% ogółu pracujących w firmach zagranicznych w Małopolsce, skupiają 66% ogółu inwestycji. Bardziej kapitałochłonne od europejskich są przedsiębiorstwa azjatyckie i północnoamerykańskie (odpowiednio 122 i 124 tys. USD na 1 zatrudnionego). Najbardziej kapitałochłonne są inwestycje firm izraelskich (443 tys. USD na 1 zatrudnionego), co wynika ze specyfiki dominującej branży (budowa i zarządzanie nieruchomości-

Tab. 14. Porównanie aktywności inwestorów zagranicznych w Małopolsce na tle ich zaangażowania w Polsce

Małopolska			Polska		
Kraj	Łączne nakłady do końca 2005 roku w mln USD	%	Kraj	Łączne nakłady do końca 2004 roku w mln USD	%
Niemcy	2 029,8	29,6	Francja	16 026,1	19,9
USA	1 829,8	26,7	Holandia	11 154,2	13,8
Francja	652,1	9,5	USA	10 163,7	12,6
Wielka Brytania	486,4	7,1	Niemcy	10 149,5	12,6
Dania	263,9	3,9	międzynarodowy	4 648,7	5,8
Chorwacja	211,8	3,1	Wielka Brytania	4 337,2	5,4
Izrael	199,8	2,9	Włochy	4 089,3	5,1
Belgia	141,7	2,1	Belgia	2 902,6	3,6
Holandia	138,4	2,0	Dania	2 096,2	2,6
Austria	133,9	2,0	Szwecja	3 715,2	4,6

ciami). Ponadprzeciętną kapitałochłonnością odznaczają się firmy skandynawskie (poza szwedzkimi), oraz niemieckie i belgijskie (wszystkie ponad 84 tys. USD na 1 zatrudnionego). Wśród krajów, z których przedsiębiorcy zaangażowali najwięcej kapitału, to właśnie nakłady niemieckie i amerykańskie (odpowiednio 29,6% i 26,7%) przewyższają znacząco udziały tych państw w zatrudnieniu (16,8% i 17,2%). Kapitałochłonność inwestycji w przypadku Niemiec i USA związana jest m.in. z inwestycjami w nieruchomości (np. Galeria Krakowska, Centrum Biurowe Lubicz, Sheraton, Holiday Inn) oraz sieci kablowe (UPC, Aster City Cable). Stosunkowo kapitałochłonne są również inwestycje firm z udziałem kapitału azjatyckiego, głównie izraelskiego i tureckiego.

Do relatywnie pracochłonnych zaliczyć należy działalność przedsiębiorstw francuskich i brytyjskich, a ponadto włoskich, irlandzkich, portugalskich, szwajcarskich i holenderskich. Główną determinantą pracochłonności inwestycji z wyżej wymienionych krajów jest obecność banków, gdzie inwestycje ponoszone są przede wszystkim w ich centralach (Pekao, Bank Zachodni WBK, Bank Millennium, ING Bank Śląski, Bank Gospodarki Żywnościowej), a także firmy ubezpieczeniowe (np. PZU). Firmy portugalskie i holenderskie zaangażowane są ponadto w pracochłonną branżę handlową. Relatywnie

wysoka pracochłonność firm holenderskich wiąże się również z ich zaangażowaniem w produkcję odzieży (Vistula, Trend Fashion, Chique).

Na tle całego kraju niewiele jest w Małopolsce inwestycji holenderskich, włoskich i francuskich (tab. 14). Stanowią one odpowiednio: 1%, 2% i 4% ogółu wydatków inwestycyjnych, poniesionych w Polsce przez przedsiębiorstwa z Holandii, Włoch i Francji⁴³. Relatywnie niska wartość inwestycji francuskich wynika z faktu, że ponad 4,5 miliarda USD, wydane na zakup Telekomunikacji Polskiej i PTK Centertel przez France Telecom, są przypisywane stolicy kraju. Dużą aktywność w porównaniu z resztą kraju wykazują w Małopolsce firmy niemieckie i amerykańskie. W regionie skoncentrowało się prawie 20% ogółu wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw niemieckich i amerykańskich w Polsce. Znaczne inwestycje chorwackie, a także tureckie wiążą się z nakładami pojedynczych firm przemysłowych (Pliva i Rumeli) i są bardzo widoczne na tle całej Polski. Powyższe firmy wydały w Małopolsce odpowiednio 97% i 79% ogółu kapitału chorwackiego i tureckiego, zainwestowanego w Polsce.

⁴³ Porównania inwestycji zagranicznych w Polsce i Małopolsce dokonano na podstawie listy największych inwestorów PAIIZ z roku 2004 (*Lista największych 2005*). Z racji odmiennego klasyfikowania niektórych inwestorów – podane wskaźniki procentowe mają jedynie charakter orientacyjny.

5.
Rozmieszczenie
inwestycji
zagranicznych
według
powiatów

5. Rozmieszczenie inwestycji zagranicznych według powiatów

Rozmieszczenie inwestycji zagranicznych na obszarze województwa małopolskiego wykazuje silne dysproporcje, co związane jest z różną atrakcyjnością poszczególnych miejsc dla inwestorów zagranicznych. Kraków skupia ponad 2/3 wszystkich zagranicznych nakładów inwestycyjnych w Małopolsce (4.674 mln USD). Duże inwestycje miały miejsce w powiecie brzeskim – 380 mln USD, czyli 5,5% łącznych nakładów w regionie, ponadto w sąsiadujących z Krakowem powiatach krakowskim ziemskim i wielickim (odpowiednio 356 oraz 226 mln USD).

Wielkością inwestycji wyróżniają się także powiaty zachodniej części województwa – olkuski, chrzanowski i oświęcimski, a także duże ośrodki miejskie – Nowy Sącz (210 mln USD) i Tarnów (166 mln USD). W powiecie myślenickim, głównie za sprawą fabryki Scandinavian Tobacco wartość inwestycji na koniec 2005 roku wynosiła 84 mln USD. W żadnym z pozostałych 12 powiatów województwa małopolskiego nakłady inwestorów zagranicznych nie osiągnęły pułapu 50 mln USD, a łącznie powiaty te skupiły zaledwie 3,5% zainwestowanego w regionie kapitału (tab. 15).

Tab. 15. Inwestycje i zatrudnienie w firmach z kapitałem zagranicznym w województwie małopolskim w latach 1989-2005 według powiatów

Lp.	Powiat	Wartość inwestycji			Liczba zatrudnionych		
		mln USD	%	USD na mieszkańca*	tys. osób	%	Odsetek ogółu pracujących poza rolnictwem**
1.	Kraków	4 673,8	68,1	6 177	50,9	58,3	20,4
2.	Brzeski	380,0	5,5	4 216	2,3	2,6	20,9
3.	Krakowski	356,4	5,2	1 459	5,3	6,1	19,3
4.	Wielicki	226,1	3,3	2 157	2,1	2,4	16,8
5.	Nowy Sącz	209,8	3,1	2 476	3,3	3,8	11,6
6.	Olkuski	203,3	3,0	1 777	2,8	3,3	13,3
7.	Chrzanowski	174,3	2,5	1 358	2,6	2,9	11,8
8.	Tarnów	165,9	2,4	1 411	4,7	5,4	11,5
9.	Oświęcimski	151,0	2,2	984	2,4	2,7	7,7
10.	Myślenicki	83,6	1,2	718	2,0	2,3	13,2
11.	Wadowicki	46,3	0,7	300	1,2	1,4	4,8
12.	Bocheński	33,5	0,5	334	1,7	2,0	13,1
13.	Nowosądecki	32,8	0,5	166	0,3	0,4	1,9
14.	Nowotarski	28,3	0,4	156	0,9	1,0	4,4
15.	Tarnowski	25,8	0,4	133	0,9	1,0	5,5
16.	Gorlicki	25,0	0,4	235	1,2	1,3	7,5
17.	Tatrzkański	17,3	0,3	265	1,0	1,1	10,3
18.	Suski	9,9	0,1	121	1,1	1,3	9,6
19.	Dąbrowski	9,6	0,1	164	0,1	0,1	1,9
20.	Miechowski	9,5	0,1	187	0,3	0,3	5,4
21.	Limanowski	2,0	0,0	16	0,2	0,2	1,3
22.	Proszowicki	0,3	0,0	7	0,1	0,1	2,4
	Ogółem	6 864,4	100,0	2 104	87,3	100,0	14,2

* ludność faktycznie zamieszkała, stan na 30 VI 2005

** ogólna liczba pracujących w powiatach nie obejmuje podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób

Źródło: BDR GUS

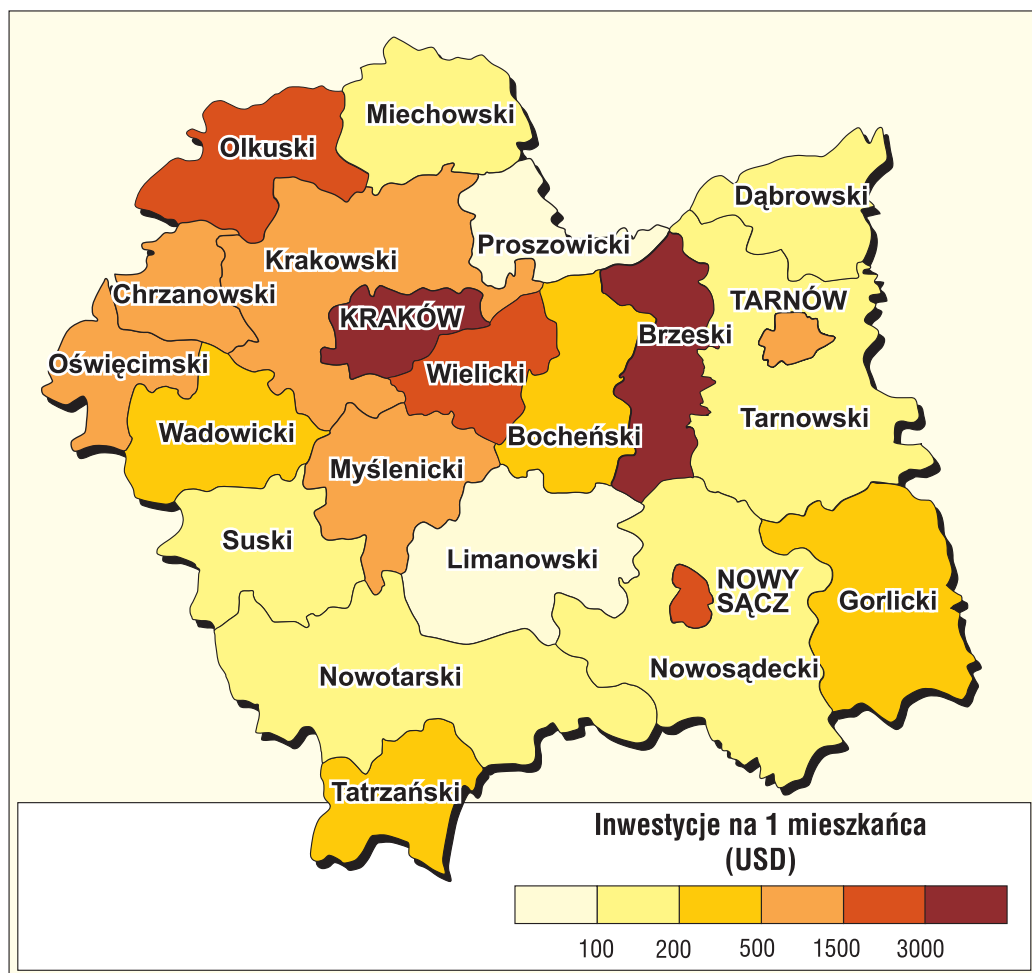
Tab. 16. Struktura inwestycji zagranicznych według sekcji w latach 1989-2005 według powiatów (w procentach)

Lp.	Powiat	Wartość inwestycji	Przemysł i budownictwo	Handel	Usługi
1.	Kraków	68,1	46,6	71,4	94,7
2.	Brzeski	5,5	10,7	0,9	0,2
3.	Krakowski	5,2	9,1	3,3	0,7
4.	Wielicki	3,3	6,1	1,6	0,2
5.	Nowy Sącz	3,1	4,2	3,4	1,5
6.	Olkuski	3,0	5,3	2,3	0,2
7.	Chrzanowski	2,5	4,5	2,4	0,1
8.	Tarnów	2,4	3,1	6,0	0,5
9.	Oświęcimski	2,2	3,5	2,6	0,5
10.	Myślenicki	1,2	2,4	0,0	0,0
11.	Wadowicki	0,7	1,0	1,6	0,0
12.	Bocheński	0,5	0,6	0,2	0,4
13.	Nowosądecki	0,5	0,9	0,1	0,0
14.	Nowotarski	0,4	0,2	2,3	0,1
15.	Tarnowski	0,4	0,7	0,2	0,1
16.	Gorlicki	0,4	0,5	0,5	0,1
17.	Tatrzański	0,3	0,0	0,7	0,4
18.	Suski	0,1	0,2	0,2	0,0
19.	Dąbrowski	0,1	0,2	0,0	0,1
20.	Miechowski	0,1	0,2	0,3	0,0
21.	Limanowski	0,0	0,0	0,0	0,0
22.	Proszowicki	0,0	0,0	0,0	0,0
	Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0

Na jednego mieszkańca województwa małopolskiego przypada średnio 2.104 USD zainwestowanych przez firmy zagraniczne. Rozkład wartości tego wskaźnika potwierdza koncentrację kapitału w Krakowie, gdzie na jednego mieszkańca przypada 6.177 USD, czyli trzykrotnie więcej niż średnia dla regionu. Poza Krakowem tylko w trzech powiatach: brzeskim, wielickim i w Nowym Sączu wartości wskaźników są wyższe od przeciętnej dla województwa. Powyżej 1.000 USD na osobę przedsiębiorcy zagraniczni zainwestowali w powiatach olkuskim, krakowskim, chrzanowskim i w Tarnowie. W północnej, wschodniej i południowej Małopolsce inwestycje *per capita* są niskie, w ośmiu powiatach nie przekraczają

200 USD, a w limanowskim i proszowickim nawet 20 USD na mieszkańca (rys. 7).

Na Kraków, skupiający 23% mieszkańców województwa przypada aż 95% nakładów, poniesionych przez inwestorów zagranicznych w usługach oraz 71% w handlu (tab. 16). Nowy Sącz – drugi pod względem wielkości zaangażowanego kapitału w usługach – skupia tylko 1,5% nakładów. Jedynie powiaty krakowski ziemski, oświęcimski oraz miasto Tarnów przekraczają 0,5% łącznych inwestycji w usługach. Obecność podmiotów zagranicznych w sektorze usług w pozostałych powiatach jest niewielka, a wartość poniesionych przez nie nakładów sięga co najwyżej kilku mln USD.

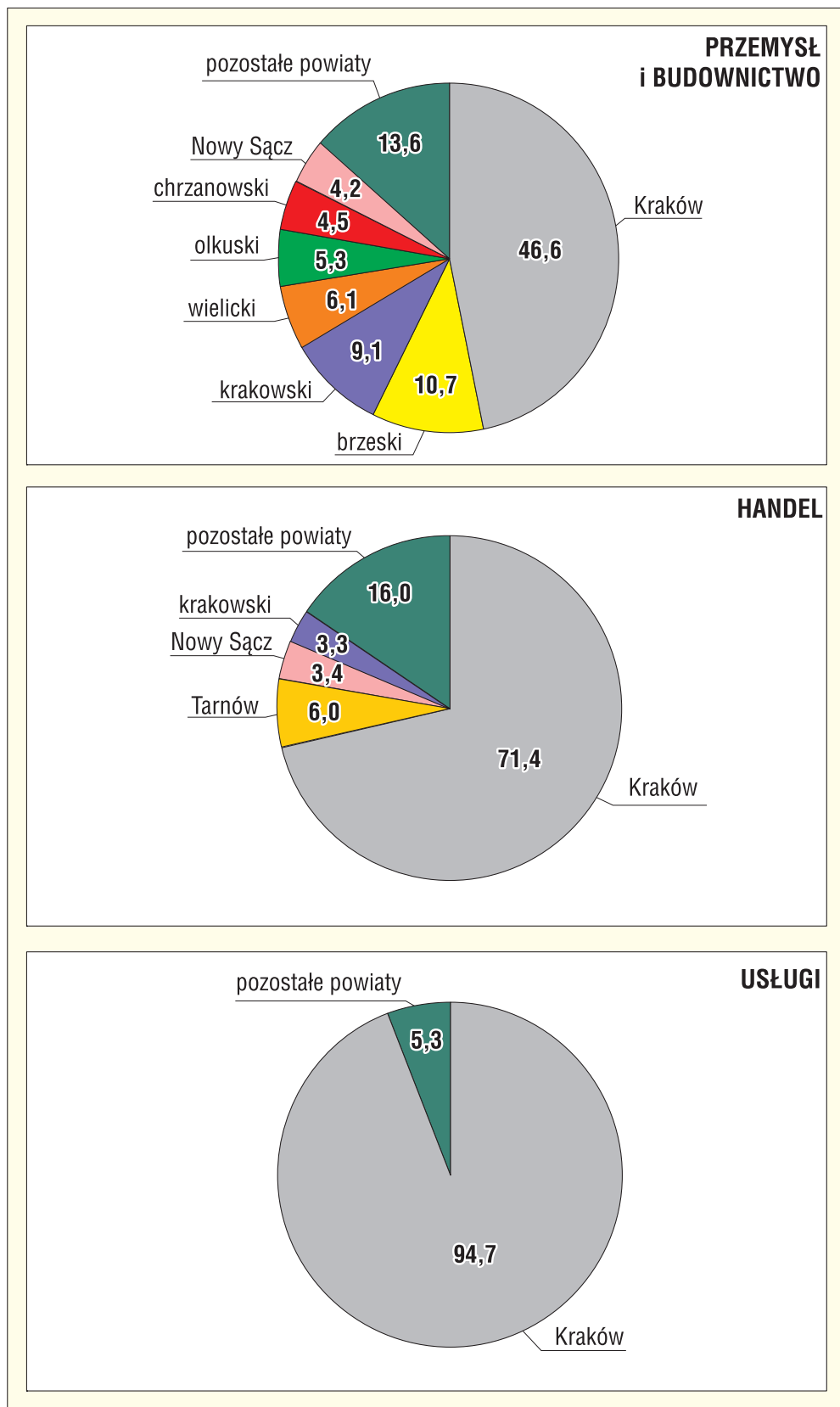
Rys. 7. Wartość zagranicznych inwestycji bezpośrednich na 1 mieszkańca według powiatów

Inwestycje w działalność handlową są bardziej rozproszone na terenie województwa, chociaż i tutaj dominacja Krakowa jest duża – w stolicy regionu zaangażowano 71,4% kapitału. Przedsiębiorcy zagraniczni inwestowali znaczące środki także w Tarnowie (6,0%) i Nowym Sączu (3,4%) oraz w kilku innych powiatach: krakowskim ziemskim, oświęcimskim, olkuskim, chrzanowskim i nowotarskim (rys. 8).

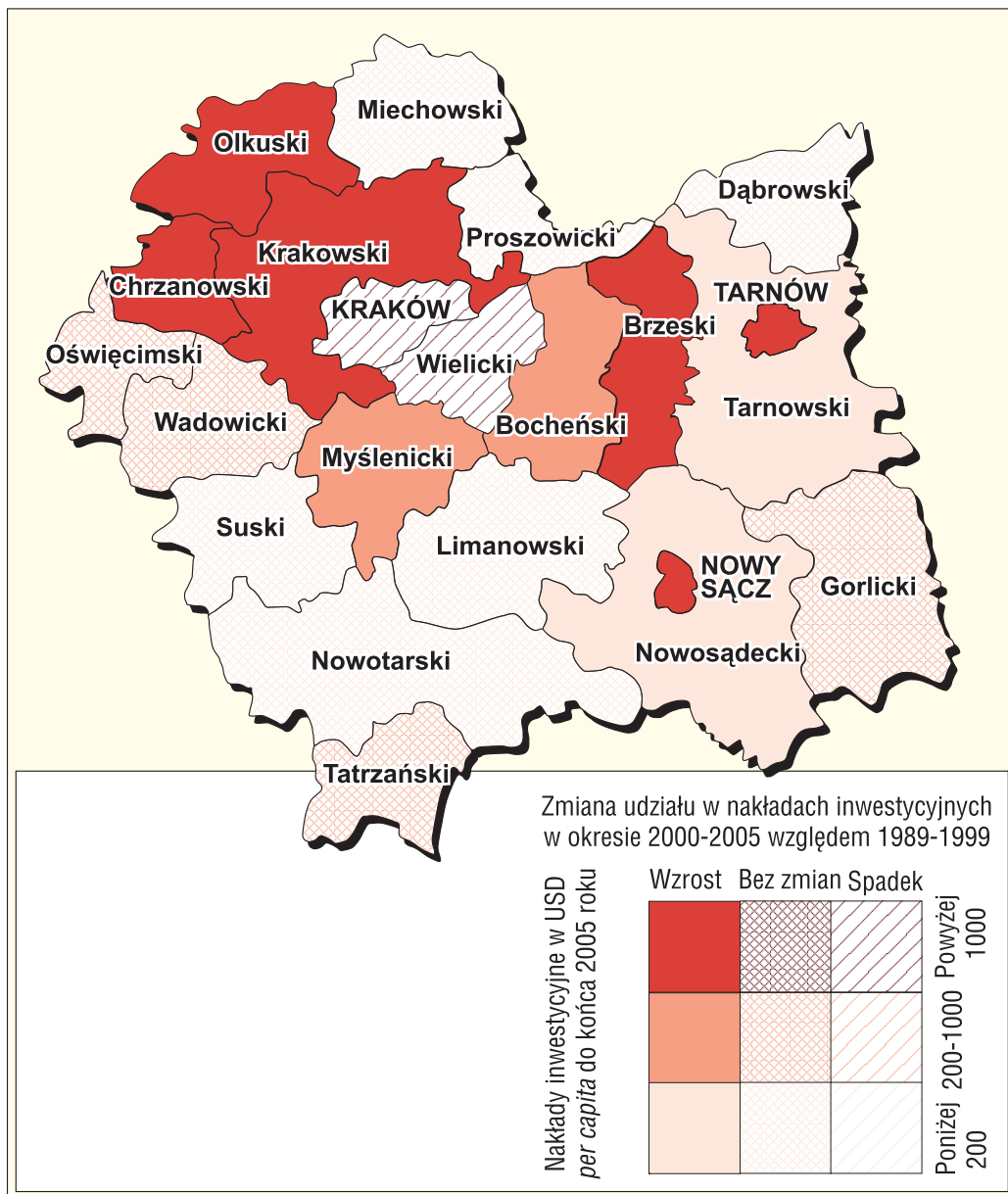
Najbardziej równomierne rozmieszczenie inwestycji zagranicznych odnotowano w działalności przemysłowej i budownictwie. Na miasto Kraków, na koniec 2005 roku przypadało 46,6% całości nakładów. W sąsiadujących z Krakowem powiatach: krakowskim ziemskim i wielickim ulokowano łącznie 15,2% inwestycji, a w brzeskim kolejne 10,7%. Uwagę zwracają także nakłady poniesione przez zagraniczne podmioty w graniczących z Górnośląskim Okręgiem

Przemysłowym powiatach: olkuskim, chrzanowskim i oświęcimskim – łącznie ponad 13%. Wielkością nakładów w przemyśle wyróżnia się Nowy Sącz (ponad 4%), w którym inwestycje zagranicznych jest więcej niż w silnie uprzemysłowionym Tarnowie (3%).

Wieloletnia analiza rozmieszczenia nakładów inwestycyjnych w regionie pozwala zauważyć, że w latach 1990-1999 na Kraków przypadało aż 77% wszystkich ulokowanych w regionie inwestycji zagranicznych. Jest to zgodne z teorią faz rozwoju gospodarczego (zob. Friedmann 1966), gdzie na pierwszym etapie dominuje wiodący ośrodek w danej sieci osadniczej (*primate city*), a następnie impulsy wzrostowe rozprzestrzeniają się na otaczające go tereny i inne duże ośrodki miejskie. Zgodnie z tą regułą, udział Krakowa po 1999 roku zaczął spadać, chociaż w okresie 2004-2005 stolica województwa była przedmiotem dużych inwestycji

Rys. 8. Udział powiatów w inwestycjach zagranicznych w regionie według sektorów gospodarki

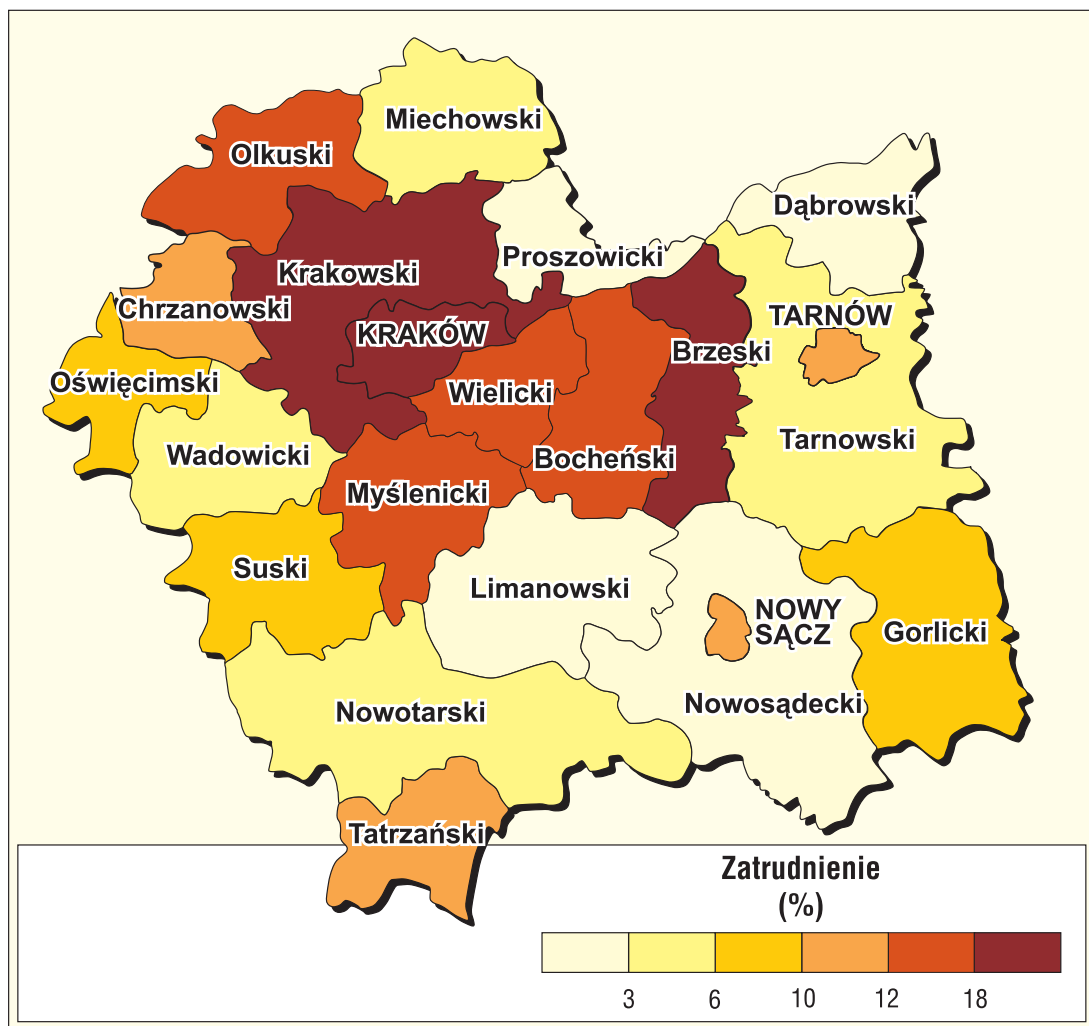
Rys. 9. Względny wzrost lub spadek udziału powiatów w inwestycjach zagranicznych w latach 2000-2005 w porównaniu do lat 1989-1999.

Wzrost/spadek oznacza zmianę udziału powiatu o co najmniej 0,5 punktu procentowego w latach 2000-2005 względem okresu 1989-1999

(głównie o charakterze przejęć i prywatyzacji). Wzrastał natomiast udział powiatów otaczających miasto centralne (z wyjątkiem wielickiego), dużych miast na prawach powiatu (Nowy Sącz i Tarnów) oraz przylegających do nich terenów (powiaty nowosądecki i tarnowski). Natomiast na niezmiernie niskim poziomie były inwestycje obszarów peryferyjnych – w województwie małopolskim reprezentowanych przez typowo rolnicze po-

wiaty dąbrowski, miechowski i proszowicki a ponadto górskie powiaty suski, limanowski i nowotarski (rys. 9).

Koncentracja przestrzenna zatrudnienia w firmach z udziałem kapitału zagranicznego jest znacznie mniejsza niż w przypadku nakładów inwestycyjnych. W Krakowie pracuje ponad połowa osób zatrudnionych w firmach z udziałem obcego kapitału. Około 5 tysięcy osób zatrudniają firmy

Rys. 10. Udział zatrudnionych w firmach z udziałem kapitału zagranicznego wśród ogółu pracujących poza rolnictwem (bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób)

z udziałem kapitału zagranicznego w Tarnowie i powiecie krakowskim, a ponad dwa tysiące w zachodnich powiatach województwa (olkuskim, chrzanowskim, oświęcimskim) oraz w powiecie brzeskim, wielickim i w Nowym Sączu. Najmniej osób, co najwyżej kilkaset, pracuje dla zagranicznych firm w powiatach: proszowickim, limanowskim, miechowskim i dąbrowskim.

Zagraniczne podmioty w jedenastu powiatach Małopolski zapewniają ponad 10% miejsc pracy poza rolnictwem (w firmach zatrudniających ponad 9 osób). Największą rolę odgrywają na rynku pracy w powiecie

brzeskim, Krakowie i w powiecie krakowskim (rys. 10). W każdym z wymienionych powiatów około 20% pracujących osób znalazło zatrudnienie w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego. Odsetek ten jest także wysoki w powiatach wielickim, olkuskim, bocheńskim i myślenickim. Z zachodnią i środkową częścią województwa kontrastuje część wschodnia i północna, gdzie zatrudnieni w firmach z kapitałem zagranicznym stanowią kilka procent pracujących poza rolnictwem. Wyjątkiem są tu miasta na prawach powiatu Tarnów i Nowy Sącz.

6. **Inwestycje** *greenfield*

6. Inwestycje *greenfield*

Obiekty budowane od podstaw, określane jako inwestycje *greenfield*, są szczególnie interesującym rodzajem inwestycji m.in. ze względu na tworzenie nowych miejsc pracy i skalę kreowanych przez nie efektów mnożnikowych⁴⁴. W województwie małopolskim w latach 1989-2005 w wyniku inwestycji kapitału zagranicznego powstało ponad 300 nowych zakładów przemysłowych, placó-

skoncentrowała największą część kapitału zagranicznego w wartościach bezwzględnych. Około 1/4 ogólnych nakładów inwestycyjnych w zakłady typu *greenfield* przyciągnął handel, następnie kolejno obsługa nieruchomości i firm (18%), hotele i restauracje (8%) transport i łączność (5%).

Spośród dziesięciu największych inwestycji typu *greenfield* w województwie ma-

Tab. 17. Wielkość inwestycji w nowych zakładach i placówkach firm zagranicznych (*greenfield*) według sekcji PKD w województwie małopolskim w 2005 roku

PKD	Sekcja	Wielkość inwestycji w mln	Odsetek inwestycji	Udział w inwestycjach zagranicznych w danej sekcji
D	Przetwórstwo przemysłowe	959	41,7	30,6%
G	Handel	564	24,5	66,7%
K	obsługa nieruchomości i firm	407	17,7	61,4%
H	hotele i restauracje	179	7,8	77,3%
I	transport, magazyny i łączność	116	5,0	37,4%
O	pozostała działalność usługowa	57	2,5	85,1%
J	Pośrednictwo finansowe	19	0,8	1,4%
	Ogółem	2 301	100,0	33,5%

wek handlowych i usługowych, które łącznie skoncentrowały 1/3 zainwestowanego kapitału zagranicznego.

Największy udział inwestycji *greenfield*, bo ponad 3/4, zaobserwować można w działalności hotelarskiej i restauracyjnej (tab. 17). Na drugim miejscu znajduje się działalność handlowa z udziałem na poziomie 2/3, następnie kolejno: obsługa nieruchomości i firm (61%) oraz działalność transportowa, magazynowa i łączność (37%). W przetwórstwie przemysłowym udział nakładów na nowe zakłady kształtuje się o trzy punkty procentowe poniżej wartości średniej dla województwa (31%). Mimo to działalność przemysłowa, z blisko 960 mln USD zainwestowanymi w nowe zakłady,

łopolskim, cztery zlokalizowane zostały w Krakowie. Najwięcej pochłonęła nieukończona jeszcze inwestycja w kompleks Galeria Krakowska, finansowana przez niemieckich inwestorów w ramach spółki Kraków Nowe Miasto. Kolejne wielkie inwestycje to nowe zakłady przemysłowe: amerykańskie drukarnie grupy Donnelley w Krakowie, fabryka puszek Can-Pack w Brzesku oraz wytwórnia napojów Coca-Cola w Staniątkach koło Niepołomic (pow. wielicki). Dużymi inwestycjami w stolicy województwa są Galeria Kazimierz oraz Centrum Handlowe M1, natomiast poza Krakowem zakłady części samochodowych Valeo w Skawinie i Chrzanowie, fabryka papierosów Scandinavian Tobacco w Jaworniku (pow. myślenicki) i wytwórnia gazów technicznych Praxair w Oświęcimiu (dziś British Oxygen Corporation).

Łączna liczba nowych miejsc pracy, utworzonych dzięki inwestycjom *greenfield*,

⁴⁴ Efekty mnożnikowe to powstanie nowych firm lub rozwój już istniejących, wzrost dochodów i zatrudnienia w przedsiębiorstwach, a także zwiększone wpływy podatków do samorządu lokalnego, wywołane funkcjonowaniem danego przedsiębiorstwa w określonej przestrzeni społeczno-gospodarczej.

Tab. 18. Liczba miejsc pracy utworzonych w nowych zakładach i placówkach firm zagranicznych (*greenfield*) w województwie małopolskim według sekcji PKD, stan na koniec 2005 roku

PKD	Sekcja	Liczba zatrudnionych w tys.	Odsetek zatrudnienia	Udział w zatrudnieniu w firmach zagranicznych w danej sekcji
D	Przetwórstwo przemysłowe	11,3	41,1	29,0
G	Handel	10,2	37,1	60,8
H	hotele i restauracje	2,2	7,9	54,1
K	obsługa nieruchomości i firm	1,8	6,6	22,5
J	Pośrednictwo finansowe	0,8	2,8	8,6
I	transport, magazyny i łączność	0,7	2,7	20,9
O	pozostała działalność usługowa	0,4	1,5	41,7
	Ogółem	27,5	100,0	31,5

osiągnęła na koniec 2005 roku 27,5 tys. Najwięcej, bo aż 11,3 tys. (41%) przypada na działalność przemysłową, a dalsze 10,2 tys. (37%) na handel. Nowe hotele i restauracje zatrudniły ponad 2 tys. osób (8%), a niewiele mniej obsługa nieruchomości i firm (7%).

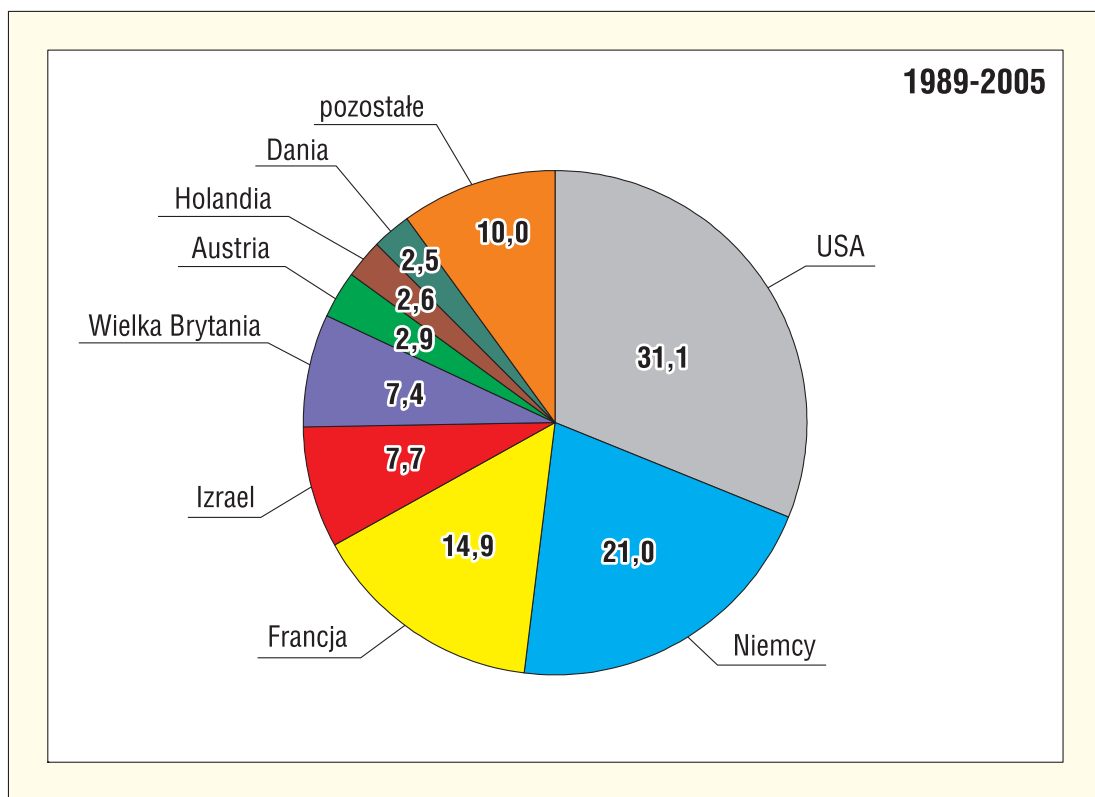
Najwyższym udziałem nowych inwestycji w zatrudnieniu odznaczają się działalność handlowa (61%) i hotelarsko-gastronomiczna (54%). Na poziomie zbliżonym do średniej dla ogółu inwestycji zagranicznych województwa (31,5%) kształtuje się udział inwestycji *greenfield* w przetwórstwie przemysłowym (29%), nieco niższy jest w obsłudze nieruchomości i firm oraz transporcie i łączności (21-22%) (tab. 18).

Ponad połowa inwestycji w nowe obiekty przypada na firmy amerykańskie (31%) i niemieckie (21%), ich łączna wartość wynosi blisko 1,2 mld USD (rys. 11). Inwestorzy amerykańscy skupili się głównie na działalności usługowej i przemysłowej, w znikomym stopniu inwestując w nowe placówki handlowe. Bardziej zróżnicowany charakter mają nowe inwestycje firm niemieckich, których aktywność jest stosunkowo mniejsza w przemyśle. Inwestorów francuskich wyróżniają duże nakłady *greenfield* w przemyśle i handlu, brytyjskich głównie w handlu. W działalności usługowej zwraca uwagę wysoka aktywność kapitału izraelskiego odpo-

wiadającego za ponad 170 mln USD inwestycji.

Rozmieszczenie inwestycji *greenfield* w Małopolsce wskazuje na ich nieco mniejszą koncentrację przestrzenną w samym Krakowie (59%) w porównaniu do całkowitych nakładów inwestycyjnych (68%). Niemniej jednak wartość kapitału zainwestowanego w nowe zakłady w stolicy województwa osiągnęła 1.370 mln USD. Następny w kolejności powiat wielicki przyciągnął ponad 210 mln USD, głównie dzięki skutecznie pozyskującej inwestorów zagranicznych gminie Niepołomice. Duże inwestycje *greenfield* miały ponadto miejsce w powiatach krakowskim ziemskim, brzeskim, chrzanowskim i olkuskim.

Na nowe zakłady przemysłowe w samym Krakowie przypada 22,5% zainwestowanego kapitału. Większość przemysłowych inwestycji *greenfield* poza Krakowem koncentruje się w jego obszarze metropolitarnej – w promieniu około 50 km od miasta. Ulokowano tu aż 2/3 inwestycji *greenfield* w przetwórstwo przemysłowe. Powiat wielicki skupił w tym względzie 20,7% inwestycji, krakowski ziemski 9,7%, a kolejne 26,5% skupiają trzy uprzemysłowione powiaty zachodniej części województwa (chrzanowski, oświęcimski i olkuski). Dużą wartością inwestycji *greenfield* mogą pochwalić się również powiaty brzeski i myślenicki.

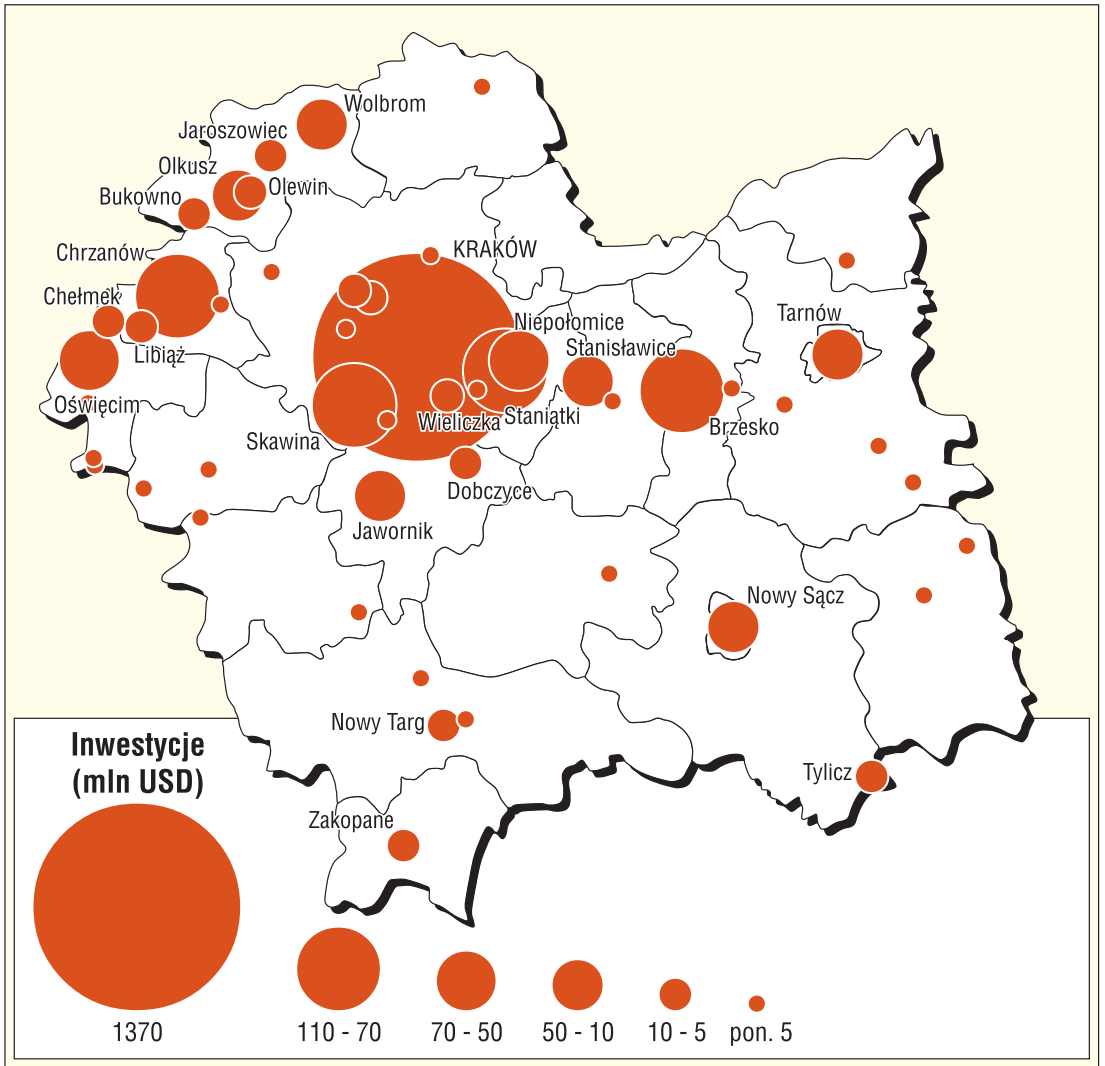
Rys. 11. Inwestycje greenfield w województwie małopolskim według kraju pochodzenia kapitału

łącznie wymienionych siedem powiatów oraz Kraków skupia aż 96,7% nowych inwestycji przemysłowych w regionie. Rezultatem takich preferencji lokalizacyjnych firm z kapitałem zagranicznym jest zauważalny wzrost uprzemysłowienia zewnętrznej strefy metropolitalnej wokół Krakowa (rys. 12). Inwestycje te w pewnym sensie odbywają się kosztem miasta centralnego.

Przypadek Krakowa nie jest w Polsce odosobniony i podobne procesy obserwuje się również wokół innych dużych polskich miast (Wdowicka 2005). Rozmieszczenie inwestycji *greenfield* wskazuje także na istotną rolę głównych szlaków komunikacyjnych dla decyzji lokalizacyjnych. W województwie małopolskim wyraźnie zarysowuje się koncentracja części ww. inwestycji w bezpośredniej bliskości drogi krajowej nr 4, łączącej Kraków z drugim ośrodkiem miejskim regionu – Tarnowem. Zdecydowanie słabsza jest siła przyciągania inwestycji w przypad-

ku głównej trasy, wychodzącej z Krakowa w kierunku południowym – drogi krajowej nr 7 (tzw. Zakopianki).

W handlu i usługach dominującą pozycję zajmuje sam Kraków. Skupia on aż 75% kapitału zainwestowanego w nowe obiekty handlowe. Kolejne 6% przypada na Tarnów, a po około 3% na Nowy Sącz i powiat krakowski. Taki rozkład przestrzenny, tj. lokalizacja dużych placówek handlowych w dużych miastach i ich strefie podmiejskiej wynika ze znacznie silniejszego niż w przypadku działalności przemysłowej uzależnienia placówek handlowych od lokalnego popytu konsumenckiego. Inwestycje *greenfield* w działalność usługową poza handlem koncentrują się nieomal wyłącznie w Krakowie (94%). Wiąże się to z faktem, że gros inwestycji w tej grupie przypada na usługi wyspecjalizowane, takie jak np. pośrednictwo finansowe, hotele czy działalność badawczo-rozwojowa.

Rys. 12. Zagraniczne inwestycje greenfield w województwie małopolskim według miejscowości

7.

**Inwestycje
realizowane
i planowane**

7. Inwestycje realizowane i planowane

Rok 2006 przyniósł kolejne duże inwestycje zagraniczne w województwie małopolskim oraz zapowiedzi następnych. Największą realizowaną obecnie inwestycją zagraniczną – nakłady mogą sięgnąć 350 mln USD – jest budowa nowej walcowni gorącej blach w Mittal Steel Poland oddział w Krakowie. Obiekt ten będzie pierwszym nowym zakładem tego typu w Europie od 15 lat.

Czeska grupa ČEZ za 227 mln USD kupiła od amerykańskiego koncernu PSEG Global udziały w Elektrowni Skawina⁴⁵. Transakcja ta, wraz z przeprowadzonym równocześnie zakupem Elektrociepłowni Elcho w Chorzowie (woj. śląskie), jest największą czeską inwestycją zagraniczną w historii.

Wielkim przedsięwzięciem jest budowa fabryki ciężarówek niemieckiego MAN Nutzfahrzeuge w Niepołomicach, która ma kosztować około 110 mln USD. Zakład ten będzie pierwszym dużym zakładem, produkującym samochody ciężarowe, wzniesionym w Polsce po 1989 roku; zatrudnić ma 650 osób. W Niepołomicach powstanie także fabryka karmy dla psów i kotów francuskiej firmy Royal Canin o wartości co najmniej 60 mln USD, a ponadto nowy zakład produkcji przeciwciał i protein szwajcarskiej firmy Lonza. W pierwszym etapie, czyli do lipca 2006 roku, firma zainwestuje ponad 6 mln USD i zatrudni około 30 osób, w drugim wartości inwestycji i liczba pracowników mają się podwoić.

Szwedzki Becker Powłoki Przemysłowe buduje w Tarnowie zakład, który zatrudni początkowo 25, a następnie nawet 150-200 osób. Wartość inwestycji to około 6 mln USD. Z kolei Severt Polska, działająca na terenie podstrefy Gorlice SSE Euro-Park Mielec, deklaruje inwestycje na poziomie 3 mln USD w budowę nowego zakładu konstrukcji stalowych.

Kilku dużych inwestorów przemysłowych obecnych już w Małopolsce zapowiedziało dalsze inwestycje. Swoją budowę w Niepołomicach rozbuduje Coca-Cola. Również na terenie Niepołomic zwiększy swe zaangażowanie Amcor White Cap. Na nową

inwestycję australijski koncern przeznaczy ponad 20 mln USD. Can-Pack, należący do amerykańskiej firmy F&P Holding uruchomił w zakładzie w Brzesku kolejną nowoczesną linię do produkcji wieczek stalowych typu End-O-Mat oraz nowoczesną linię drukarską.

Chorwacka Pliva zapowiedziała, że Kraków stanie się jednym z trzech głównych centrów produkcyjnych koncernu. Firma Valeo zainwestuje w zakład w podkrakowskich Zielonkach, który specjalizować się będzie w silnikach i siłownikach stosowanych w systemach przesuwu foteli, szyberdachów, szyb, a także w układach ABS. Swoje zaangażowanie w Chełmku zwiększa włoskie Manuli. Firma ma w 2006 roku zatrudnić co najmniej 50 osób w zakładzie produkującym węże gumowe. Modernizację istniejących i budowę nowych instalacji ogłosiła Cementownia Nowa Huta, kontrolowana przez turecką Rumeli Group.

Austriacki Wienerberger, który w 2004 roku przejął producenta materiałów budowlanych Biegonice z Nowego Sącza, dokonał w roku bieżącym kolejnych zakupów, stając się właścicielem spółek Cermegad i Biegonice-Zesławice w Krakowie.

Kontynuowane są wielkie inwestycje w sektorze usługowym. Na jesień 2006 roku zapowiadane jest otwarcie Galerii Krakowskiej, największej z dotychczas realizowanych inwestycji w zakresie obiektów handlowo-rozrywkowo-biurowych na terenie województwa małopolskiego (ponad 300 mln USD). Połowę udziałów w centrum handlowym Galeria Kazimierz kupiła irlandzka firma Quinlan Private (84,5 mln USD). Biurowiec Cracovia Business Center został przejęty przez holenderski fundusz inwestycyjny White Estate Investments. Krakowska firma GD&K Group nabyła od Węgłozbytu niedokończony biurowiec NOT i wspólnie z partnerem szwajcarskim (Verity Development) zamierza przebudować go w wielofunkcyjny kompleks o powierzchni około 40 tys. m².

Spółka Bauer Media Invest, będąca częścią Grupy Wydawniczej Bauer, ogłosiła w październiku b.r. wezwanie na 100 proc. akcji spółki Broker FM, do której należy ogólnopolskie radio RMF FM z siedzibą

⁴⁵ Większościowym akcjonariuszem firmy ČEZ jest czeski Skarb Państwa, który ma 67,6% akcji. Grupa jest również obecna w Rumunii i w Bułgarii, gdzie kupiła spółki dystrybucyjne.

w Krakowie. Na zakup tej wiodącej w Polsce stacji komercyjnej niemiecki inwestor przeznaczy około 155 mln USD. W ostatnim czasie Kraków staje się wiodącą lokalizacją w Polsce firm świadczących wyspecjalizowane usługi dla przedsiębiorstw, tzw. *Business Processing Outsourcing* (BPO), oraz ośrodków badawczo-rozwojowych. O kilkaset osób powiększyło się w 2006 roku zatrudnienie w centrum outsourcingowym Cap Gemini w Krakowie. Amerykański koncern motoryzacyjny Delphi rozwija swoje Centrum Techniczne. Zgodnie z umową podpisaną z polskim rządem do końca 2007 roku zatrudnienie wzrosło do 1.100 osób. W Krakowie rozpoczęły działalność centra finansowo-księgowo lub zarządzania kadrami firm Hewitt Associates, Affiliated Computer Services i IBM. Na terenie Krakowskiego oddziału Philip Morris powstanie europejskie centrum finansowo-księgowo i zarządzania kadrami, które do 2007 roku zatrudni około 450 osób. Podobny ośrodek w Krakowie lub najbliższym sąsiedztwie uruchomi Royal Dutch Shell. Centrum to ma zatrudnić 800 osób, a inwestor wyda nań co najmniej 8 mln USD. Kraków lub sąsiednie gminy typowane są na lokalizację centrum usług dla sektora informatycznego hinduskiej firmy Tata Consultancy Services. Działające w Krakowie zagraniczne centra rozwoju oprogramowania planują znacząco zwiększyć w 2006 roku zatrudnienie (m.in. IBM, Sabre, Motorola).

Krakowska powierzchnia biurowa zwiększy się wkrótce o nowy obiekt – firma GTC rozpoczęła w lutym 2006 roku wznoszenie biurowca Newton – bliźniaczego budynku oddanego wcześniej Galileo (10 tys. m² powierzchni).

W bezpośrednim sąsiedztwie Dworca Głównego PKP powstaje 4-gwiazdkowy hotel Andel's, na który austriackie firmy UBM Realitentwicklung i Warimpex zamierzają wydać

około 30 mln USD. Uruchomiono ponadto hotel międzynarodowej sieci Qubus, w tym wypadku nie mieliśmy jednak do czynienia z bezpośrednimi nakładami inwestora zagranicznego.

Powierzchnia handlowa Krakowa wzrosła się w 2006 roku m.in. o nowy hipermarket budowlany francuskiej firmy Leroy Merlin. Inwestor przeznaczył na jego budowę około 9 mln USD i zatrudnił 200 osób. W stolicy województwa powstaje ponadto regionalne centrum dystrybucji włoskiej firmy North Coast. Dalszy rozwój swoich placówek w regionie zapowiedział Carrefour. Francuski inwestor we wrześniu otworzył w Krakowie pierwszy obiekt pod szyldem Carrefour Express. Hiszpańska firma Neinver planuje budowę nowego centrum handlowego w Krakowie. Spółka Sfinks Polska, w której udziałowcem jest amerykański fundusz Enterprise Investors, nabyła znaną małopolską sieć restauracji Polskie Jadło. Wartość tej inwestycji wyniosła około 8 mln USD.

Komisja Europejska wydała we wrześniu br. zgodę na przejęcie wszystkich hipermarketów Géant w Polsce (a więc także obiektu w Krakowie) przez niemiecką grupę Metro. Wartość transakcji wyniosła 278 mln USD. Francuska grupa Casino (właściciel Géant Polska) rezygnuje z prowadzenia działalności w handlu detalicznym w Polsce, gdyż sprzedała także sieć dyskontów Leader Price. Nabywcą było brytyjskie Tesco.

Na terenie Zielonego Parku Przemysłowego w Wojniczu Jeronimo Martins otworzy do końca 2006 roku nowe, duże centrum dystrybucji dla potrzeb sieci sklepów Biedronka. Centrum o powierzchni 22 tys. m² ma zatrudnić około 300 osób.

Realizowane obecnie projekty wskazują, że na terenie województwa małopolskiego w 2006 roku zostaną zrealizowane największe nakłady kapitału zagranicznego w dotychczasowej historii, a ich wartość przekroczy prawdopodobnie 1 miliard USD.

8.
Czynniki
i bariery
atrakcyjności
inwestycyjnej
w regionie

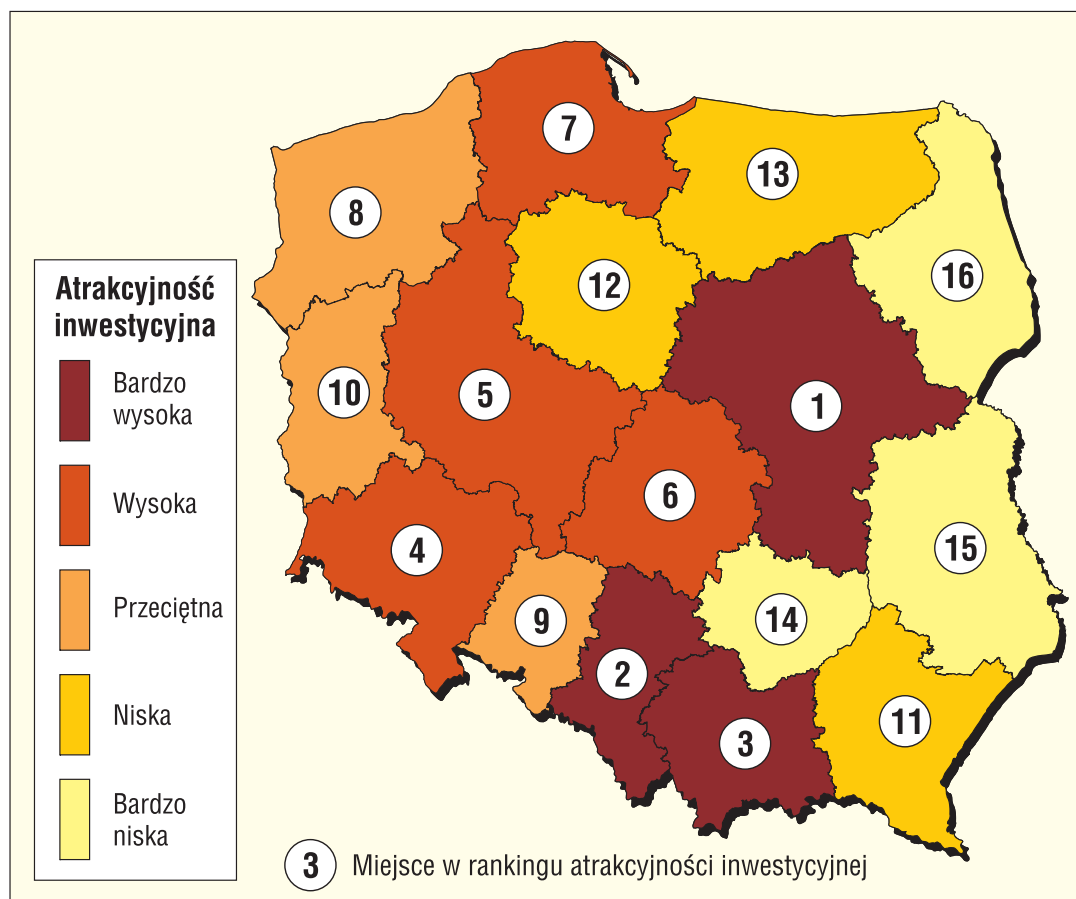

8. Czynniki i bariery atrakcyjności inwestycyjnej w regionie

Atrakcyjność inwestycyjna to zespół warunków, sprzyjających inwestowaniu na danym obszarze. Zazwyczaj ocenia się ją w odniesieniu do innych, podobnych jednostek terytorialnych. W ramach jednego kraju, w którym warunki makroekonomiczne we wszystkich regionach są zbliżone, głównymi czynnikami, różnicującymi atrakcyjność miejsc, są: dostępność komunikacyjna, cechy rynku pracy, odległość do rynków zbytu, struktura gospodarki, wsparcie instytucjonalne ze strony władz lokalnych i regionalnych oraz jakość infrastruktury technicznej i społecznej. Polepszanie atrakcyjności inwestycyjnej polega na zmniejszeniu kosztów, ryzyka i barier w prowadzeniu dzia-

łalności gospodarczej (*Investment climate* 2004; Domański, Jarczewski 2006).

Atrakcyjność inwestycyjna województwa małopolskiego na tle Polski oceniana jest zazwyczaj wysoko. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową po przeanalizowaniu warunków prowadzenia działalności gospodarczej we wszystkich regionach kraju przyznał Małopolsce trzecie miejsce i najwyższą klasę A (Kalinowski 2005). Szczególnie wysoko oceniona została dostępność transportowa, zasoby i koszty pracy, a także infrastruktura gospodarcza i społeczna (Kalinowski 2005). Jak wynika z cytowanego opracowania, lepsze warunki oferują tylko województwa śląskie i mazowieckie (rys. 13).

Rys. 13. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej województw

Źródło: Kalinowski (2005).

Mówiąc o atrakcyjności regionu szczególną uwagę przypisuje się miastu Kraków – metropolii, która w dużym stopniu decyduje o konkurencyjności Małopolski. Fakt, że w granicach miasta ulokowano ponad 2/3 całości zainwestowanego w województwie kapitału zagranicznego jednoznacznie wskazuje, że jest to regionalna „lokomotywa rozwoju” (Kuciński 1998). Duże znaczenie i potencjalnie doskonałe warunki inwestowania w Krakowie odzwierciedlają liczne rankingi lokujące to miasto, razem z Wrocławiem i Poznaniem wśród najatrakcyjniejszych metropolii w kraju – np. *Atrakcyjność inwestycyjna dużych miast* (Dziemianowicz, Świaniewicz 2001), *Wielki ranking miast* (2003), *Ranking samorządów „Rzeczpospolitej”* (2006).

Do najważniejszych atutów regionu należy zaliczyć:

- wysokowykwalifikowaną siłę roboczą oraz infrastrukturę edukacyjną, zapewniającą stały napływ nowych, odpowiednio wyedukowanych pracowników. Jest to szczególnie ważna silna strona regionu
- dobrą dostępność komunikacyjną: bardzo szybko rozwijający się, drugi co do wielkości w Polsce port lotniczy w Balicach; autostrada A4, zapewniająca powiązanie komunikacyjne z europejskim systemem dróg szybkiego ruchu; dobrze rozwinięta sieć połączeń kolejowych
- Kraków: trzecie co do wielkości polskie miasto, metropolia, która dzięki obecności różnorodnych grup ludzi, instytucji i podmiotów gospodarczych powoduje wytwarzanie się różnorodnych sieci kontaktów, wymiany informacji, doświadczeń, dóbr i kapitału (Domański 2006). Stolica regionu jest jedną z najlepiej rozpoznawalnych polskich marek, a korzystny wizerunek i swoisty *genius loci*, sprawiają, że Kraków jest dobrym miejscem do zamieszkania. Z punktu widzenia menedżerów firm zagranicznych i ich rodzin ważna jest dostępność do sieci placówek edukacyjnych w językach obcych, np. przedszkoli czy szkół anglojęzycznych
- dobrze rozwinięty „przemysł czasu wolnego”: bogate zaplecze kulturalne, szczególnie w Krakowie, a poza metropolią atrakcyjne tereny wypoczynkowe i rekreacyjne. Na terenie województwa funkcjonuje aż sześć parków narodowych oraz liczne parki krajobrazowe
- stosunkowo dobra dostępność do rynków zbytu, niewielka jest ponadto odległość od Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego.

Główne bariery dalszego wzrostu inwestycji zagranicznych w regionie to:

- niedostatek atrakcyjnych terenów inwestycyjnych. Grunty w Małopolsce są bardzo rozdrobnione, wiele ma niewyjaśnione stany prawne. Przygotowanie pod inwestycję kilkuhektarowej działki wymaga często negocjacji z wieloma właścicielami, co jest źródłem licznych trudności. Gminy zazwyczaj posiadają niewiele atrakcyjnych ofert, a przygotowywanie nowych działek i wyposażanie ich w infrastrukturę techniczną jest trudne, czasochłonne i kosztowne
- ciągle zbyt małe zaangażowanie władz wielu gmin, w tym Krakowa w działania proinwestycyjne (Jarczewski 2006a)
- brak regionalnej strategii proinwestycyjnej, utrudniający prowadzenie działań w skali ponadlokalnej np. dla całego Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego
- słaba dostępność komunikacyjna poza Krakowem i Małopolską Zachodnią. Najważniejsze osie komunikacyjne województwa: droga nr E40 do Tarnowa, E77 do Chyżnego oraz droga nr 99 do Nowego Sącza są złej jakości i mają niewystarczającą przepustowość.

Poruszając problematykę atrakcyjności inwestycyjnej regionu, atutów i barier, nie można pominąć znaczenia specjalnych stref ekonomicznych (SSE). Obecnie wielu dużych inwestorów zagranicznych oczekuje preferencji podatkowych udzielanych w ramach którejs z czternastu polskich stref. W Małopolsce funkcjonuje SSE Krakowski Park Technologiczny (KPT), obejmujący tereny inwestycyjne w czterech gminach (Kraków, Tarnów, Zabierzów i Niepołomice). W Gorlicach działa ponadto podstrefa SSE Euro-Park Mielec. Potencjał KPT ciągle nie jest wystarczająco wykorzystywany. Na koniec 2005 roku krakowska strefa skupiała jedynie 1,8% całości kapitału zainwestowanego we wszystkich polskich strefach i dawała 2,8% nowych miejsc pracy (tab. 19). Żadna z czternastu SSE nie obejmowała działek inwestycyjnych w tak małej, jak krakowska, liczbie gmin.

W 2004 roku rozpoczęcie współpracy KPT z gminą Niepołomice pozwoliło na pozyskanie jednej z większych prestiżowych inwestycji, realizowanych obecnie w Polsce

Tab. 19. Podstawowe informacje o działalności Specjalnych Stref Ekonomicznych w Polsce na koniec 2005 roku

Strefa	Liczba wydanych zezwoleń	Nakłady inwestycyjne		Miejsca pracy			
				ogółem		nowe	
		mln zł	%	tys.	%	tys.	%
Katowicka	118	7 713,9	30,0	21,7	19,3	21,2	25,5
Wałbrzyska	59	4 596,5	17,9	18,8	16,8	11,3	13,6
Legnicka	41	2 780,5	10,8	5,4	4,8	5,2	6,2
Mielecka	73	2 363,2	9,2	11,0	9,8	10,0	12,1
Łódzka	59	2 061,8	8,0	5,4	4,8	4,5	6,5
Pomorska	42	1 428,8	5,6	10,2	9,1	6,5	7,8
Tarnobrzaska	81	1 070,5	4,2	10,3	9,2	6,1	7,3
Kostrzyńsko-Słubicka	70	1 039,3	4,0	7,2	6,4	2,6	3,1
Kamiennogórska	26	606,0	2,4	2,3	2,1	2,3	2,7
Warmińsko-Mazurska	43	597,2	2,3	6,0	5,3	2,3	2,8
Suwalska	62	478,1	1,9	3,7	3,3	3,7	4,5
Krakowska	21	463,1	1,8	3,8	3,4	2,3	2,8
Starachowicka	45	372,5	1,4	4,8	4,3	3,0	3,6
Słupska	27	135,6	0,5	1,5	1,4	1,2	1,5
Ogółem	767	25 707,0	100,0	112,2	100,0	82,3	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Specjalne strefy ekonomiczne na koniec 2005 (2006)*.

– fabryki ciężarówek niemieckiej firmy MAN. Powoli zapełnia się także podstrefa w Tarnowie. W obliczu różnego rodzaju trudności, związanych z pozyskiwaniem inwestorów na tereny inwestycyjne w Krakowie, rozwijanie współpracy z mniejszymi gminami w regionie, szczególnie w granicach obszaru metropolitalnego, może okazać się szansą na przyspieszenie napływu nowych firm. Ważnym impulsem dla rozwoju SSE KPT była decyzja Rady Ministrów z marca 2005 roku o poszerzeniu zakresu działalności na które przysługują ulgi podatkowe w SSE o sektor nowoczesnych usług – *Business Process*

Offshoring (BPO). Objęcie ulgami w ramach KPT kilku budynków biurowych w Krakowie i Rzęsce (gm. Zabierzów) ułatwiło rozwój już istniejących firm, działających w tej branży (np. Cap Gemini), oraz pozyskiwanie nowych (np. IBM Software Solutions).

Małopolska, pod względem atrakcyjności inwestycyjnej jest regionem bardzo zróżnicowanym. Szukając odpowiedzi na pytanie o przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia kapitału zagranicznego w regionie, przeanalizowano relacje pomiędzy lokalizacją nowych inwestycji typu *greenfield*, a aktywnością proinwestycyjną władz

lokalnych oraz atrakcyjnością inwestycyjną od nich niezależną (Jarczewski 2006d). Dla wszystkich gmin w Małopolsce skonstruowano dwa wskaźniki syntetyczne: atrakcyjności inwestycyjnej zależnej od działań władz lokalnych oraz atrakcyjności inwestycyjnej słabo zależnej od władz lokalnych (zob. Załącznik 4).

Dokonano dziewięcioklasowej typologii gmin w województwie małopolskim (tab. 20). Uzyskane wyniki porównano z rozmieszczeniem nowych inwestycji zagranicznych *greenfield* według gmin (rys. 14).

cji typu *greenfield*. W sześciu pozostałych klasach, wśród 134 gmin znalazło się tylko 11, które pozyskały znaczące inwestycje *greenfield*. Wydaje się więc, że gminy, które nie posiadają cech szczególnie pożądaných i stosunkowo rzadkich (np. położenie w pobliżu autostrady, duże, płaskie, niezabudowane tereny), mają bardzo niewielkie szanse na pozyskanie nowej inwestycji zagranicznej bez niezwykle intensywnych działań ze strony władz lokalnych.

Gminy, należące do klasy W_{zj} – wysoki; W_{sj} – wysoki, zlokalizowane są przy za-

Tab. 20. Typologia elementów atrakcyjności inwestycyjnej zależnych i słabo zależnych od działań władz lokalnych w Małopolsce a inwestycje zagraniczne *greenfield*

		Atrakcyjność inwestycyjna słabo zależna od działań władz lokalnych (W_s)							
		Wysoka		Średnia		Niska		SUMA	
		Liczba gmin	Gminy z inwest. <i>greenfield</i> *	Liczba gmin	Gminy z inwest. <i>greenfield</i> *	Liczba gmin	Gminy z inwest. <i>greenfield</i> *	Liczba gmin	Gminy z inwest. <i>greenfield</i> *
Atrakcyjność inwestycyjna zależna od działań władz lokalnych (W_z)	Wysoka	32	25	8	2	2	0	42	27
	Średnia	11	7	28	4	15	0	54	11
	Niska	5	2	33	2	48	3	86	7
	SUMA	48	34	69	8	65	3	182	45

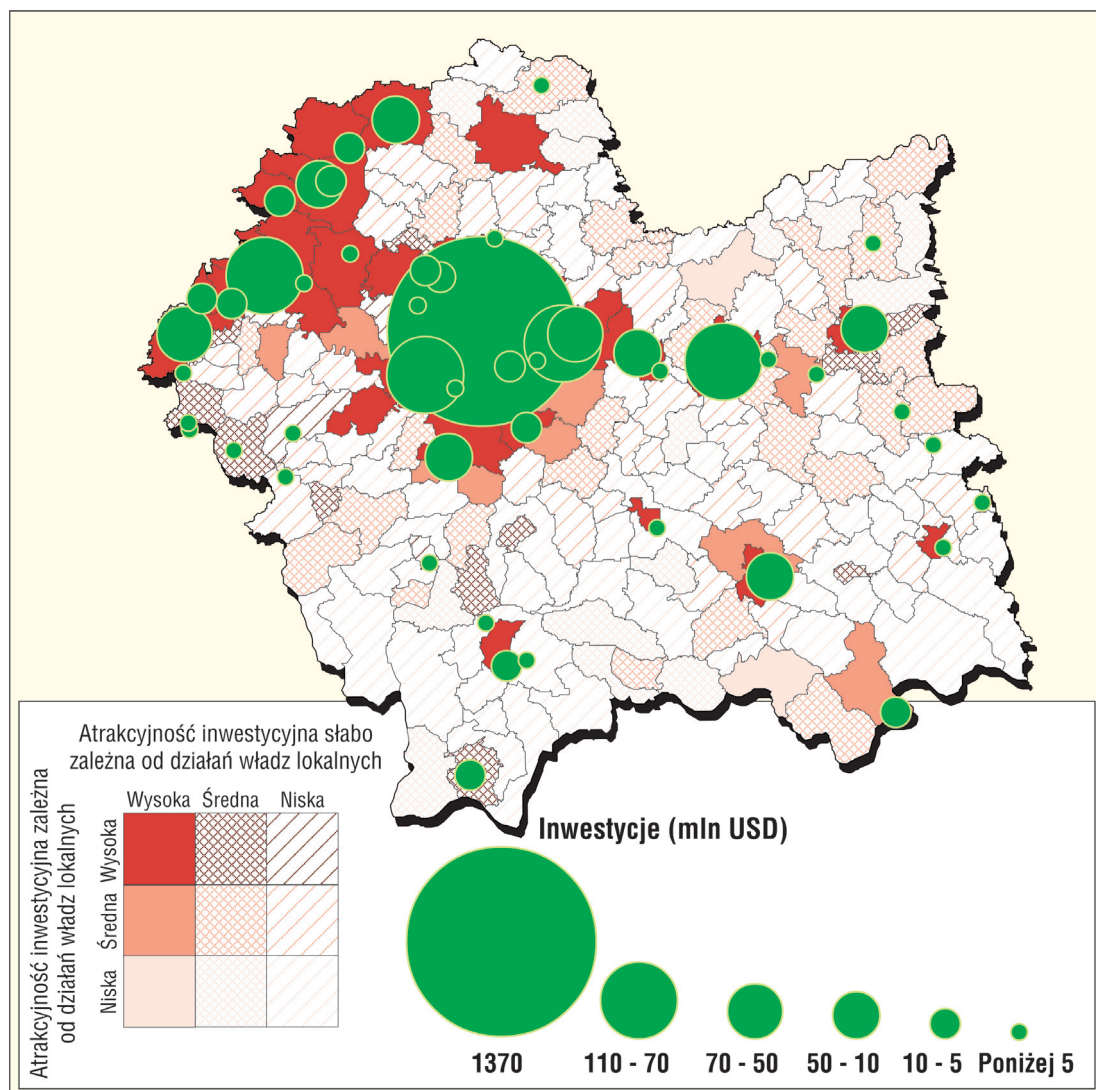
* pod uwagę wzięto tylko te gminy, w których sumaryczna wartość inwestycji zagranicznych *greenfield* wynosiła minimum 1 mln USD

W klasie o wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej słabo zależnej od działań władz lokalnych i wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej zależnej od działań władz lokalnych (W_s – wysoki; W_z – wysoki) znalazła się ponad połowa, bo 25 spośród 45 małopolskich gmin, posiadających inwestycje *greenfield* o wartości minimum 1 mln USD. Oznacza to, że 78% gmin, znajdujących się w tej klasie, posiadało inwestycje *greenfield*. We wszystkich trzech klasach dla W_s – wysoki (W_z – wysoki, średni i niski) znalazło się ogółem 48 gmin, z których 34 posiadało inwestycje *greenfield*. Może to oznaczać, że choć elementy atrakcyjności inwestycyjnej, na które wpływ mają władze lokalne, mają istotny związek z rozmieszczeniem nowych inwestycji, to gminy bardzo atrakcyjne, w których działania władz lokalnych oceniane są średnio lub nisko także stają się czasami miejscem lokalizacji zagranicznych inwestycji

chodniej granicy województwa, wzdłuż autostrady A4, wokół Krakowa, a w szczególności – na południe od miasta oraz wzdłuż drogi nr E40 z Krakowa do Tarnowa. W pozostałej części województwa do tej klasy należy tylko kilka pojedynczych miast, głównie powiatowych (Nowy Targ, Nowy Sącz, Gorlice, Miechów, Limanowa). Rozmieszczenie inwestycji zagranicznych i ich wartość według gmin dosyć dokładnie pokrywa się z rozmieszczeniem gmin, należących do omawianej klasy (rys. 14).

Średniej wielkości inwestycje zagraniczne *greenfield* można znaleźć w kilku gminach, zaliczonych do klasy W_{sj} – wysoki, W_{zj} – średni: Brzeszcze, Kęty, Zakopane, Wieliczka czy Wielka Wieś. Liczba gmin, posiadających inwestycje *greenfield* w pozostałych klasach, jak i ich wartość jest stosunkowo niewielka.

Starając się o nowych inwestorów małopolskie samorządy natrafiają na silną

Rys. 14. Atrakcyjność inwestycyjna zależna i słabo zależna od działań władz lokalnych a rozmieszczenie inwestycji zagranicznych typu greenfield

Źródło: Jarczewski (2006d) zmodyfikowany.

konkurencję regionów południowej Polski, a szczególnie województw śląskiego i dolnośląskiego. Te obszary, z punktu widzenia zagranicznych przedsiębiorców, charakteryzują się lepszą dostępnością komunikacyjną, tworzą też większy regionalny rynek zbytu. Na wschodzie aktywnie o inwestorów zabiega kilka podkarpackich miast (Rzeszów, Mielec, Tarnobrzeg, Krosno), które są w stanie zaoferować niższe koszty pracy oraz doskonale działające specjalne strefy ekonomiczne. Powoli znaczenie zyskuje także niewielka odległość od granicy z Ukrainą. Nie sposób nie uwzględnić także sąsiednich regionów Słowacji, które w ostatnich latach notowały boom inwestycyjny.

Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, a co za tym idzie – napływu nowych firm zagranicznych jest uzależnione zarówno od postawy władz lokalnych, jak i regionalnych, a także krajowych. Skomplikowany proces pozyskiwania inwestorów wymaga umiejętnej współpracy zarówno administracji samorządowej i rządowej, ale także przychylności licznych firm i instytucji. Unijne środki pomocowe mogą znacznie ułatwić działania proinwestycyjne, ale bez odpowiednio opracowanych, uwzględniających różne interesy, dokumentów programowych i woli ich realizacji na różnych szczeblach – szansa, przed którą stoi Małopolska, może nie zostać należycie wykorzystana.

9.

Wnioski

9. Wnioski

Małopolska jest regionem, w którym napływ kapitału zagranicznego kształtuje się na poziomie zbliżonym do jego udziału w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto, czyli około 7,5% zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce. Łączna wartość inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w latach 1989-2005 sięga 6.865 mln USD, tj. 2.104 USD na 1 mieszkańca. Roczna wartość nakładów podmiotów zagranicznych utrzymuje się od dziewięciu lat na zbliżonym poziomie między 580 a 660 mln USD, poza rekordowymi inwestycjami w 1999 roku, związanymi z prywatyzacją Banku Przemysłowo-Handlowego. Na tym tle zauważyć trzeba, że inwestycje zagraniczne w dwóch ostatnich latach (2004 i 2005 – odpowiednio 659 i 663 mln USD) należały do najwyższych, a nakłady realizowane i planowane w roku 2006 wskazują na to, że po raz pierwszy wartość kapitału zainwestowanego w Małopolsce może przekroczyć 1 mld USD w ciągu roku.

Zdecydowanie największy kapitał zaangażowany został przez inwestorów z zagranicy w przemyśle – 3.318 mln USD w latach 1989-2005, czyli ponad 48% całkowitych nakładów w województwie. Cechą zagranicznych inwestycji przemysłowych jest ich silne zróżnicowanie branżowe – aż w jedenastu branżach nakłady podmiotów zagranicznych przekroczyły 100 mln USD. Duży strumień kapitału trafił do sektora finansowego, który skupia 19% zaangażowanych środków. Udział handlu przekracza 11%, podobną wartość mają inwestycje w obsługę nieruchomości i firm. Na tle całego kraju Małopolskę cechują relatywnie wyższe inwestycje w przemysł oraz hotele i restauracje (3,4%), a także, co jest zjawiskiem nowym – w obsługę nieruchomości i firm. Niższe jest natomiast względne zaangażowanie w transport, gospodarkę magazynową i łączność (4,5%).

W latach 2004-2005 przeważały nakłady na działalność przemysłową (43%), ale szczególnie wysoki był napływ kapitału do obsługi nieruchomości i firm (37%). Wyższy niż w latach poprzednich był także odsetek inwestycji w transporcie i łączności (8%), niższy natomiast w handlu, a zdecydowa-

nie niższy w pośrednictwie finansowym oraz hotelach i restauracjach.

Korzystną cechą inwestycji zagranicznych w regionie jest ich zróżnicowanie pod względem struktury wielkościowej. Na terenie województwa małopolskiego działają 2.694 zarejestrowane tu spółki z udziałem kapitału zagranicznego, a ponadto liczne podmioty zagraniczne, posiadające siedzibę w innych częściach Polski. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego w przeliczeniu na liczbę mieszkańców jest w Małopolsce wyraźnie niższa niż w województwach Polski zachodniej i w województwie mazowieckim, co świadczy o mniejszej aktywności małych firm. Obserwujemy równocześnie obecność znacznej liczby średnich i dużych inwestorów.

Największymi inwestorami w regionie pozostają niemiecki bank HVB Group (ponad 1 mld USD), przejęty obecnie przez włoski bank UniCredito, i amerykański koncern Philip Morris (520 mln USD). W sumie 11 podmiotów zainwestowało powyżej 100 mln USD, co stanowi 42% ogólnej wartości kapitału zagranicznego w Małopolsce, a 104 firmy zainwestowały 10 mln USD lub więcej.

W latach 2004-2005 zdecydowanie największe nakłady pochłonęły dwa przedsięwzięcia: zakup i modernizacja krakowskiego oddziału Polskich Hut Stali (dawnej Huty im. T. Sendzimira) przez Mittal Steel (ponad 200 mln USD) oraz będąca w toku budowa Galerii Krakowskiej przy dworcu kolejowym w Krakowie w ramach projektu Nowe Miasto niemieckich spółek HGA Capital i ECE Projektmanagement (około 185 mln USD). Między 70 a 90 mln USD kosztowało oddanie do użytku centrum handlowo-rozrywkowego Galeria Kazimierz przez izraelską Kardan Group, przejęcie sieci telewizji kablowej Aster City przez amerykański fundusz inwestycyjny Mid Europa Partners, nabycie Kraków Plaza przez francuski Klepierre oraz zakup krakowskiego Centrum Handlowego M1 i nowosądeckiego hipermarketu Real przez amerykańskie firmy Apollo Real Estate Advisors i Rida Development. Za połowę tej sumy fundusz Polonia Property Fund LP nabył Centrum Biurowe Lubicz.

W przemyśle na czoło wysuwają się inwestycje o wartości między 20 a 50 mln USD, zrealizowane przez: duński Carlsberg

w browarze w Brzesku-Okocimiu; zarejestrowany w Singapurze Lindeteves Jacoberg w Fabryce Silników Elektrycznych Tamel w Tarnowie; chorwacką Plivę w zakładach farmaceutycznych w Krakowie; amerykański Philip Morris w krakowskiej wytwórni papierosów; amerykański Can-Pack w zakładach opakowań metalowych w Brzesku oraz francuskie Valeo w fabrykach części samochodowych w Chrzanowie i Skawinie. Nieco mniejsze nakłady poniosły amerykańskie firmy Kimberly-Clark w wytwórni papierowych wyrobów higienicznych w Kluczach i Donnelley w drukarni w Krakowie, duński House of Prince w wytwórni papierosów, a także japoński Tokai Rubber Industries w fabryce części samochodowych w Wolbromiu.

Firmy z kapitałem zagranicznym zatrudniają na terenie województwa małopolskiego ponad 87 tysięcy osób, w tym 73 tys. w przedsiębiorstwach z większościami udziałem zagranicznym. Blisko połowa tego zatrudnienia przypada na firmy przemysłowe (41 tys. osób), a prawie 1/5 na placówki handlowe (17 tys.). Po 8-9 tys. pracowników zatrudniają: pośrednictwo finansowe oraz obsługa nieruchomości i firm, a ponad 4 tys. budownictwo oraz hotele i restauracje. Szczególnie dynamiczny wzrost zatrudnienia ma miejsce w sektorze usług typu *Business Process Offshoring* (BPO). Kilkakrotne zwiększenie liczby pracowników nastąpiło w europejskim centrum usług IT i outsourcingu Cap Gemini, w 2005 roku centra finansowo-księgowe otworzyły w Krakowie m.in. szwedzki Electrolux, holenderski Ahold oraz belgijski Fortis Bank.

Największym pracodawcą zagranicznym jest obecnie w Małopolsce Mittal Steel Poland (5,7 tys. pracowników wraz ze spółkami zależnymi), a ponad 1.000 osób zatrudniają również takie firmy produkcyjne jak Valeo, Tamel, Philip Morris, Can-Pack i Donnelley. W sektorze usług najwięcej pracowników posiada Bank Przemysłowo-Handlowy (około 3 tys.), a w dalszej kolejności sieci hipermarketów i supermarketów Tesco, Carrefour i grupy Metro (Centrum Handlowe M1, Real) oraz Telekomunikacja Polska (ponad 1,5 tys.).

Pracujący w podmiotach z udziałem zagranicznym stanowią 10,6% ogółu pracujących w regionie poza rolnictwem. Odsetek ten jest najwyższy w pośrednictwie finansowym (około 50%), a wysoki również w prze-

twórstwie przemysłowym oraz hotelach i restauracjach (17-21%).

Liczba nowych miejsc pracy, stworzonych w obiektach wybudowanych od podstaw (*greenfield*), osiągnęła w 2005 roku 27,5 tys. osób, co stanowi 31,5% ogółu pracujących w firmach zagranicznych w województwie małopolskim. Największy udział mają tu: działalność produkcyjna (11 tys. zatrudnionych) i handel (10 tys.). Ponad 2 tysiące osób pracuje w nowych hotelach i restauracjach, a niewiele mniej w obsłudze nieruchomości i firm.

Od 1989 roku inwestorzy zagraniczni wzniesli w województwie małopolskim ponad 300 nowych zakładów przemysłowych, placówek handlowych i usługowych. Nowe obiekty pochłonęły łącznie 1/3 kapitału zaangażowanego w Małopolsce do końca 2005 roku, w tym najwięcej skupiły inwestycje w działalność przemysłową (około 960 mln USD). W latach 2004-2005 jedyną dużą nowo zbudowaną fabryką był zakład oświetlenia samochodowego Valeo w Chrzanowie. Udział inwestycji w obiekty realizowane od podstaw był największy w przypadku hoteli oraz obiektów związanych z rekreacją i kulturą (ponad 3/4 inwestycji), a także obsługi nieruchomości i firm oraz handlu (około 2/3 nakładów). Najmniejszą rolę inwestycje typu *greenfield* odgrywają w sektorze budowlanym i finansowym, gdzie kapitał zagraniczny angażuje się głównie w istniejące przedsiębiorstwa.

Atrakcyjność inwestycyjną głównego miasta regionu oraz jego pozycję względem innych metropolii, oprócz wielkości zaangażowanego kapitału, wyrażają zlokalizowane na jego terenie zarządy firm wielozakładowych, a szczególnie centrali i oddziałów koncernów międzynarodowych. Kraków na tle pozostałych dużych polskich miast (nie licząc Warszawy, która w tym względzie zdecydowanie dominuje) wyróżnia się obecnością krajowych central firm handlowych. W stolicy województwa umiejscowiły się zarządy wielkich sieci Tesco i Ahold, a ponadto zarząd British Petroleum. Mniejsze jest znaczenie Krakowa jako siedziby banków i firm ubezpieczeniowych. Swoje centrale mają tu jedynie BPH oraz Deutsche Bank PBC. Ponadto w Krakowie i okolicach mieszczą się centrale krajowe dużych firm przemysłowych – koncernu motoryzacyjnego Delphi oraz grup Can-Pack i Linde Gaz.

Blisko 30% kapitału, jaki napłynął do województwa małopolskiego w latach 1989-2005, pochodzi z Niemiec, a prawie 27% z USA. Duże nakłady poniosły przedsiębiorstwa francuskie (9,5%), a także brytyjskie (7%). Znaczne środki zainwestowały firmy z Chorwacji i Danii, w przypadku których są to nakłady w pojedyncze duże przedsięwzięcia. Ogółem 15 „starych” krajów Unii Europejskiej skupia 62% inwestycji ogółem, zaś przedsiębiorstwa z innych krajów europejskich 4,4%. Na firmy azjatyckie przypada 5,7% inwestycji zagranicznych w regionie. Na tle kraju Małopolskę wyróżniają duże inwestycje niemieckie i amerykańskie, bardzo niewielkie jest natomiast zaangażowanie przedsiębiorstw włoskich, względnie mniejsze także firm francuskich.

W latach 2004-2005 najbardziej aktywne były firmy amerykańskie, będące źródłem prawie 1/4 kapitału, jaki pojawił się w regionie, nieco mniej zainwestowały firmy niemieckie i brytyjskie (17-20%). Na czwartym miejscu znaleźli się inwestorzy francuscy (11%), a na kolejnym firmy z Izraela (6,5%).

Kraków, w którym mieszka niespełna 1/4 ludności województwa, skupia ponad 2/3 inwestycji zagranicznych – 4,7 mld USD, czyli 68%. Na tle innych obszarów wyróżniają się powiaty: krakowski ziemski, brzeski (każdy ponad 350 mln USD) i wielicki (225 mln USD). Znaczne jest również zaangażowanie kapitału w dwóch pozostałych największych miastach województwa: Nowym Sączu i Tarnowie (165-210 mln USD). Trzy powiaty zachodniej części regionu (olkuski, chrzanowski i oświęcimski) przyciągnęły 530 mln USD, czyli niemal 8% ogółu inwestycji w Małopolsce. Pozostałe trzynaście powiatów województwa skupia łącznie zaledwie 4,7% ogółu inwestycji (325 mln USD), chociaż ich udział w liczbie ludności województwa wynosi 45%.

Ze względu na strukturę sektorową inwestycji wyróżnić można co najmniej trzy typy powiatów. Pierwszy stanowią jednostki

przestrzenne, w których ponad 90% inwestycji zagranicznych ulokowano w sektorze produkcyjnym, np. powiaty brzeski, wielicki, myślenicki. Orientację usługową, z ponad 50% inwestycji w sektorze usług, wykazuje Kraków. Niektóre powiaty odznaczają się względnie wysokim (przekraczającym 20% ogółu) udziałem inwestycji zagranicznych w handlu, np. Tarnów, nowotarski, wadowicki, miechowski.

Duże dysproporcje w rozmieszczeniu nakładów zagranicznych ilustruje wskaźnik wartości inwestycji, przypadających na 1 mieszkańca. Jest on niski w północnej, wschodniej i południowej części Małopolski, gdzie w niektórych powiatach, np. proszowickim i limanowskim, nie sięga nawet wartości 100 USD. Inaczej przedstawia się sytuacja w środkowej i zachodniej części województwa – najwyższe wartości wskaźnika obserwujemy w Krakowie (6,2 tys. USD na 1 mieszkańca) oraz w powiatach brzeskim (4,2 tys. USD) i wielickim (2,2 tys. USD). Wysoką pozycję zajmuje również Nowy Sącz, gdzie na jednego mieszkańca przypada 2,5 tys. USD nakładów inwestycyjnych. W większości powiatów środkowej i zachodniej Małopolski w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego zatrudnionych jest kilkanaście procent ogółu pracujących poza rolnictwem, a w powiatach brzeskim, krakowskim ziemskim i w samym Krakowie nawet około 20%.

Przestrzenny rozkład inwestycji *greenfield* jest jeszcze bardziej nierównomierny, chociaż rola Krakowa jest w tym zakresie relatywnie mniejsza (59,5%), zwłaszcza w przypadku nowych inwestycji przemysłowych (22,5%). Największe nakłady w nowe fabryki skupiają powiaty wokół Krakowa: wielicki, krakowski i myślenicki (prawie 37%). Ponad 1/4 przypada łącznie na trzy powiaty zachodnie (olkuski, oświęcimski i chrzanowski), a ponad 1/10 na brzeski. W sumie osiem ww. powiatów wraz z Krakowem skupia 97% zagranicznych przemysłowych inwestycji *greenfield* w regionie.

Bibliografia

- Austin, J., 1990, *Managing in developing countries*, Free Press, New York.
- Błuszkowski J., Garlicki J., 2000, *Opinia inwestorów zagranicznych o społecznych i ekonomicznych warunkach działalności w Polsce*, PAIZ/Centrum Badań Marketingowych Indicator, Warszawa.
- Construction Sector in Poland*, 2004, PAIIZ, Warszawa.
- Cukrowski J., Jakubiak M., 2004, *Znaczenie inwestycji zagranicznych i poprawa klimatu inwestycyjnego w Polsce*, CASE, Warszawa.
- Dicken P., 2003, *Global Shift. Reshaping the Global Economic Map in the 21st Century*, Sage Publications, London.
- Domański B., 2001, *Kapitał zagraniczny w Przemysle Polski*, IGiGP UJ, Kraków.
- Domański B., 2006, *Metropolia jako biegun wzrostu gospodarki opartej na wiedzy. Spojrzenie na Kraków w perspektywie kapitału ludzkiego*, [w:] J. Trepieńska, Z. Olecki (red.), *Klimatyczne aspekty środowiska geograficznego*, 203-215.
- Domański B., Jarczewski W. (red.), 2006, *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.
- Dziemianowicz W., Swianiewicz P., 2001, *Atrakcyjność inwestycyjna dużych miast*, IBnGR, Gdańsk.
- Dziworska K., Szczęśniak A., 1996, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce*, [w:] *Analiza wpływu inwestycji zagranicznych na polską gospodarkę*, Warszawa, Państwowa Agencja Inwestycji Zagranicznych.
- Friedmann J., 1966, *Regional development policy: a Case Study of Venezuela*, M.I.T. Press, Cambridge.
- Grosse R., Trevino L., 1996, *Foreign direct investment in the United States: an analysis by country of origin*, *Journal of International Business Studies*, 27, 1, 139-155.
- Guzik R., 2006a, *Gminy w internecie*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 75-79.
- Guzik R., 2006b, *Dostępność komunikacyjna gmin*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 37-40.
- Guzik R., 2006c, *Kapitał ludzki*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 28-36.
- Gwosdz K., Jarczewski W., Huculak M., Wiedermann K., 2005, *Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce. Założenia praktyczne*, [w:] B. Domański, K. Gwosdz (red.), *Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995-2005*, IGiGP UJ, ARP S.A. o/Mielec, Kraków-Mielec.
- Huculak M., 2006, *Przedsiębiorczość*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 46-50.
- Huculak M., Micek G., 2006, *Usługi dla biznesu w województwie małopolskim*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 21-27.
- Investment climate. A UNECE report*, 2004, UNECE, Prague.
- Jarczewski W., 2006a, *Małopolskie oferty inwestycyjne*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 66-74.
- Jarczewski W., 2006b, *Działania proinwestycyjne w dokumentach programowych gmin*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 59-64.
- Jarczewski W., 2006c, *Rola władz lokalnych w kreowaniu klimatu inwestycyjnego*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 80-85.

- Jarczewski W., 2006d, *Proinwestycyjne działania władz lokalnych a decyzje lokalizacyjne inwestorów*, praca doktorska w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ.
- Kalinowski T. (red.), 2005, *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005*, IBnGR, Gdańsk.
- Kawa P., 2004, *Sektor finansowy województwa małopolskiego do 2003 roku*, Kraków.
- Kuciński K., 1998, *Konkurencyjność jako zagadnienie regionalne*, Instytut Funkcjonowania Gospodarki Narodowej, Warszawa.
- Lista największych inwestorów zagranicznych w Polsce. Grudzień 2004, 2005*, PAIiIZ, Warszawa.
- Metodologia opracowywania danych o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych w Polsce, 2002*, [w:] B. Durka (red.), *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, Warszawa, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego.
- Micek G., 2006, *Czynniki i mechanizmy koncentracji przestrzennej firm informatycznych w Polsce*, praca doktorska w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ.
- Olesiński Z. (red.), 1998, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce*, Warszawa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Polski Rynek Paliwowy*, 2006, Polska Organizacja Przemysłu i Handlu Naftowego, Warszawa.
- Ranking samorządów „Rzeczpospolitej”*, 2006, Rzeczpospolita z dnia 20.07.2006.
- Raport o Stanie Miasta 2003, 2004*, Wydział Strategii i Rozwoju Urzędu Miasta Krakowa, Kraków.
- Raport Agencji Nieruchomości Ober-Haus*, 2005, www.ober-haus.pl.
- Rynek Wewnętrzny w 2005 roku*, 2006, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Sobala-Gwosdz A., 2000, *The influence of large manufacturing firms on the local development of Jarosław in the 1990s*, [w:] Marszał T. (red.), *Local economy and urban development in Poland*, Uniwersytet Łódzki, Łódź, 62-69.
- Specjalne strefy ekonomiczne na koniec 2005 roku*, 2006, Ministerstwo Gospodarki i Pracy.
- Thomas D.E., Grosse R., 2001, *Country-of-origin determinants of foreign direct investment in an emerging market: the case of Mexico*, *Journal of International Management*, 7, 59-79.
- Wielki ranking miast*, 2003, Centrum Badań Regionalnych, Warszawa.
- Wdowicka M., 2005, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne i inwestycje samorządowe w aglomeracji poznańskiej w okresie transformacji ustrojowej*, Wydawnictwo Naukowe Bogucki, Poznań.
- Woodward D., Rolfe R., 1993, *The location of export-oriented foreign direct investment in the Caribbean Basin*, *Journal of International Business Studies*, 24, 1, 121-144.

* Krzysztof Gwosdz jest stypendystą Fundacji na rzecz Nauki Polskiej

** Wojciech Jarczewski jest stypendystą programu Akademicka Innowacyjność dla Małopolski. Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej oraz budżetu państwa.

Załącznik 1. Najwięksi inwestorzy zagraniczni w województwie małopolskim w latach 1989-2005

Lp.	Inwestor	Kraj	Inwestycje w mln USD do końca 2005 roku	Rodzaj działalności	Miejsce inwestycji
1.	HVB Group	Niemcy	1,011,4	bankowość, wynajem nieruchomości	Bank Przemysłowo-Handlowy S.A. w Krakowie, biurowiec Euromarket w Krakowie
2.	Philip Morris	USA	521,2	produkcja papierosów	Philip Morris Polska S.A. w Krakowie
3.	Pliva	Chorwacja	209,8	produkcja farmaceutyków	Pliva Kraków, Zakłady Farmaceutyczne S.A.
4.	Mittal Steel Company	Wielka Brytania	202,1	produkcja stali	Mittal Steel Poland Sp. z o.o. oddział w Krakowie (dawniej Huta im. Tadeusza Sendzimiry), HTS-Stal Handel Sp. z o.o. (Kraków), Krakodlew S.A. (Kraków), Metalodlew S.A. (Kraków), Przedsiębiorstwo Materiałów Ogniwo-trwałych Komex Sp. z o.o. (Kraków), Stalprodukt S.A. (Bochnia)
5.	Carlsberg	Dania	193,3	produkcja piwa	Carlsberg Okocim S.A. w Brzesku i Krakowie
6.	Valeo	Francja	150,4	produkcja części samochodowych	Valeo Autosystemy Sp. z o.o. w Skawinie, Chrzanowie i Zielonkach
7.	Coca Cola	USA	135,0	produkcja napojów	Coca-Cola Beverages Polska Sp. z o.o. w Staniątkach, Multivita Sp. z o.o. w Tylczu
8.	Donnelley	USA	123,7	druk czasopism i książek telefonicznych	Donnelley Polish American Printing Company Sp. z o.o. w Krakowie
9.	*	*	*	*	*
10.	Deutsche Bank	Niemcy	119,5	bankowość, wynajem nieruchomości	Deutsche Bank PBC S.A. (d. Bank Współpracy Regionalnej S.A.), biurowiec GTC Korona S.A. i GTC Galeria Kazimierz Sp. z o.o. w Krakowie
11.	*	*	*	*	*
12.	Carrefour	Francja	98,5	handel detaliczny	hipermarkety Carrefour w Krakowie i Tarnowie, supermarket Champion w Krakowie
13.	Fortis Bank	Belgia	97,0	bankowość	Fortis Bank S.A. (d. Pierwszy Polsko-Amerykański Bank S.A.)
14.	HGA Capital (HSH Nordbank)	Niemcy	93,7	wynajem nieruchomości	kompleks handlowo-rozrywkowo-biurowy Galeria Krakowska (w budowie)
15.	ECE Projektmanagement	Niemcy	93,7	wynajem nieruchomości	kompleks handlowo-rozrywkowo-biurowy Galeria Krakowska (w budowie)
16.	Tesco	Wielka Brytania	92,7	handel detaliczny	Tesco Polska S.A. w Krakowie, hipermarkety i supermarkety Tesco oraz sklepy sieci Savia

17.	Mid Europa Partners	USA		88,6	telewizja kablowa	Aster City Cable Sp. z o.o. w Krakowie i Skawinie
	Enterprise Investors (Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości i fundusze powiązane)	USA		85,6	druk prasy i czasopism, bankowość, produkcja wyrobów z aluminium, hotelarstwo, budownictwo, handel, usługi medyczne, usługi kurierskie	Centrum Prasowo-Poligraficzne w Krakowie Sp. z o.o., Donnelley Polish American Printing Company, Pierwszy Polsko-Amerykański Bank S.A., Zakłady Metali Lekkich Kety S.A., Global Hotels Development Group Poland Sp. z o.o., Hydrotrest S.A. i inne
19.	SGL Carbon	Niemcy		79,7	produkcja elektrod węglowych	SGL Carbon S.A. w Nowym Sączu
20.	Rumeli	Turcja		79,1	produkcja cementu	Cementownia Nowa Huta S.A. w Krakowie
21.	Metro	Niemcy		77,7	handel detaliczny i hurtowy	Centrum Handlowe M1, Makro Cash & Carry w Krakowie, hipermarket Real w Nowym Sączu
22.	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju	międzynarodowy		77,0	bankowość, wynajem nieruchomości, produkcja przetworów mięsnych	Bank Przemysłowo-Handlowy S.A. w Krakowie, Sokołów S.A. w Tarnowie, Centrum Biurowe Lubicz Sp. z o.o., Bank Gospodarki Żywnościowej S.A., GTC Galeria Kazimierz Sp. z o.o.
23.	Accor	Francja		65,9	hotelarstwo	Hekon Hotele Ekonomiczne Sp. z o.o. i Hotel Ibis Chopin Sp. z o.o. w Krakowie, hotele Orbis S.A. w Krakowie, Zakopanem i Nowym Sączu
24.	Klepierre	Francja		63,8	wynajem nieruchomości, rozrywka	Kraków Plaza Sp. z o.o.
25.	*	*	*	*	*	*
26.	Bahlsen	Niemcy		61,3	produkcja słonych przekąsek i pieczywa cukierniczego	Lajkonik Snacks S.A. i Bahlsen Sweet Sp. z o.o. w Skawinie
27.	Kardan Group	Izrael		60,5	wynajem nieruchomości	biurowiec Galileo oraz GTC Galeria Kazimierz Sp. z o.o.
28.	*	*	*	*	*	*
29.	*	*	*	*	*	*
30.	ITI Group	Luksemburg		52,0	oprogramowanie i produkcja komputerów, kina, telewizja	Grupa Onet.pl S.A. w Nowym Sączu i Krakowie, Multikino Polska Sp. z o.o. w Krakowie, TVN Sp. z o.o.
31.	Plaza Centres	Izrael		50,0	wynajem nieruchomości, rozrywka	Kraków Plaza Sp. z o.o.
32.	ING Group	Holandia		49,0	bankowość, produkcja metali kolorowych	Bank Przemysłowo-Handlowy S.A. w Krakowie, ING Bank Śląski S.A., Instal Kraków S.A., Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Nationale Nederlanden Polska S.A., Zakłady Metali Lekkich Kety S.A.
33.	British Petroleum	Wielka Brytania		48,5	handel paliwami	BP Poland Sp. z o.o. w Krakowie, stacje paliw w Krakowie i na terenie województwa
34.	*	*	*	*	*	*

35.	Apollo Real Estate Advisors	USA	44,4	wynajem nieruchomości	Centrum handlowe M1 w Krakowie, Hipermarket Real w Nowym Sączu
36.	Rida Development	USA	44,4	wynajem nieruchomości	Centrum handlowe M1 w Krakowie, Hipermarket Real w Nowym Sączu
37.	Sheraton (Starwood Hotels & Resorts)	USA	43,2	hotelarstwo	Wavel Hotel Development Sp. z o.o. Hotel Sheraton w Krakowie
38.	*	*	*	*	*
39.	Ikea	Szwecja	40,0	wynajem nieruchomości, handel detaliczny	biurowiec Cracovia Business Center Sp. z o.o., hipermarket meblowy Ikea w Krakowie
40.	*	*	*	*	*
41.	Brau	Niemcy	38,3	produkcja piwa	Carlsberg Okocim S.A. w Brzesku i Krakowie
42.	Tengelmann	Niemcy	37,5	handel detaliczny i hurtowy	Plus Discount Sp. z o.o. w Krakowie, hipermarkety budowlane i ogrodnicze OBI w Krakowie, sklepy dyskontowe Plus w Krakowie, Olkusz, Chrzanowie, Tamowie, Bochni, Nowym Sączu i innych miastach
43.	UPC	USA	37,0	telewizja kablowa	UPC Telewizja Kablowa S.A. w Krakowie, Olkusz, Wieliczce, Krzeszowicach, Zakopanem i Suchej Beskidzkiej
44.	Schmalbach Lubeca	Niemcy	34,8	produkcja opakowań metalowych	Amcor White Cap Sp. z o.o. w Niepołomicach i Krakowie
45.	Carlson	USA	33,9	hotelarstwo	hotel Radisson SAS w Krakowie
46.	Cinema City International	Izrael	33,0	kina	Cinema City Poland Sp. z o.o. w Krakowie
47.	International Paper	USA	32,7	produkcja papierowych wyrobów higienicznych	Kimberly-Clark S.A. (d. International Paper Klucze S.A.) Mota-Engil Polska S.A. (d. Krakowskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych S.A.) w Krakowie, Tamowie i Wadowicach
48.	Mota Companhia	Portugalia	32,1	budownictwo	
49.	Hicks Muse Tate & Furst, Emerging Markets Partnership oraz Argus Capital	USA	30,5	telewizja kablowa	Regionalna Telewizja Kablowa Autocom Sp. z o.o. w Krakowie i Skawinie
50.	Air Liquide	Francja	30,2	produkcja gazów technicznych	Alpol Sp. z o.o. w Krakowie
51.	Praxair	USA	29,5	produkcja gazów technicznych	Praxair Polska Sp. z o.o. w Oświęcimiu
52.	Ferrovial	Hiszpania	28,9	budownictwo	Mostostal Kraków S.A. w Krakowie i Oświęcimiu
53.	British Oxygen Corporation	Wielka Brytania	28,0	produkcja gazów technicznych	BOC Gazy Sp. z o.o. w Oświęcimiu (d. Praxair Polska Sp. z o.o.)

54.	Bitburger	Niemcy	26,3	produkcja piwa	Carlsberg Okocim S.A. w Brzesku i Krakowie
55.	Kingfisher	Wielka Brytania	26,1	handel hurtowy	Castorama Polska Sp. z o.o. w Krakowie
56.	Tishman Speyer Properties	USA	25,0	wynajem nieruchomości	Tishman Speyer Properties Polska Sp. z o.o. w Krakowie
57.	Ahold	Holandia	24,9	handel detaliczny i hurtowy	Ahold Polska S.A. w Krakowie, hipermarkety Hypermova w Krakowie, Tarnowie i Olkusz, hurtownie Albert Cash & Carry w Szafarach i Wadowicach, supermarkety Albert w wielu miastach
58.	Cookson	Wielka Brytania	24,2	produkcja materiałów ogniotrwałych	Vesuvius Skawina Materiały Ogniotrwałe Sp. z o.o., Vesuvius Polska Skawina Sp. z o.o.
59.	Telia	Szwecja	24,1	telekomunikacja	Netia South S.A.
60.	Linde	Niemcy	23,5	produkcja gazów technicznych	Linde Gaz Polska Sp. z o.o. w Krakowie i Tarnowie
61.	Merrill Lynch	USA	23,0	produkcja komputerów	Optimus S.A. w Nowym Sączu
62.	Shell	Holandia, Wielka Brytania	22,5	handel paliwami	stacje paliw w Krakowie, Chrzanowie, Tarnowie i Nowym Sączu
63.	Statoil	Norwegia	22,5	handel paliwami	stacje paliw w Krakowie, Brzesku, Gorlicach, Nowym Sączu, Olkusz, Tarnowie
64.	Vandersanden, Briqueteries de Ploegsteert	Belgia	21,5	produkcja cegieł i dachówek	Biegonice Nowy Sącz S.A., Biegonice-Kraków Sp. z o.o., Biegonice-Zesławice Sp. z o.o. w Krakowie i Mysłenicach
65.	Delphi	USA	21,5	projektowanie części samochodowych	Delphi Automotive Systems Poland Sp. z o.o. w Krakowie, Centrum Techniczne Delphi w Krakowie
66.	Casino	Francja	20,0	handel detaliczny	hipermarket Géant w Krakowie
67.	*	*	*	*	*
68.	Allied Irish Bank	Irlandia	18,7	oprogramowanie komputerowe, produkcja mebli, hotelarstwo, wynajem nieruchomości	ComArch Kraków, Celt S.A. w Krakowie, RT Hotels w Krakowie, Centrum Biurowe Lubicz Sp. z o.o. w Krakowie
69.	*	*	*	*	*
70.	Unilever	Holandia, Wielka Brytania	18,0	produkcja jadalnych tłuszczów roślinnych	Unilever Polska S.A. Oddział Żywności i Napojów w Trzebinii
71.	Saint Gobain	Francja	17,8	produkcja mat z włókien szklanych i szyb zespolonych	Saint Gobain Velimat Polska Sp. z o.o. w Gorlicach, Glaspol Sp. z o.o. w Jaroszewcu i Niepołomicach

72.	Alfred Wall	Austria	15,8	druk opakowań tekturowych	Wall MM Gravure Kraków Sp. z o.o. w Staniławicach
73.	Daewoo	Korea	16,4	produkcja silników wysokoprężnych	Wytwórnia Silników Wysokoprężnych Andoria S.A. w Andrychowcie
74.	Kaufland	Niemcy	16,2	handel detaliczny	Kaufland Polska Markety Sp. z o.o. w Krakowie, Oświęcimiu i Tarnowie
75.	Advent International, Copernicus Capital Partners, St. Paul's Development Ltd.	USA, Wielka Brytania	16,0	zagospodarowanie żużla	Slag Recycling Sp. z o.o. w Krakowie
76.	Michael Leier	Austria	15,8	produkcja ceramiki budowlanej	Leier Tarnów S.A. w Woli Rzędzińskiej
77.	Skanska	Szwecja	15,4	budownictwo	Skanska S.A. Oddział Hydrotrest w Krakowie
78.	Schneider Electric	Francja	15,1	produkcja aparatury elektrycznej	Schneider Electric Polska Sp. z o.o. w Bukownie
79.	*	*	*	*	*
80.	Motorola	USA	14,9	oprogramowanie komputerowe	Motorola Polska Sp. z o.o. w Krakowie
81.	Hosta Schokolade International	Szwajcaria	14,3	produkcja słodyczy	Wawel S.A. w Krakowie i Dobczycach
82.	UNP Holdings	Holandia	13,5	telekomunikacja	Multimedia Polska-Brzesko S.A. i Multimedia Polska-Dębica S.A.
83.	David Chase Enterprises	USA	13,5	telewizja kablowa	UPC Telewizja Kablowa S.A. (d. Polska Telewizja Kablowa Sp. z o.o.)
84.	Stagrid Stapelmann	Niemcy	13,0	produkcja konstrukcji stalowych	H.M.S. Sp. z o.o. w Niepołomicach i Mnikowie
85.	Seppeler	Niemcy	12,8	cynkowanie wyrobów metalowych, produkcja krat pomostowych	Ocykownia Śląsk Sp. z o.o. w Chrzanowie, Kraty Mostostal Kraków Sp. z o.o.
86.	McDonald's	USA	12,6	restauracje	restauracje McDonald's w Krakowie, Tarnowie, Zakopanem, Nowym Sączu i Olkuszu
87.	*	*	*	*	*
88.	Aral	Niemcy	12,0	handel paliwami	stacje paliw w Krakowie, Tarnowie, Wadowicach, Oświęcimiu i Wieliczce
89.	Julius Meini	Austria	12,0	handel detaliczny	supermarkety w Krakowie, Tarnowie i Zakopanem
90.	Jeronimo Martins	Portugalia	12,0	handel detaliczny	sklepy dyskontowe Biedronka w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu, Nowym Targu, Olkuszu, Chrzanowie, Kępcach, Wadowicach, Gorlicach i innych miastach
91.	Invensys	Wielka Brytania	11,5	produkcja silników elektrycznych	Fabryka Silników Elektrycznych Tamel S.A. w Tarnowie

92.	SHV Holdings	Holandia	11,1	dystrybucja gazu płynnego	Gaspol Sp. z o.o. w Nowym Targu
93.	Envergure Hotels	Francja	11,0	hotelarstwo	Hotel Campanile w Krakowie
94.	Eastbridge	Francja	10,9	handel detaliczny	Domy Towarowe Centrum S.A., Galeria Centrum w Krakowie, sklepy Empik w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu
95.	Association Familiale Mulliez (AFM)	Francja	10,7	handel detaliczny i hurtowy	Leroy Merlin Sp. z o.o. w Krakowie i Modlnicze, Elea Polska Sp. z o.o. w Krakowie i Tarnowie
96.	Hit Handelsgruppe	Niemcy	10,5	handel detaliczny	hipermarket Hit w Krakowie (obecnie Tesco)
97.	Preem	Szwecja	10,5	handel paliwami	stacje paliw w Krakowie, Skawinie, Wielicze, Rdzawce, Harklowej, Młoszowej, Jaszczurowej
98.	Mapci	Włochy	10,5	produkcja materiałów ogniotrwałych	Górka Cement Sp. z o.o. w Trzebini
99.	Rail World Inc.	USA	10,4	towarowy transport kolejowy	Rail Polska we Włosienicy
100.	Tarmac International Holdings	Wielka Brytania	10,2	produkcja kostki betonowej	Libet S.A. w Libiążu
101.	Otto Versand	Niemcy	10,0	handel hurtowy	hipermarket hurtowy Selgros Cash & Carry w Krakowie
102.	Rewe	Niemcy	10,0	handel hurtowy	hipermarket hurtowy Selgros Cash & Carry w Krakowie
103.	Saxon Steel	USA	10,0	produkcja konstrukcji stalowych	Saxon International Building Systems Sp. z o.o. w Woli Filipowskiej
104.	Rautaruukki	Finlandia	10,0	produkcja pokryć dachowych z blachy	Rautaruukki Polska Sp. z o.o. w Olkuszu

Uwaga: * nakłady firm, które nie wyraziły zgody na ujawnienie danych dotyczących wielkości inwestycji zagranicznych.

Przybliżona wielkość nakładów obliczona z ogólnodostępnych danych wtórnych dla inwestorów, którzy nie wyrazili zgody na ujawnienie danych (nazwy firm w danym przedziale wielkości w kolejności alfabetycznej)

Inwestor	Kraj	Inwestycje w mln USD do końca 2005 roku	Rodzaj działalności	Miejsce inwestycji
Electricité de France	Francja	powyżej 50 mln USD	produkcja energii elektrycznej i ciepłej	Elektrociepłownia Kraków S.A.
F&P Holding	USA	powyżej 50 mln USD	produkcja i recykling opakowań metalowych	Can-Pack S.A. w Krakowie i Brzesku, Pol-Am-Pack S.A. w Brzesku, Koba S.A. w Krakowie i Wojniczu
House of Prince	Dania	powyżej 50 mln USD	produkcja papierosów	Scandinavian Tobacco S.A. w Jaworniku
Kimberly-Clark	USA	powyżej 50 mln USD	produkcja papierowych wyrobów higienicznych	Kimberly-Clark S.A. w Kluczach
PSEG Global	USA	powyżej 50 mln USD	produkcja energii elektrycznej	Elektrownia Skawina S.A.
Eden Springs	Izrael	10-50 mln USD	rozlewanie wody	Eden Springs Sp. z o.o. w Czatkowicach
Kord	Niemcy	10-50 mln USD	produkcja artykułów spożywczych	Biogran Sp. z o.o. w Skawinie
Lindeteves-Jacoberg	Singapur	10-50 mln USD	produkcja silników elektrycznych	Fabryka Silników Elektrycznych Tamel S.A. w Tarnowie
Norsk Hydro	Norwegia	10-50 mln USD	produkcja profili z aluminium	Hydro Aluminium Chrzanów Sp. z o.o.
Passauer Neue Presse	Niemcy	10-50 mln USD	druk prasy, wydawanie gazet codziennych	Centrum Prasowo-Poligraficzne w Krakowie Sp. z o.o., Polskapsresse Sp. z o.o. Oddział Prasa Krakowska, Wydawnictwo Jagiellonia S.A. w Krakowie
Sumitomo	Japonia	10-50 mln USD	produkcja części samochodowych	TRI Polska Sp. z o.o. w Wolbromiu
Zehmacker	Niemcy	10-50 mln USD	sprzątanie obiektów, zbiorowe żywienie	Aspen Sp. z o.o. w Krakowie, Nowym Sączu, Oświęcimiu i Tarnowie, Aspen-Res Sp. z o.o. w Krakowie

Załącznik 2. Największe inwestycje zagraniczne realizowane lub planowane na terenie województwa małopolskiego po 2005 roku

Lp.	Inwestor	Kraj	Docelowe nakłady inwestycyjne w mln USD	Nowe miejsca pracy	Rodzaj działalności	Miejsce i rodzaj inwestycji
1.	Mittal Steel Company	Wielka Brytania	350,0	b.d.	produkcja metali	budowa nowej walcowni gorącej w Mittal Steel Poland oddział w Krakowie
2.	HGA Capital i ECE Projektmanagement	Niemcy	310,0	b.d.	wynajem nieruchomości	budowa kompleksu handlowo-rozrywkowo-biurowego Galeria Krakowska
3.	ČEZ	Czechy	227,0	–	produkcja energii elektrycznej	zakup 74,91% akcji w Elektrowni Skawina S.A.
4.	Bauer	Niemcy	155,0	–	produkcja i emisja programów radiowych	planowany zakup 100% akcji spółki Broker FM, właściciela rozgłośni radiowej RMF FM w Krakowie
5.	MAN Nutzfahrzeuge	Niemcy	110,8	650	produkcja samochodów	nowy zakład samochodów ciężarowych MAN
6.	Quimlan Private	Irlandia	86,8	–	wynajem nieruchomości	zakup 50% udziałów w Galerii Kazimierz w Krakowie
7.	Royal Canin	Francja	60,0	150	produkcja karmy dla zwierząt	nowy zakład Royal Canin w Niepołomicach
8.	UBM Realitentwicklung, Warimpex	Austria	30,0	b.d.	hotelarstwo	budowa hotelu Andell's w Krakowie
9.	Amcor	Australia	25,0	b.d.	produkcja opakowań metalowych	rozbudowa mocy produkcyjnych w Amcor White Cap Sp. z o.o. w Niepołomicach
10.	Jeronimo Martins	Portugalia	15,0	300	magazynowanie	centrum dystrybucji w Wojniczu
11.	Metro	Niemcy	13,5	–	handel	przejęcie sieci hipermarketów Géant od Casino Group
12.	Lonza	Szwajcaria	12,5	60	produkcja przeciwciał i protein	nowy zakład Lonza Poland Sp. z o.o. w Niepołomicach
13.	GTC International (Kardan Group)	Izrael	10,0	b.d.	wynajem nieruchomości	budowa biurowca Newton w Krakowie o powierzchni 10 tys. m ²

14.	Cap Gemini	USA	10,0	900	usługi dla przedsiębiorstw	rozwój europejskiego centrum usług IT i outsourcingu
15.	Leroy Merlin	Francja	9,0	200	handel detaliczny i hurtowy	hipermarket budowlano-dekoracyjny w Krakowie
16.	Royal Dutch Shell	Holandia, Wielka Brytania	8,0-10,0	800-1500	usługi dla przedsiębiorstw	europejskie centrum finansowo-księgowe i zarządzania kadrami w Rzęsce (gm. Zabierzów)
17.	Enterprise Investors	USA	8,0	–	restauracje	kupno znaku towarowego i sieci restauracji Polskie Jadło (poprzez spółkę Sfinks Polska S.A., w której EI jest głównym udziałowcem)
18.	Becker Industrial Coatings	Szwecja	6,3	25 (deklarowane zwiększenie do 150-200)	produkcja farb przemysłowych	nowy zakład Becker Powłoki Przemysłowe w Tamowie
19.	Philip Morris	USA	6,0	450	usługi dla przedsiębiorstw	europejskie centrum finansowo-księgowe i zarządzania kadrami w Krakowie
20.	Delphi Automotive Systems	USA	6,0	260	prace badawczo-rozwojowe	rozwój Centrum Technicznego Delphi w Krakowie
21.	W. Severt Maschinen Bau	Niemcy	3,0	b.d.	produkcja i obróbka konstrukcji stalowych	nowy zakład Severt Polska Sp. z o.o. w Gorlicach
22.	IBM	USA	2,5	200	oprogramowanie, usługi dla przedsiębiorstw	laboratorium oprogramowania w Krakowie
23.	Electrolux	Szwecja	1,0	150	usługi dla przedsiębiorstw	centrum finansowo-księgowe w Krakowie
24.	Rumeli Group	Turcja	< 1,0	–	produkcja cementu	przebudowa instalacji w Cementowni Nowa Huta
25.	Affiliated Computer Services, Inc. (ACS)	USA	< 1,0	500	usługi dla przedsiębiorstw	centrum outsourcingu informatyki i procesów biznesowych w Zabierzowie
26.	Tata Consultancy Services	Indie	b.d.	1000	usługi dla przedsiębiorstw	plany budowy centrum usług dla sektora informatycznego oraz usług księgowych i finansowych w Krakowie, Skawinie lub w Niepołomicach
27.	Communication Factory	Niemcy	b.d.	200-500	usługi dla przedsiębiorstw	centrum usług telefonicznych (<i>call centre</i>)

28.	Hewitt Associates	USA	b.d.	300	usługi dla przedsiębiorstw	centrum zarządzania kadrami w Krakowie
29.	Valeo	Francja	b.d.	160	produkcja części samochodowych	rozbudowa zakładu produkującego silniki i silowniki, stosowane w systemach przesuwu foteli, szyberdachów, szyb, a także w układach ABS
30.	Feuer Powertrain	Niemcy	b.d.	160	produkcja części dla motoryzacji	fabryka wałów korbowych w Andrychowie
31.	Manuli Auto	Włochy	b.d.	150	produkcja węży gumowych dla motoryzacji	rozbudowa zakładu w Chelmku
32.	SkyEurope Holding	USA	b.d.	50	transport lotniczy	rozwój bazy w Porcie Lotniczym Kraków-Balice
33.	Picchi Qualita	Włochy	b.d.	30	produkcja tkanin	rozbudowa przędzalni w Chrzanowie
34.	Carlsberg Breweries	Dania	b.d.	b.d.	produkcja piwa	rozbudowa mocy produkcyjnych w zakładzie Carlsberg Polska S.A. w Brzesku
35.	F&P Holding	USA	b.d.	b.d.	produkcja opakowań metalowych	rozbudowa mocy produkcyjnych w FOM Brzesko
36.	Wienerberger	Austria	b.d.	–	produkcja cegieł i dachówek	przejęcie udziałów w firmach Cermegad i Biegonice Zesławice w Krakowie
37.	Coca Cola	USA	b.d.	b.d.	produkcja napojów bezalkoholowych	rozbudowa zakładu w Staniątkach
38.	White Estate Investments	Holandia	b.d.	–	wynajem nieruchomości	kupno biurowca Cracovia Business Center
39.	GD&K Group (Kraków/Polska) & Verity Development	Szwajcaria	b.d.	b.d.	wynajem nieruchomości	projekt TreiMorfa w Krakowie – wielofunkcyjny kompleks o powierzchni około 40.000 m ²

Załącznik 3. Źródła i metody opracowania

Przedmiotem analizy są w niniejszym raporcie zagraniczne inwestycje bezpośrednie (*foreign direct investment*), czyli przedsięwzięcia, które wiążą się z dążeniem zagranicznego inwestora do uzyskania trwałego dochodu poprzez efektywny wpływ na decyzje miejscowego przedsiębiorstwa. Jako miarę owego oddziaływania przyjmuje się zazwyczaj posiadanie przez inwestora co najmniej 10% udziału w kapitale akcyjnym/zakładowym spółki. Inwestycje bezpośrednie obejmują wszelkie transfery kapitału między firmą-inwestorem a przedsiębiorstwem zależnym, stowarzyszonym lub filią, środki zaangażowane w nabywanie akcji/udziałów, zyski reinwestowane (zatrzymane) w firmie miejscowej oraz średnio- i długoterminowe pożyczki własne. Ujęcie takie stosowane jest przez większość autorów oraz Państwową Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych (Dziworska, Szczęśniak 1996; Olesiński 1998; Domański 2001, *Metodologia opracowania* 2002). Pominięto napływ kapitału zagranicznego w formie inwestycji portfelowych, na przykład zakup niewielkich pakietów akcji małopolskich spółek, notowanych na warszawskiej giełdzie. Wyłączono także inwestycje, finansowane z kredytów bankowych, zaciągniętych przez miejscowe spółki oraz przedsięwzięcia o charakterze franczyzy, polegające na korzystaniu przez polskiego inwestora z marki i *know-how* firmy zagranicznej.

Badania uwzględniały spółki z kapitałem zagranicznym, zarejestrowane w województwie małopolskim a także podmioty zagraniczne, posiadające siedzibę w innym regionie, prowadzące jednak działalność na terenie Małopolski. Analiza objęła zlokalizowane w województwie małopolskim spółki zależne firm z większościowym udziałem zagranicznym, a także oddziały/filie spółek, w których podmioty zagraniczne były udziałowcem mniejszościowym (co najmniej 10%).

Wartość inwestycji bezpośrednich dotyczy skumulowanych nakładów podmiotów zagranicznych, zrealizowanych od 1989 roku do końca 2005 roku. Wartość ta wyrażona została w dolarach amerykańskich (USD). Przeliczeń walutowych dokonywano według kursu NBP, obowiązującego w okresie realizacji poszczególnych inwestycji.

Drugim, obok wartości inwestycji bezpośrednich, podstawowym miernikiem aktywności podmiotów zagranicznych była liczba zatrudnionych w firmach, w których udział zagranicznego podmiotu przekraczał 10%. Liczba pracowników odnosi się do stanu z grudnia 2005 roku.

Dla porównania kapitałochłonności/pracochłonności inwestycji, pochodzących z poszczególnych krajów, posłużono się wskaźnikiem wartości inwestycji na jednego zatrudnionego w firmach z udziałem zagranicznym, natomiast dla zilustrowania nierównomiernego rozmieszczenia inwestycji wskaźnikiem ich wartości na jednego mieszkańca. Znaczenie firm z kapitałem zagranicznym na lokalnym rynku pracy mierzono udziałem zatrudnionych w owych firmach wśród ogółu pracujących w powiecie poza rolnictwem. Dla pomiaru atrakcyjności inwestycyjnej gmin w województwie małopolskim wykorzystano metodę, opracowaną przez W. Jarczewskiego (2006d).

Dane na temat wartości inwestycji oraz wielkości zatrudnienia w firmach z kapitałem zagranicznym pozyskiwano z różnych źródeł, dążąc do ich porównawczej weryfikacji. Do ponad 160 dużych i średnich inwestorów zwrócono się z ankietą, która zawierała m.in. podstawowe informacje na temat wartości inwestycji oraz liczby zatrudnionych. Wykorzystano także inne dane, pochodzące bezpośrednio od firm: oficjalne komunikaty prasowe, informacje giełdowe, coroczne sprawozdania finansowe publikowane w Monitorze Polskim B oraz ankiety dla Państwowej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ). Niezwykle cennym źródłem informacji były dostępne w sieci raporty roczne firm i prospekty emisyjne, dane o efektach działalności specjalnych stref ekonomicznych oraz wykaz spółek z udziałem Skarbu Państwa, w których nastąpiło zbycie akcji/udziałów udostępnione przez Ministerstwo Skarbu Państwa.

Dane o liczbie zatrudnionych pochodzą z ww. źródeł oraz z baz danych o firmach, przede wszystkim Hoppenstedt Bonnier, a ponadto Teleadreson.

Badania poprzedzono szczegółową kwerendą materiałów prasowych: ogólnopolskich dzienników Rzeczpospolita, Puls Biznesu i Gazeta Prawna, prasy regionalnej (m.in. Dziennik Polski, Gazeta Krakowska), lokalnej, branżowej i specjalistycznej. Ważnym źródłem prasowym jest comiesięczny Newsletter PAIiIZ, informujący o planach inwestycyjnych firm w Polsce. Uwzględniono ponadto informacje ze stron internetowych firm, baz danych teleadresowych, a także wcześniejszych prac w omawianej dziedzinie. Dla celów realizacji niniejszego opracowania wykorzystano także bazę REGON, udostępnioną przez Urząd Statystyczny w Krakowie, zawierającą dane teleadresowe podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego, zarejestrowanych na terenie województwa małopolskiego i zatrudniających co najmniej 10 pracowników.

Ostatecznie analiza objęła 1.227 firm i oddziałów, w tym 819 takich, w których podmiot zagraniczny zainwestował co najmniej 0,1 mln USD. Przeprowadzone badania pozwoliły poszerzyć istniejącą bazę danych oraz zweryfikować wartość niektórych inwestycji, dokonanych w latach poprzednich.

W przypadku firm, dla których brak było pełnych lub aktualnych informacji zachodziła konieczność oszacowania danych. Dla spółek publicznych, notowanych na giełdzie, brano pod uwagę średni kurs z okresu, w którym miał miejsce zakup ich akcji. Podstawę do szacowania stanowiła ponadto wysokość kapitału zakładowego/akcyjnego i wielkość udziałów zagranicznych, a także porównanie wielkości zakładów z jednostkami o podobnym profilu, dla których znano wartość inwestycji zagranicznych w oparciu o wiarygodne źródła. Było to szczególnie pomocne w przypadku inwestycji o w miarę standardowym charakterze, np. stacji paliw, restauracji typu *fast food*, sklepów, itp. Całkowita wartość oszacowanych nakładów nie przekracza 4% inwestycji zagranicznych w województwie. W przypadku niektórych firm konieczny był szacunkowy podział wielkości inwestycji lub zatrudnienia w całym przedsiębiorstwie na pojedyncze oddziały w oparciu o dane dla niektórych z nich oraz znaną średnią wartość inwestycji lub zatrudnienia przypadającą na jeden oddział. Dla przedsięwzięć, których realizacji nie ukończono do grudnia 2005 roku, przyjęto proporcjonalne zaawansowanie inwestycji w stosunku do planowanej daty zakończenia.

W pracy wykorzystano dane Głównego Urzędu Statystycznego na temat liczby mieszkańców, pracujących w poszczególnych działalnościach gospodarczych w powiatach województwa małopolskiego oraz liczby spółek z kapitałem zagranicznym w 2005 roku.

Problemem było geograficzne przypisanie niektórych inwestycji, realizowanych w całej Polsce. Wszystkie inwestycje produkcyjne i handlowe przypisano miejscu realizacji nakładów w konkretnych obiektach, a nie siedzibie przedsiębiorstwa. Rozwiązanie takie było niemożliwe w przypadku banków, firm ubezpieczeniowych i telekomunikacyjnych, które wraz z ukształtowaną wcześniej siecią placówek przejęte zostały przez inwestora zagranicznego – kapitał zaangażowany w zakup ich akcji przypisany został w całości miastu stanowiącemu ich siedzibę w momencie dokonywania zakupu. Jako inwestycje bezpośrednie traktowano natomiast nakłady na jednostki uruchamiane po pojawieniu się zagranicznego właściciela. Zatrudnienie w ww. firmach ujęto według rzeczywistej lokalizacji jednostek.

Załącznik 4. Metoda obliczenia wskaźników atrakcyjności inwestycyjnej gmin województwa małopolskiego

Dla wszystkich gmin w Małopolsce skonstruowano dwa wskaźniki syntetyczne, których wartość zawierała się w przedziale od 0 do 100.

1. Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej **zależnej** od działań władz lokalnych, który składał się z czterech wskaźników cząstkowych:

- oferty inwestycyjne promowane przez władz lokalne (Jarczewski 2006a): waga **50%**
- planowanie działań proinwestycyjnych w dokumentach programowych gmin (Jarczewski 2006b): waga **20%**
- proinwestycyjna treść i jakość stron internetowych (Guzik 2006a): waga **20%**
- aktywność inwestycyjna gmin (Jarczewski 2006c): waga **10%**.

2. Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej **słabo zależnej** od władz lokalnych, który składał się z czterech wskaźników cząstkowych:

- dostępność komunikacyjna (Guzik 2006b): waga **40%**
- wskaźnik syntetyczny poziomu wykształcenia osób w wieku 20-49 lat (Guzik 2006c): waga **40%**
- przedsiębiorczość (Huculak 2006): waga **10%**
- otoczenie biznesu (Huculak, Micek 2006): waga **10%**.

Uzyskane wartości obu wskaźników dla gmin podzielono na trzy klasy, posługując się typowym obszarem zmienności:

$(0, x_n - 0,5s_n >$	niski
$(x_n - 0,5s_n, x_n + 0,5s_n >$	średni
$(x_n + 0,5s_n, 100)$	wysoki

x_n – średnia, s_n – odchylenie standardowe

Taki podział pozwolił na stworzenie dziewięcioklasowej typologii gmin w województwie małopolskim. Uzyskane wyniki porównano z rozmieszczeniem nowych inwestycji zagranicznych *greenfield* według gmin.

Notatki

www.malopolska.pl

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Gospodarki i Infrastruktury
Zespół ds. Promocji Inwestycji i Rozwoju Eksportu
ul. Basztowa 22, 31-156 Kraków, Polska
tel.: **+48 12 299 06 69**, fax.: **+48 12 299 06 54**
e-mail: inwestycje@umwm.pl